

**MUSIIKKI TIEDONHANKINTA: TAPAUSTUTKIMUS
MUUSIKOIDEN.NET:N KESKUSTELURYHMÄSTÄ**

Pro gradu-tutkielma
Tampereen yliopisto
Informaatiotutkimuksen laitos
Juha Luukkonen
Toukokuu 2008

TAMPEREEN YLIOPISTO

Informaatiotutkimuksen laitos

LUUKKONEN JUHA: Musiikki tiedonhankinta: Tapaustutkimus Muusikoiden.net:stä

Pro gradu –tutkielma, 69 s. + lähdeluettelo

Informaatiotutkimus

Toukokuu 2008

Tutkielman aiheena on musiikkitiedonhankinta www.muusikoiden.net Internetin keskusteluryhmässä. Tarkoituksena on selvittää keskusteluryhmissä tapahtuvaa tiedonhankintaa tarkastelemalla kysymyksiä ja niihin annettuja vastauksia. Aikaisemmat musiikki tiedonhankintaa koskevat tutkimukset ovat käsitelleet perinteisten kanavien, kuten musiikkikirjaston käytön, ja musiikkia soittavien elämäntavan ja –tyylin määrittelyjä. Keskusteluryhmätutkimukset ovat puolestaan syntyneet esimerkiksi terveysaiheista ja kuluttajuutta käsittelevään arkielämän tiedonhankintaan. Tutkielman tarkoituksena on yhdistää nämä kaksi tiedonhankinnan osa-aluetta. Molempien tutkimuskohteiden vähäinen käsittely oli tapaustutkimuksen taustavaikuttimena.

Tutkimuksessa tarkastellaan seuraavia kysymyksiä. Miten www.muusikoiden.net:n kysymykset jakaantuvat aiheittain? Miten keskusteluryhmässä esiintyvien eri musiikkityylien edustajien kysymykset poikkeavat toisistaan? Minkälaisiksi kysymys-vastaus-ketjut osallistujineen muodostuvat sekä laadullisesti että määrällisesti? Mikä on keskustelijoiden arvioitu hyöty/relevanssi www.muusikoiden.net:ssä tehdystä tiedonhankinnasta? Kuinka paljon ja minkälaisiin keskusteluryhmän ulkopuolisiin lähteisiin viitataan?

Aineisto-otoksen valinnan pääkriteerinä oli tutkittavan keskusteluryhmän aihealueet, jotka keskittyivät musiikin soittamiseen liittyvään keskusteluun ja tiedonhankintaan. [Www.muusikoiden.net](http://www.muusikoiden.net):n aineisto-otoksen määrällisen analyysin jälkeen tuotettua tulosta tulkittiin laadullisin menetelmin. Määrällisen analyysiaineiston tuottamisessa käytettiin SPSS-ohjelmaa. Tätä kautta oli mahdollista vertailla eri musiikkityylien esiintymistä tutkimuskohteessa. Tapaustutkimuksen menetelminä oli kolme erilaista lähestymistapaa keskusteluryhmän aineisto-otokseen. Ne olivat sisällön analyysi, lähdeanalyysi ja relevanssiarviointi.

[Www.muusikoiden.net](http://www.muusikoiden.net):n keskusteluryhmän aiheiden havaittiin painottuvan soittimia ja niihin liittyviä välineitä koskevaan tiedonhankintaan. Keskusteluryhmän ulkopuoliset viittaukset kohdistuivat pääsääntöisesti soittimiin ja musiikkivälineisiin liittyviin kaupallisiin lähteisiin. Musiikkityyleistä keskusteluissa yleisimpiä olivat pop-, rock-, alternative-, ja metallimusiikki. [Www.muusikoiden.net](http://www.muusikoiden.net):n on Suomen suurimpia ei-kaupallisia Web-palveluita, mikä heijastui runsaina käyttäjämäärinä, ja sitä kautta aktiivisena osallistumisena keskusteluryhmässä. Relevanssiarvion perusteella www.muusikoiden.net todettiin valtaosin hyödylliseksi musiikkitiedon hankintakanavaksi.

Asiasanat: musiikki tiedonhankinta, keskusteluryhmät, keskustelun aiheet, ulkopuoliset viitteet, relevanssi, musiikkigenret

Sisällys

1. Johdanto.....	1
2. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys.....	2
2.1. Musiikki kognitiona.....	2
2.2. Tiedonhankintatutkimus.....	3
2.2.1. Ammatillinen- ja arkielämän tiedonhankinta.....	6
2.2.2. Orientoiva- ja praktinen tiedonhankinta.....	10
2.2.3. Keskusteluryhmätutkimus.....	11
2.2.3.1. Ympäristömalli ihmisen informaatiokäyttäytymisessä.....	12
2.2.3.2. Informaation vaihto virtuaalisissa yhteisöissä: toimintojen typologia.....	13
2.2.3.3. Terveysaiheisen informaation vaihto keskusteluryhmissä.....	17
2.2.3.4. Keskusteluryhmien sosiologinen tarkastelu.....	23
2.2.3.5. Keskusteluryhmien tiedonhankinnan ja hyödyllisyyden määrittely.....	24
2.2.4. Muusikoiden tiedonhankinta.....	26
2.2.4.1. Etnomusikologien tiedonhankinta.....	29
2.2.4.2. Ammatillisen tiedonhankinnan yleismalli musiikin kontekstissa.....	33
2.2.4.3. Elämäntapa ja –tyyli muusikoiden tiedonhankinnassa.....	36
2.2.5. Web-lähteiden relevanssi:informaation laatu ja kognitiivinen auktoriteetti.....	37
2.2.6. Käyttäjän määrittelemä relevanssi.....	43
3. Analysoitava aineisto ja tutkimusmenetelmät.....	45
3.1. Tutkimusasetelma.....	46
3.1.1. Tutkimuskohde.....	46
3.1.2. Tutkimuskohteen valinta.....	48
3.1.3. Aineiston hankinta ja analysointi.....	48
3.1.4. Aineiston luokitukset.....	49
3.2. Tutkimusmenetelmät.....	52
3.2.1. Sisällön analyysi.....	52
3.2.2. Relevanssiarviointi.....	53
3.2.3. Lähdeanalyysi.....	53
4. Tulokset.....	54
4.1. Keskustelun aiheet ja kysymystyypit.....	54
4.2. Viestiketjujen pituudet ja keskustelijat.....	58
4.3. Ulkopuoliset viittaukset.....	60
4.4. Muusikoiden.net:n vastausten relevanssiarvio.....	62
4.5. Musiikkityylien vertailua.....	65
5. Lopuksi.....	67
Lähteet.....	70

1. JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön aihe on musiikkitiedon hankinta. Tarkemmin tutkimuksen keskiöön asettuu musiikillisen tiedon hankkiminen Internetin virtuaalisissa yhteisöissä. Tarkastelen www.muusikoiden.net-sivuston keskusteluryhmässä tapahtuvaa tiedonhankintaa. Sivusto on alansa kattavin musiikillisen tiedonhankinnan kanava ja lähde. Leimaavin piirre musiikillisen tiedon hankkimisessa on sen vahva kokemuksellinen luonne. Tästä musiikin yksilösidonnaisesta kokemuksellisuudesta on usein seurauksena se, että esimerkiksi musiikista koettu relevanssi on vaikeasti mitattavissa ja edelleen yleistettävissä. Musiikin kokemuksellisuudesta johtuen voidaan myös sanoa, että soittamaan oppii lähes ainoastaan soittamalla. Tietenkin sillä varauksella, että soittotaidon taustalla piilee teorioita musiikista, tietoutta soittimien ominaisuuksista. Unohtamatta tietenkään keskustelua ja näkemyksiä siitä, mikä on hyvää musiikkia?

Tarkemmin määriteltynä, tämän tutkielman tarkoituksena on perehtyä siihen, minkälaista musiikin tiedonhankinta on tutkittavassa www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmässä. Tutkimuskysymykset ovat: 1.) *miten kysymykset jakaantuvat aiheittain?* 2.) *miten keskusteluryhmässä esiintyvien eri musiikkityylien edustajien kysymysten aiheet poikkeavat toisistaan?* 3.) *minkälaisiksi kysymysvastaus-ketjut osallistujineen muodostuvat sekä laadullisesti, että määrällisesti?* 4.) *mikä on keskustelijoiden kokema hyöty/relevanssi www.muusikoiden.net:ssä tehdystä tiedonhankinnasta?* 5.) *kuinka paljon ja minkälaisiin keskusteluryhmän ulkopuolisiin lähteisiin viitataan?* Ennen varsinaisen analyysin käsittelyä, on tärkeää määritellä se teoreettinen viitekehys, johon edellä mainitut kysymykset pohjautuvat.

Teoreettisen viitekehysten määrittelyssä käsitellään seuraavia asiakokonaisuuksia: 1.) *mistä musiikki tiedonhankinnan ja soittamisen taustalla olevat kognitiiviset prosessit koostuvat yleisellä tasolla?* 2.) *mihin tiedonhankinnan viitekehukseen musiikin tiedonhankinta keskusteluryhmässä pohjautuu?* Huomattavaa on, että musiikki tiedonhankinta kerää eri tutkimusalan teorioita ja malleja sen monitieteellisestä luonteesta johtuen. Informaatiotutkimuksen tiedonhankintamallien lisäksi, musiikki tiedonhankinnan teoreettiseen viitekehukseen sisältyy musiikin kulttuurinen tutkimus, toisin sanoen sen sosiaalitieteelliset jäsennykset.

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Seuraavaksi käsitellään sitä teoreettista viitekehystä, johon käsillä oleva tutkimus pohjautuu. Muusikoiden tiedonhankinta, tai musiikki tiedonhankinta käsittää usean tieteenalan teorioita ja malleja. Tarkasteltaessa Web:ssä tapahtuvaa musiikillisen tiedon hankintaa, siihen liittyvät läheisesti informaatiotutkimuksen piiriin kuuluvat tiedonhankinnan mallit, sekä erityisesti keskusteluryhmiin keskittyvät tutkimukset. Toisaalta teoreettinen viitekehys käsittää musiikintutkimuksen kenttään kuuluvan kognitiotieteellisen tutkimuksen sekä musiikkikulttuurisen tutkimuksen, toisin sanoen etnomusikologiaan liittyvät tutkimukset. Pyrin yhdistämään nämä aihepiirit työni viitekehyyksi.

2.1. MUSIIKKI KOGNITIONA

Musiikillisen tiedon yksilösidonnaista rakentumista analysoitaessa, yksi olennainen tekijä on määritellä musiikillinen ajattelu, eli musiikilliset kognitiot. Eräs musiikkikognitiivinen erittely on *Mary Louise Serafine:n* tutkimusjulkaisu: *Music as Cognition*, vuodelta 1988. Musiikilliset kognitiot *vaihtelevat tyyleittäin* tai *genreittäin* ja lisäksi kyseessä olevien *musiikillisten yhteisöjen* perusteella. Yleensä musiikilliset kognitiot sisältävät kaksi pääkomponenttia: *sävelkorkeuden vaihtelut* sekä *rytmiset ominaisuudet* (Serafine 1988, 29).

Näiden tekijöiden perusteella muusikot muodostavat oman näkemyksensä ja sitä kautta tulkintansa musiikista. Ne ovat myös taustalla olevia prosesseja ajateltaessa [www.muusikoiden.net:n](http://www.muusikoiden.net) keskustelijoiden musiikki tiedonhankintaa. Musiikillinen ajattelu on näin ollen äänellisessä muodossa ilmenevien ajallisten tapahtumien organisointia. Tämä kyseinen musiikin organisointi voi olla sen *kuuntelemista, esittämistä* tai *säveltämistä*, ja musiikin analysointi tapahtuu edellisten seikkojen suhteen *havaitsemalla samanlaisuudet tai poikkeamat* (Lampola 1994, 26.)

Siirryttäessä yksilön sisäisten musiikkikognitioiden ulkopuolelle tarkastelemaan sitä, mistä ne juontuvat. Musiikkiäänitteiden lisäksi, toistettavat musiikkiesitykset voidaan jäljentää nuottikirjoituksina eli notaatioina. Huomattavaa on, että kyseiset transkriptiot ovat aina puutteellisia suhteessa itse alkuperäiseen musiikilliseen ideaan. Muusikon on nuotteja lukiessaan ja tulkitessaan tiedettävä kyseisen musiikkityylin ja -yhteisön ilmaisukeinot pystyäkseen niitä jäljittelemään nuottien pohjalta. Nämä ilmaisukeinot voidaan omaksua ainoastaan pitkäjänteisen harjoittelun kautta, mikä tarkoittaa käytännössä musiikin kuuntelua ja soittamista (Saunio 1982, 24).

Www.muusikoiden.net:n soittamista koskeviin kysymyksiin annetut vastaukset ovat useasti edellä kuvatuunlaisia musiikin transkriptioita eli nuotteja, joilla havainnoidaan sitä, miten jokin kappale tai sen osa soitetaan.

Musiikillisen ajattelun kognitiiviset prosessit ovat myös siihen liittyvän tiedonhankinnan taustalla olevia yksilösidonnaisia tekijöitä. Tämän opinnäytetyön aiheena oleva www.muusikoiden.net:n keskustelupalsta on Web:ssä toimiva, paljon käytetty musiikki tiedonhankinnan kanava. Kyseisestä keskustelupalstasta koettu hyöty, eli relevanssi pohjautuu musiikillisiin kognitioprosesseihin, joka on myös myöhemmin esiteltävän tapaustutkimuksen yksi muuttuja. Tärkeää on myös huomata ero musiikin soittamiseen tähtäävän oppimisen ja musiikkiin liittyvän ulkoisen tiedonhankinnan välillä. [Www.muusikoiden.net](http://www.muusikoiden.net):n tapaustutkimus keskittyy enemmän musiikin ulkoiseen tiedonhankintaan, koska tehdyllä analyysillä ei voida saavuttaa käyttäjien konkreettista soiton opettelu tutkimusta, toisin sanoen musiikki tiedonkäyttöä.

2.2. TIEDONHANKINTATUTKIMUS

Seuraavaksi esittelen teoreettisen viitekehyksen kannalta relevantteja tiedonhankinnan malleja. Tiedonhankinta on keskeisin informaatiotutkimuksen piiriin sijoittuvasta tutkimuskentästä. Se tutkii tiedontarpeita, tiedonhankintaa ja tiedonkäyttöä (Haasio & Savolainen 2004, 9.) Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on perehtyä musiikillisen tiedon lähteisiin ja hankintaan, jättäen pois varsinaisen tiedonkäytön tutkimisen, joka tässä tapauksessa liittyisi musiikin soittamiseen.

Tarkasteltaessa informaatiotutkimuksen tutkimusintressejä, havaitaan siellä olevan myös paljon tiedonhakujärjestelmien kehitystyöhön keskittyvää tutkimusta, joka voidaan nähdä osana tiedonhankintatutkimusta. Gary Marc'hionini (1995) on päätenyt seuraavanlaiseen määrittelyyn tiedonhankinnan ja tiedonhaun eroista. Tiedonhaulla käsitetään se tiedonhankintatoiminta, joka suoritetaan tietokoneiden välityksellä muodostaen hakulausekkeitä erilaisiin tietokantoihin, ja sitä voidaan luonnehtia mikrotason ilmiöksi. Tiedonhankinnalla puolestaan viitataan kaikkeen sellaiseen toimintaan, joka kohdistuu erilaisiin tiedonhankinnan kanaviin ja lähteisiin, ja se liitetään myös laajemmassa mielessä oppimiseen ja ongelmanratkaisuun. Se on toisin sanoen makrotason ilmiö. Lähemmin tarkasteltuna tiedonhankinnan, oppimisen sekä ongelmanratkaisun suhdetta, havaitaan tiedonhankinnan välineellisempi luonne verrattaessa sitä oppimiseen ja ongelmanratkaisuun. Edellisten erottelujen suhteen on kuitenkin tärkeää muistaa, ettei niitä tule nähdä erillisinä toiminnan muotoina, vaan toisiaan täydentävinä kokonaistietämyksen rakentumisen kannalta

(Savolainen 1999, 75–76).

Tärkein yhteinen tekijä tiedonhankinnan ja –haun tutkimusintresseissä on niissä harjoitettavan relevanssin, eli hankitun tai haetun informaation hyödyllisyyden tutkimus, joka sisältyy myös jatkossa esiteltävään tapaustutkimukseen www.muusikoiden.net:stä (Haasio & Savolainen 2004, 13).

Ajateltaessa muusikoiden tiedonhankintaa www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmässä, huomaamme sen sijoittuvan vaihtelevasti tiedonhankinnan ja – haun kontekstiin. Pääsääntöisesti se on luokiteltavissa tiedonhankintatutkimukseksi laajahkon makrotason käsittelyn kautta, mutta se sisältää myös tiedonhakuun liittyviä elementtejä. www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmä on tietokoneella tapahtuvaa web-pohjaista tiedonhankintaa, mutta keskusteluryhmään voi esimerkiksi tehdä sanahakuja haluamistaan aiheista. Määriteltäessä tiedonhankintatutkimuksen kokonaisuutta, on Reijo Savolainen (1999, 74) päätyneet seuraavanlaisiin tutkimuskysymyksiin:

- ”1. Mitkä tekijät tuottavat tiedontarpeita ja millä tavoin tiedontarpeet ilmenevät?
2. Millaisten tiedonlähteiden ja kanavien puoleen ihmiset kääntyvät tyydyttääkseen tiedontarpeitaan?
3. Millä perusteella ihmiset valitsevat eri tiedonlähteitä ja kanavia?
4. Kuinka usein ja säännöllisesti näitä lähteitä ja kanavia hyödynnetään?
5. Miten hyvin nämä lähteet pystyvät tyydyttämään heidän tiedontarpeitaan?
6. Mitkä tekijät hankaloittavat tai estävät tiedonhankintaa eri lähteistä ja kanavista?
7. Mihin tarkoituksiin ja millä tavoin hankittua tietoa käytetään?”

Tässä opinnäytetyössä on tarkoituksena keskittyä musiikillisen tiedon hankinnan kannalta kysymyksiin 2 ja 5. www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmän analyysissä tutkittaviksi seikoiksi muodostuu myös muita tekijöitä, joita käsitellään lisää varsinaisessa tutkimusosiossa.

Tiedonhankintatutkimusta tarkasteltaessa historiallisesta perspektiivistä huomaamme sen olevan tieteenalana verrattain nuori. Se sai alkunsa 1950-luvulla, jolloin siihen liittyvä tutkimus oli luonnollisesti vähäistä. Tutkimuksen kohteina olivat tuolloin tieteellinen kommunikaatio ja tutkijoiden viittauskäytännöt. Huomattavin varhaisista havainnoista tiedonhankintatutkimuksen saralla oli George K. Zipfin (1949) kehittämä vähimmän vaivan periaate. Sen mukaan

tiedonhankkija käyttää yleensä verrattain vähän ponnistuksia saadakseen itselleen relevantin informaation (Haasio & Savolainen 2004, 47).

Kyseinen periaate on havaittu myös monissa tiedonhankinnallisissa tutkimuksissa aina näihin päiviin saakka. Vähimmän vaivan periaate voidaan myös liittää Internetissä ja keskusteluryhmissä tapahtuvaan tiedonhankintaan. Internet tarjoaa vaivattoman ja helpon pääsyn relevanttiin informaatioon. Internetissä on useita keskusteluryhmiä, joissa kysymyksiin vastaajina toimivat ammattitaitoiset alan asiantuntijat.

Seuraava merkittävä virstanpylväs tiedonhankintatutkimuksen historiassa on 1980-luvulla tapahtunut siirtyminen kohti käyttäjäkeskeistä paradigmaa. Tätä aikaisemmin tiedonhankinnan rakentumista tarkasteltiin järjestelmäsuuntautuneesta näkökulmasta, jolloin tutkittavina kohteina olivat mm: *informaatiojärjestelmien ja niiden aineistojen käyttötutkimus, näiden käytössä ilmenevät esteet, sekä tyytyväisyys niitä kohtaan* (Haasio & Savolainen 2004, 56). Merkittäviä järjestelmäsuuntautuneen tiedonhankintatutkimuksen kriitikkoja olivat tuolloin Brenda Dervin ja Michael Nilan (1986), jotka määrittivät käyttäjäkeskeisen paradigman edellytyksiksi seuraavat tekijät:

- 1.) ”informaatio tulkitaan subjektiivisesti
- 2.) aktiiviset käyttäjät konstruoivat hankkimaansa informaatiota
- 3.) tiedonhankinnan tilannekohtaisuus
- 4.) tiedonhankinnan käsittäminen kokonaisvaltaisesti
- 5.) tiedonhankkijoilla on sisäinen käsitys hankitusta informaatiosta
- 6.) tiedonhankkijat ovat systemaattisesti yksilöllisiä
- 7.) tiedonhankinta tutkimukseen liitettävät laadulliset menetelmät ensisijaisia”

=> laadullisuus mm. teemahaastattelututkimuksien kautta

(Haasio & Savolainen 2004, 58).

Edellä kuvatun kehityksen kautta tiedonhankintatutkimus on kehittynyt sellaiseksi mitä se on näinä päivinä. 1990-luvulta lähtien käyttäjäkeskeisessä tiedonhankintatutkimuksessa on alettu painottamaan laadullisia metodeja, kuten teemahaastattelua. Tiedonhankkijat nähdään käyttäjäkeskeisessä ajattelussa aktiivisina toimijoina, sen sijaan että ne olisivat järjestelmäsuuntautuneen ajattelun mukaisia passiivisia tiedon vastaanottajia. Käyttäjälähtöisessä ajattelussa tiedonhankinta on *dynaamista ja prosessiluontoista*, johon vaikuttavat tiedonhankkijan *tilannetekijät ja henkilökohtaiset näkemykset* siitä, mistä tietoa tulee hankkia. Tällöin

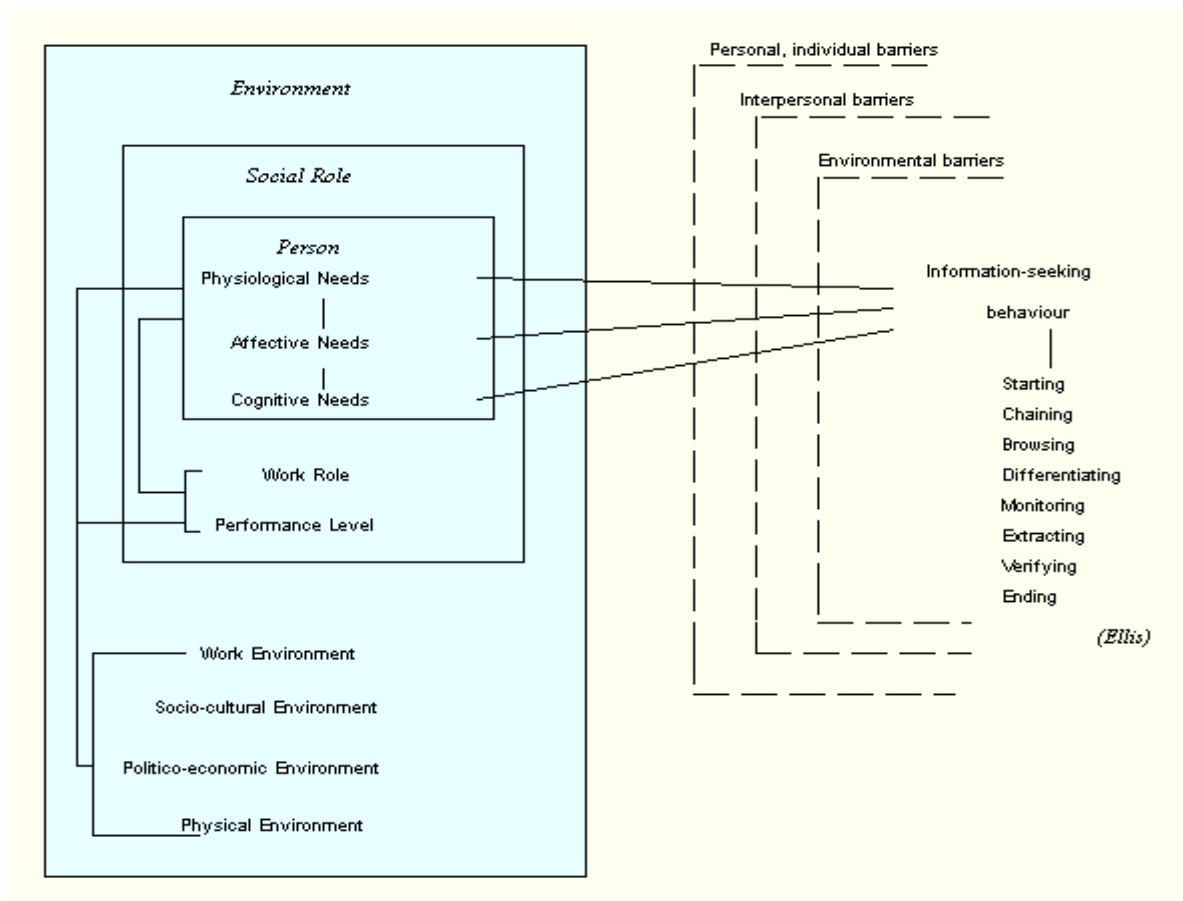
tiedonhankintaa määrittävinä tekijöinä nähdään aikaisemmin esiteltyt yksilösidonnaiset kognitiiviset prosessit. Käyttäjäsuauntautunut tiedonhankinta ei kuitenkaan pois sulje järjestelmäsuuauntautunutta ajattelua, sillä haettavana oleva informaatio suhteutuu aina tietojärjestelmien resursseihin, ja jotka osaltaan määrittävät tiedonhankinnan rakentumista. Tiedonhankintaa tuleekin tarkastella näiden kahden näkökulman kokonaisuutena, jolloin kokonaiskuvan saamiseen tarvitaan sekä käyttäjä- että järjestelmäkeskeistä ajattelua. Tällöin laadullisten ja määrällisten tutkimusmenetelmien yhdisteleminen tuottaa hedelmällisempiä tai totuudenmukaisimpia tutkimustuloksia siitä, mistä tiedonhankinta todella koostuu (Haasio & Savolainen 2004, 58 - 60).

Edellä kuvatut tekijät ovat myös osaltaan vaikuttamassa www.muusikoiden.net:iin tehtyyn analyysiin. Käyttäjäsuauntautuneiden menetelmien, kuten keskustelijoiden teemahaastattelujen puuttuessa, analyysin voidaan katsoa edustavan enemmän järjestelmä- kuin käyttäjälähtöistä tiedonhankinnan paradigmaa.

2.2.1. AMMATILLINEN- JA ARKIELÄMÄN TIEDONHANKINTA

Perustavanlaatuinen jaottelu tiedonhankintatutkimuksessa tehdään myös *ammattillisen- ja arkielämän tiedonhankinnan* välillä. Suurin osa tiedonhankintatutkimuksesta on keskittynyt ammatillisen tiedonhankinnan tutkimukseen. Tyypillisesti ammatillisen tiedonhankinnan tiedontarpeiden määrittäminen nähdään syntyvän työroolien vaatimuksista. Moninaisista työrooleista ja sitä kautta erilaisista tiedonhankinnallisista ominaisuuksista johtuen ammatillisen tiedonhankinnan tutkimuksesta puuttuu ”suuret” kaiken tiedonhankinta käyttäytymisen kattavat yleisteoriat. Sen sijaan tiedonhankintatutkimuksessa on luotu koko joukko eri ammattien toimenkuviiin räätälöityjä tiedonhankinnan malleja. Joitain yleismalleja on tosin luotu, joista esimerkkinä T.D. Wilsonin (1981) tiedollisen käyttäytymisen yleismalli ja Leckie & Pettigrew:n (1997, 100) ammatillisen tiedonhankinnan yleismalli (Haasio & Savolainen 2004, 69–70).

Seuraavaksi esittelen T.D. Wilsonin tiedollisen käyttäytymisen yleismallin pääpiirteissään, soveltaen sitä musiikki tiedonhankintaan. Myös Leckie & Pettigrew:n ammatillisen tiedonhankinnan yleismalli käsitellään myöhemmin soveltaen sitä musiikin kontekstissa.

Kuvio 2.) T.D. Wilson (1981) tiedollisen käyttäytymisen yleismalli

Lähdettäessä purkamaan yllä olevaa Wilsonin tiedollisen käyttäytymisen yleismallia yksilön tiedontarpeiden tasolta, huomataan sen jakautuvan fysiologisiin, affektiivisiin ja kognitiivisiin tekijöihin. Huomattavaa näiden kolmen tekijän suhteen on painottaa Wilsonin empiiristen tutkimusten perusteella, että affektiivisillä tekijöillä on hieman suurempi merkitys verrattaessa muihin tiedontarpeita määritteleviin tekijöihin. Affektiiviset tekijät ovat myös erittäin olennaisia ajateltaessa musiikkiin liittyvää tiedonhankintaa. Musiikin pyrkimyksenä voidaan nähdä olevan erilaisten tunnetilojen kuvailu ja välittäminen, jolloin niiden mitattavuus on haasteellista. Tämä haasteellisuus perustuu osaltaan yksilösidonnaisiin tapoihin kokea musiikkia.

Siirryttäessä tarkastelemaan seuraavia makrotason tekijöitä: tiedonhankkijan työrooli ja suoritustaso, ratkaisevaa on tiedontarpeita määriteltäessä huomata tiedonhankkijan työn asettamat vaatimukset hankittavan tiedon suhteen. Myös tiedonhankinnallinen kompetenssi, miten ja mistä tietoa osataan etsiä, ratkaisee usein tiedonhankinnan onnistuneisuuden. Siirrettäessä työroolien vaikutus musiikin soittamiseen ja edelleen siihen liittyvään tiedonhankintaan, ratkaisevaa on soittajan rooli ja tehtävät orkesterissa tai kokoonpanossa. Työroolien ja sitä kautta tiedonhankinnan

eroavaisuudet ilmenevät ensisijaisesti eri musiikkityylien kohdalla. Esimerkiksi klassisen musiikin ammattilaisen tiedonhankinta on vakiintuneempaa verrattaessa sitä vaikkapa rock-musiikon tiedonhankintaan. Mentäessä kohti informaatioympäristöä, tiedontarpeita määrittäviksi tekijöiksi muodostuvat: työ, sosio-kulttuurinen, poliittis-taloudellinen ja fyysinen ympäristö. Tällä tarkastelutasolla tiedontarpeita määrittäviksi tekijöiksi nousevat edellisistä ympäristöistä kumpuavat arvot, normit ja rooliodotukset (Haasio & Savolainen 2004, 73).

Tarkasteltaessa musiikkiin liittyvää tiedonhankintaa, informaatioympäristöä voi verrata siihen musiikkikulttuuriin johon musiikko kuuluu. Musiikki tiedonhankinnan kontekstissa tämä tarkoittaa niitä musiikkikulttuurisia odotuksia, miten jokin kappale tai genren sisäinen musiikillinen ilmiö tulkitaan, soitetaan tai ilmaistaan. Huomattavaa on myös, että populaarimusiikissa kyseinen ”genreuskollisuus” ei ole yhtä voimakasta verrattaessa sitä esimerkiksi klassisen musiikin vaatimuksiin siitä, miten jokin teos tai partituuri tulee musiikillisesti ilmaista ja tulkita.

Mentäessä varsinaiseen tiedonhankinta käyttäytymiseen, tiedonhankkija voi kohdata kolmenlaisia esteitä, jotka jaotellaan henkilökohtaisiin, ihmisten välisiin ja ympäristöstä johtuviin. Näitä edellä mainittuja esteitä voivat olla esimerkiksi maantieteellisistä etäisyyksistä johtuvat tai vaikka se, ettei työkaverille haluta paljastaa tietämättömyyttä jonkin asian suhteen. Lämpäistyään mahdolliset esteet tai jos niitä ei ole ilmennyt, yksilön tiedonhankinta käyttäytyminen aktivoituu kuviossa oikealla olevan prosessin mukaisesti sen aloittamisena. Edelleen edettäessä David Ellis:n (1993) *Grounded Theory*-metodin perusteella, tiedonhankinta käyttäytymisessä seuraa erilaisia toimintoja, kuten aloittamisen jälkeen tapahtuvaa informaation ketjutusta (*chaining*), selailua (*browsing*), erinlaistamista (*differentiating*), tarkkailua (*monitoring*), tarkentamista (*extracting*), varmentamista (*verifying*) ja lopuksi sen lopettamista (*ending*) (Haasio & Savolainen 2004, 72).

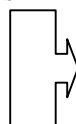
Siirrettäessä tämä kyseinen tiedonhankinta käyttäytyminen musiikki tiedonhankintaan, voidaan ketjutuksella ymmärtää esimerkiksi uusien kiinnostavien musiikkikappaleiden löytäminen seuraamalla saman artistin muuta tuotantoa. Selailu voidaan liittää musiikki tiedonhankinnan yhteydessä levymyyntiluetteloiden tai nuottikirjojen selailuun itseä miellyttävän kappaleen löytämiseksi. Prosessin edetessä erilaistamisen kautta voidaan vaikkapa kokeilla jonkin muun musiikkityylin julkaisuja uusien kappaleiden löytämisen toivossa. Tarkkailun kautta voidaan esimerkiksi seurata tiiviisti jonkin musiikkityylin julkaisuja. Tarkentamisen ja varmentamisen avulla edellä mainitut tiedonhankinnan tuotoksena hankitut dokumentit tai musiikkiäänitteet koetaan tiedonhankkijan kannalta enemmän sopiviksi.

Siirryttäessä arkielämän tiedonhankinnan osa-alueelle törmätään tiedonhankintatutkimuksellisissa julkaisuissa hyvin usein määrittelyihin siitä, mikä on työ- ja arkielämän tiedonhankinnan ero. Tässä jaottelussa on kyse kielellisestä sopimuksesta, joka liittyy kyseisten käsitteiden vaihteleviin merkityssuhteisiin. Eritoten hankaluutta tuottaa arjen käsite, koska se voidaan liittää myös työelämään, toisin sanoen ammatilliseen tiedonhankintaan. Toinen tulkinnallisuutta tuottava merkityssuhde muodostuu vapaa-ajan ja arjen käsitteen parissa. Arkielämän tiedonhankinnalla viitataan vapaa-ajalla tapahtuvaan tiedonhankintaan käyttäytymiseen, josta voidaan käyttää myös nimitystä ei-ammattillinen tiedonhankinta. Tästä tulkinnanvaraisuudesta johtuen on tiedonhankinta tutkimuksessa päädytty vakiintuneeseen ja yhteisesti sovittuun jaotteluun ammatillinen ja arkielämän tiedonhankinta (Haasio & Savolainen 2004, 107–109).

Monesti työelämässä omaksuttua tietoutta voidaan hyödyntää arkielämässä ja päinvastoin. Etenkin ajateltaessa ammattimaista musiikki tiedonhankintaa, rajanvedon tekeminen on lähes mahdotonta. Ajateltaessa muusikon elämää, työ- ja arkielämä kulkevat lähes erottamattomina ajallisina määreinä. Musiikki ammatina mielletään hyvin usein myös kuuluvan vapaa-aikaan, jolloin itse ammatin määrittely musiikista puhuttaessa hämärtyy verrattaessa sitä esimerkiksi metallityöläisen ammattikuvaan. Toisaalta musiikki voi olla pelkästään ihmisen harrastus, jolloin liikutaan luonnollisesti arkielämän tiedonhankinnan alueella. Tällöin musiikki tiedonhankinta tapahtuu pääsääntöisesti työajan ulkopuolella, eli vapaa-ajalla.

Arkielämän tiedonhankintatutkimus keskittyy useasti siihen mitä lähteitä ja kanavia käytetään orientoivassa ja praktisessa tiedonhankinnassa (ongelmalähtöisen yksittäisen tiedontarpeen tyydytys). Näissä tutkimuksissa on kartoitettu myös käytettyjen tiedonlähteiden ja -kanavien tavoitettavuutta sekä käytön esteitä. Juuri tähän tiedon tavoitettavuuteen, Brenda Dervin on jaotellut viisi perusedellytystä, jotka ovat:

- yhteisöllinen tavoitettavuus
- institutionaalinen tavoitettavuus
- fyysinen tavoitettavuus (esimerkiksi maantieteelliset etäisyydet)
- psykologinen tavoitettavuus (tietoisuus ongelmista, ja kyky artikuloida ne)
- älyllinen tavoitettavuus (mm. lukutaidon tai käsitteellisen hahmottamisen vajaavaisuus)

 yhteisössä ei arvosteta tiedon saantia,
heijastuminen institutionaaliseen tavoitettavuuteen

(Haasio & Savolainen 2004, 110–112).

Verrattaessa edellisiä Brenda Dervin:n tiedon tavoitettavuuden perusedellytyksiä, voidaan niitä havainnollistaa www.muusikoiden.net:n tapauksessa seuraavasti. Yhteisöllisen ja institutionaalisen tavoitettavuuden esteinä voi www.muusikoiden.net:n tapauksessa olla keskusteluryhmässä vallitseva puhe- tai kirjoituskulttuuri, joka esimerkiksi estää ”tyhmien kysymysten” esittämisen. Fyysisen tavoitettavuuden rajoituksen ilmenevät vaikkapa silloin, kun keskusteluryhmään tarvittavaa Internet-liittymää ei ole käytettävissä. Psykologisen ja älyllisen tavoitettavuuden ongelmat puolestaan voivat liittyä tilanteisiin, jolloin musiikin soittamisessa ilmennyt pulmaa ei osata riittävästi kuvailla kysymyksen muodossa, tai siihen saatua vastausta ei osata tulkita. Edellisen kaltaiset psykologiset ja älylliset esteet liittyvät keskusteluryhmässä tapahtuvaan tiedonhankintaan tiedontarvitsijan kompetenssiin muotoilla ja tulkita oma tiedontarve konkreettisiksi kysymyksiksi.

Arkielämän tiedonhankinnan tutkimus on tuottanut varsin vähän teoreettisia malleja, mutta esimerkiksi aikaisemmin esitelty Wilsonin malli on sovellettavissa myös arkielämän tiedonhankinnan jäsenyksiin, ja myös edelleen musiikki tiedonhankintaan.

Eräs mielenkiintoinen arkielämän tiedonhankinnallinen jäsenyys on myös Elfreda Chatmanin 1980-luvulla aloittama etnografinen tutkimus informaatioköyhyydestä (*information povert*). Siinä tutkittiin vähäosaisten tiedonhankintaa, joka kuvattiin elämiseksi ”pienessä maailmassa”. Luonteenomaista tutkittaville oli, että he kuuluivat pieniin yhteisöihin, joiden arvot ja rooliodotukset olivat ahtaanlaisia, ja jossa tiedonhankinnallinen käyttäytyminen sijoittui ajallisesti lyhyeen jaksoon. Varsinaisia tulevaisuuden suunnitelmia ei esiintynyt. Tiedonhankinta käyttäytyminen keskittyikin joukkotiedotusvälineisiin, kuten televisioon ja oli luonteeltaan viihdepainotteista, todellisuudesta pakoa eli eskapistista. Chatmanin (1991) mukaan vähäosaisille ihmisille oli luonteenomaista reagoida välittömästi käsillä oleviin tilanteisiin. Ongelmanratkaisutilanteissa käytettiin pääasiassa ensikäden tietoa, jolloin turvauduttiin omaan kokemukseen tai lähipiirin antamiin neuvoihin tai tietoihin. Harvemmin etsittiin tietoa muista lähteistä. Niihin ei joko luotettu tai suhtauduttiin suuresti epäillen (Haasio & Savolainen 2004, 116–117).

2.2.2. ORIENTOIVA- JA PRAKTINEN TIEDONHANKINTA

Toinen perustavanlaatuinen jaottelu tiedonhankintatutkimuksessa tehdään *orientoivan- ja praktisen tiedonhankinnan* välillä. Praktisella tiedonhankinnalla käsitetään ongelmalähtöinen, konkreettiseen ja usein yksittäiseen tiedontarpeeseen liittyvä tiedonhankinta. Orientoivalla tiedonhankinnalla viitataan tiedonhankintaan, joka on luonteeltaan omia intressejä vastaavien asioiden seuranta ja

niistä ajan tasalla pysymistä. Esimerkiksi uutisten seuraaminen liitetään usein havainnollistavana esimerkkinä orientoivaan tiedonhankintaan. Selvä eronteko näiden kahden tiedonhankinnan muodon välillä ei ole aina välttämätöntä, vaan ne limittyvät usein toisiinsa muodostaen tiedonhankintakäyttämisen kokonaisuuden (Haasio & Savolainen 2004, 104–105).

Musiikin kontekstissa praktista tiedonhankintaa voi havainnollistaa seuraavanlaisilla esimerkeillä: muusikko tarvitsee soittimeensa liittyvään tekniseen pulmaan ratkaisun, tai haluamme tietää, kuka on säveltänyt jonkin tietyn kappaleen. Orientoivaa tiedonhankintaa edustaa esimerkki, jolloin seurataan säännöllisesti musiikkialan lehdistöä, jotta ollaan perillä siitä, mitä ja minkälaisia julkaisuja tietystä genressä julkaistaan. Edellisen kappaleen mukaisesti, nämä molemmat tiedonhankinnan muodot limittyvät tiiviisti toisiinsa ajateltaessa muusikoiden tiedonhankintaa, ja myös edelleen tutkimuskohteena olevaa www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmää. Keskusteluryhmään esitettyjen kysymyksiä voidaan ajatella kuuluvan praktiseen tiedonhankintaan, kun taas keskusteluryhmän ei-osallistuva selailu itseä kiinnostavien aiheiden osalta liittyvän orientoivaan tiedonhankintaan.

2.2.3. KESKUSTELURYHMÄTUTKIMUS

Seuraavaksi esitellään keskusteluryhmistä tehtyjä tutkimuksia, tai kuten ne myös voidaan laajemmassa mielessä määritellä virtuaaliyhteisöiksi. Toisinaan voi myös törmätä arkikieliseen keskustelupalstan käsitteeseen. Edelleen käyttämällä ilmaisua keskusteluryhmä, viitataan sen sosiaaliseen konstruktion, jota myös tässä opinnäytetyössä pääsääntöisesti käytetään.

Gary Burnett:n julkaisemassa artikkelissa (2000) *Information exchange in virtual communities: a typology*, käsitellään aikaisempia tutkimuksia keskusteluryhmistä. Nimen mukaisesti julkaisun tarkoituksena on määritellä typologia, tyyppijärjestelmä, keskusteluryhmissä esiintyvistä tiedonhankinnasta. Ennen varsinaisen virtuaaliyhteisöjen typologian esittelyä, määritellään ne yleisesti, sekä laajemmassa mittakaavassa informaatioympäristön ja –naapuruston käsitteitä.

Web:n virtuaalisissa yhteisöissä tapahtuva tietokonevälitteinen kommunikaatio (*CMC-computer-mediated-communication*) ja tiedonhankinta käyttäytyminen on muodostunut yleisesti levinneeksi arkipäiväiseksi ilmiöksi. Web:ssä tapahtuva tiedonvaihto ja -hankinta ovat tehokasta, koska esimerkiksi maantieteelliset etäisyydet eivät ole esteenä. Tällöin se on merkittävä uusien tiedonlähteiden löytämispaikka. Virtuaaliset yhteisöt ovat myös tehokkaita välineitä sosio-

emotionaalisen- ja vertaistuen saamiseen mieltä askarruttavissa asioissa. Myös Web:n mahdollisuudet liittyy kommunikaatioon eri multimedian muotoja, lisää entisestään virtuaalisten yhteisöjen ilmaisullista monimuotoisuutta ja tehokkuutta ihmisten välisessä viestinnässä. Toisaalta Web:n virtuaalisten yhteisöjen kommunikaatiota on luonnehdittu (mm. Marchioni 1995) ennemminkin uuden informaation tuottamisfoorumiksi kuin puhtaasti tiedonhankinnan kanavaksi. Se, mikä edellä mainituista ominaisuuksista on tärkein, vaihtelee tutkijoiden mielipiteiden mukaan. (Burnett 2000, 1-2).

2.2.3.1. YMPÄRISTÖMALLI IHMISEN INFORMAATIOKÄYTTÄYTYMISESSÄ

Belkin:n (1978), Kulthau:n (1991) ja Marchionini:n (1995) määritelmät informaatioympäristöistä, jota myös keskusteluryhmät edustavat, viittaavat enemmän orientoivaan tiedonhankintaan. Määritelmän mukaan informaatioympäristö on paikka, jossa informaatiota kerätään siellä olemalla ja usein relevanttiin informaatioon törmätään sattumalta. Samankaltaisia näkemyksiä edustavat myös Haythornthwaite:n ja Wellman:n (1998) teorit informaation vaihdosta. He näkevät informaation vaihdon olevan ensisijaisesti sosiaalista vuorovaikutusta, kuin intentionaalisia tiedonhakuja tiedonhakusysteemien välityksellä. Myös Riva:n ja Galimberti:n (1998) jaetun ymmärryksen käsite (*the shared construction of meaning*) sekä Dervin:n (1983) merkityksellistäminen (*sense-making*), viittaavat tiedon ja tietämyksen rakentumiseen sosiaalisesti (Burnett 2000, 2-3).

Informaatioympäristöön liittyy myös läheisesti informaationaapuruston (*information neighborhood*) käsite. Informaationaapuruston käsitteellä viitataan sellaiseen tiedonhankintakäyttämiseen, jolloin informaatiota selailaan sekä suoraan kontrolloidusti, että epäsuoraan väljemmin perustein. Marchioni (1995) viittaa informaationaapuruston käsitteellä erittäin suurien ja järjestymättömien tietokantojen selailuun. Etenkin virtuaaliyhteisöihin osallistumisen suhteen esiintyy edellisen kaltaista informaatiokäyttämisen muotoja. Keskusteluryhmistä voidaan esimerkiksi hakea vastausta yksittäiseen kysymykseen tai ongelmaan. Niissä on myös muutakin sosiaalista vuorovaikutusta, joka on verrattavissa kaikenlaiseen kasvokkain tapahtuvaan ihmisten väliseen kommunikaatioon. Keskusteluryhmien etuna on myös se, että osallistujat omaavat yhteisiä mielenkiinnon aiheita. Tällä tavoin ei tarvita muodollisia hakulauseiden muodostamista hakukoneiden vaatiman logiikan mukaisesti. Keskusteluryhmissä tieto on helposti ja tehokkaasti levitettävissä mm. asian suhteen relevanttien linkkien välittämisen kautta (Burnett 2000, 2-3).

2.2.3.2. INFORMAATION VAIHTO VIRTUAALISISSA YHTEISÖISSÄ: TOIMINTOJEN TYPOLOGIA

Virtuaalisissa yhteisöissä tapahtuva informaation vaihto on yleensä tietyn aihepiirin ympärillä tapahtuvaa diskursiivista käyttäytymistä kirjoittajien ja lukijoiden kesken. Eksplisiittinen vuorovaikutus on vain siellä tapahtuvan kommunikaation yksi puoli, niin kuin kasvokkain tapahtuvassa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Burnett 2000, 4).

Perustavanlaatuisimmalla tasolla käyttäytyminen virtuaalisissa yhteisöissä voidaan jakaa kahteen laajaan tyyppiin: 1.) ei-interaktiivinen käyttäytyminen ja 2.) interaktiivinen käyttäytyminen. Riva:n ja Galimberti:n (1998) mukaan keskustelukumppanuuden (*interlocution*) syntyminen vaatii molempien puhujan yhtäaikaisen osallistumisen. Virtuaaliyhteisöissä tämänkaltaisen tilanteen syntyminen vaatii eri osapuolten ottavan aktiivisen ja dynaamisen roolin, jotta keskustelu pysyy elävänä, jatkuvana tai eteenpäin menevänä (Burnett 2000, 5-6).

Ei-interaktiivinen käyttäytyminen

Ei-interaktiiviseen käyttäytymiseen virtuaaliyhteisöissä viitataan hyvin usein myös englanninkielisellä käsitteellä ”*lurking*”. Tälle on vaikeaa etsiä suomenkielistä vastinetta, mutta itse lurk-sana kääntyy suomeksi sanaan tarkkailla tai väijyä. Tällä viitataan sellaiseen käyttäytymiseen virtuaaliyhteisöissä, jolloin luetaan toisten kirjoituksia, kuitenkin itse siihen sen kummemmin osallistumatta. Smith:n (1992) mukaan, tällainen toisten kirjoitusten lukeminen edustaa suurinta osaa virtuaaliyhteisöjen käytöstä. Hänen tutkimuksessaan puolet (50 %) analysoitavan keskusteluryhmän viesteistä oli yhden prosentin (1 %) kirjoittamia verrattaessa sitä koko käyttäjäpopulaatioon. Kuitenkin tällaiset ei-aktiiviset osallistujat ovat tärkeä ryhmittymä lukiessaan, arvioidessaan, sekä itselleen tätä kautta hankkiessaan tietoa (Burnett 2000, 6).

Interaktiivinen käyttäytyminen

Itse osallistuva, interaktiivinen käyttäytyminen voidaan jakaa monenlaisiin tyyppeihin. Kaksi perustavanlaatuista käyttäytymisen muotoa ovat 1.) vihamielinen ja 2.) yhteistyöhön tai positiiviseen vuorovaikutukseen tähtäävä käyttäytyminen (Burnett 2000, 6).

Vihamielinen käyttäytyminen

Vihamielisen käyttäytymisen suhteen on huomattu sen olevan varsin yleistä virtuaaliyhteisöissä. Williams ja Christie (1976) ehdottavatkin, että virtuaalisissa yhteisöissä puuttuvaan non-

verbaaliseen viestinnän tekijöihin perustuen, keskustelijat eivät miellä olevansa sosiaalisessa tilanteessa. Tällöin he ovat taipuvaisia epäsosiaaliseen käyttäytymiseen useammin, verrattaessa sitä kasvokkain tapahtuvaan vuorovaikutukseen (Burnett 2000, 6).

Yleisintä muotoa provosoivasta käyttäytymisestä kutsutaan englanninkielisellä termillä ”*flaming*”. Vakiintunutta suomenkielistä vastinetta tälle käyttäytymisen muodolle ei ole, mutta esimerkiksi wikipedian nettislangi-sanakirja (<http://fi.wiktionary.org/wiki/Liite:Nettislangi>) tarjoaa tähän englanninkielestä muokatuksi suomenkieliseksi vastineeksi tai uudissanaksi: flame tai fleimaus (flame=liekki), ja jota voi luonnehtia hiillostamiseksi. Vihamielisemmällä käyttäytymisellä viitataan riitaa haastavaan argumentointiin ja viesteihin, jonka sisältö on provosoivaa. Edellä mainitun kaltaisesta käyttäjästä tai riidanhaastajasta käytetään ilmaisua trolli (*troll*), ja hänen toiminnastaan nimeä trollaus (*trolling*). Edellisen kaltaiset sanat ja ilmaisut ovat viimeaikoina kehittyneitä ”Web-slangia” (Burnett 2000, 6-7).

Kolmas samankaltainen uudissana liittyy turhien viestien tai roskapostien lähettelyyn (*spamming*). Roskapostin lähettämisen haittoina ovat mm. järjestelmien ylikuormittuminen ja ei-halutun informaation saaminen. Vihamielisen käyttäytymisen äärimuotona pidetään käyttäytymisen muotoa nimeltä *cyber-rape*, tälle kyseiselle toiminnalle ei myöskään ole varsinaista käännöstä, eikä sitä ole myös mainittu wikipedian ”netti-slangi” osiossa. Sananmukaisesti tässä äärimmäisessä käyttäytymisen muodossa liikutaan jo lähes laittomien loukkauksien ja uhkailujen rajamailla (Burnett 2000, 7).

Yhteistyöhön tähtäävä vuorovaikutus

Kaikki virtuaaliyhteisöissä tapahtuva vuorovaikutus ei ole suinkaan edellisen kaltaista vihamielistä käyttäytymistä. Yhteistyöhön ja yleisen hyvän tavoitteluun, informaation välitykseen ja muuhun sosiaaliseen kanssakäymiseen tähtäävää toimintaa tapahtuu mitä suurissa määrin Web.n keskusteluryhmissä. Tällainen yhteistoimintaan tähtäävä vuorovaikutus jaetaan myös edelleen kahteen toisistaan eroavaan ryhmään: 1.) ei-informatiivinen käyttäytyminen ja 2.) informaatio orientoitunut käyttäytyminen (Burnett 2000, 8).

Ei-informatiivinen käyttäytyminen

Myös ei-informatiivista käyttäytymistä voidaan jaotella kolmella tavalla. Näissä vuorovaikutuksen tavoissa tavoitteena on yleensä sosiaalinen vuorovaikutus, jolloin motiiveina ei ole välttämättä tiedonhankinnalliset päämäärät. Ei-informatiivista käyttäytymistä edustaa seuraavanlainen jaottelu:

1.) neutraali käyttäytyminen: kohteliaisuudet ja juorut, 2.) humoristinen käyttäytyminen: kielipelit ja muunlaiset pelit/leikit ja 3.) empaattinen käyttäytyminen: sosio-emotionaalinen tuki (Burnett 2000,). *Neutraalilla käyttäytymisellä* viitataan jokapäiväiseen jutusteluun (*smalltalk*), jolloin keskustellaan mm. päivittäisistä asioista, ja annetaan esimerkiksi selontekoja omista tunnelmista, tilanteista tai päivittäisistä askareista. Mutta samalla ne voivat olla myös negatiivissävytteisiä juoruja keskusteluryhmän jäsenistä tai ulkopuolisista henkilöistä (Burnett 2000, 8).

Humoristisella käyttäytymisellä tarkoitetaan esimerkiksi vitsien kertomiseen ynnä muuhun samankaltaiseen humoristiseen jutusteluun virtuaalisissa yhteisöissä. Tähän kategoriaan kuuluvat myös sellaiset virtuaaliset yhteisöt, joiden tarkoituksena on puhtaasti erilaisten pelien pelaaminen. Näitä voivat olla esimerkiksi roolipelien kaltaiset omat virtuaaliset maailmat, joissa voidaan käydä pelien aikaista keskustelua, sekä pelin kulusta, että muuhun liittyvistä seikoista (Burnett 2000, 9).

Empaattisella käyttäytymisellä viitataan esimerkiksi terveysaiheisiin keskusteluryhmiin, joista voi tiedonhankinnan lisäksi saada sosio-emotionaalista tukea. Kyseisenlainen vertaistuki onkin hyvin tärkeä vuorovaikutuksen muoto esimerkiksi vakavan sairauden tai muun elämäntilannetta järjestyttävän tilanteen kohtaamisessa (Burnett 2000, 9-10).

Informaatio orientoitunut käyttäytyminen virtuaaliyhteisöissä

Kuten aikaisemmin mainittiin, virtuaaliyhteisöjen osallistujat voivat olla joko aktiivisia keskusteluun osallistujia, tai passiivisia keskustelijoiden lukijoita (*lurkers*). Kun kyseessä on pelkästään informaatio-orientoitunut käyttäytyminen virtuaaliyhteisöissä, voidaan se jaotella eri kategorioihin: 1.) ilmoitukset, 2.) tiedustelut, tai tarkasti rajatut kyselyt; a.) yhteisön jäsenten kyselyt, b.) kyselyt yhteisön ulkopuolelta, c.) suoraan yhteisölle suunnatut kyselyt, 3.) ohjatut ryhmäprojektit (Burnett 2000, 10).

Eräät CMC-tutkimukset väittävät, että *ilmoitukset* ovat yksi yleisimpiä virtuaaliyhteisöissä ilmeneviä informaation välitysmuotoja. Tämä on luonnollista, johtuen esim. keskusteluryhmien ominaisuuksista. Ilmoituksia on maksutonta, ja vaivatonta laittaa toisten samanlaisten intressien omaavien osallistujien luettavaksi. Laajemmin ajateltuna kyseinen ilmiö liittyy Web:ssä yleisemminkin havaittuun ilmiöön taloudellisesta ajatuksesta informaation lahjoittamisesta (*gift economy*), ja vapaiden sovellutusten jakamisesta (*open source licensing*). Tähän liittyy myös

nykyisin yhä enenevässä määrin lisääntyvä musiikin jakaminen verkossa, jota esiintyy myös www.muusikoiden.net:ssä (Burnett 2000, 10).

Kun tarkastellaan virtuaaliyhteisöjen kysymyksiä ja niihin annettuja vastauksia, huomataan niiden olevan kaikkien muiden osallistujien käytettävissä. Myös niiden passiivisten, jotka eivät osallistu keskusteluun. Osittain tästä johtuu myös virtuaaliyhteisöjen tehokkuus tiedonlevittämisen kannalta, jolloin *yhteisön muiden jäsenten kyselyt* tulevat mahdollisesta samalla tyydytetyiksi. Erdelez ja Williamson (1996, 1998) ovatkin luonnehtineet virtuaaliyhteisöjen tiedonlevittämistä välilliseksi (*incidental*) ja sattumanvaraiseksi (*accidental*), perustuen edellä mainittuun virtuaaliyhteisöjen ominaisuuteen (Burnett 2000, 11).

Tarkasteltaessa virtuaaliyhteisöjen suhdetta muihin informaatioympäristöihin, havaitaan niiden potentiaalisuus hyödyntää mitä moninaisimpia tiedonlähteitä, joiden ei välttämättä tarvitse olla Web-lähteitä. Näiden *kyselyiden* kautta *yhteisön ulkopuolelle*, voidaan tiedontarvitsija ohjata Web-lähteisiin, kuten erilaisiin tietokantoihin, myös esimerkiksi kirjasto- ja tietopalveluihin, sekä erilaisille asiantuntijoille. Virtuaaliyhteisöjen jäsenet ovatkin usein perillä muista relevanteista lähteistä, jotka liittyvät läheisesti kyseessä olevan yhteisön aihealueeseen. Näin ollen he ovat oman alansa osaavia tiedon konsulttoijia (Burnett 2000, 11).

Varsinaiset tiedonhankintatilanteet ilmenevät myös *suoraan yhteisölle suunnattujen kyselyjen* kautta. Siihen voidaan saada hyvinkin asiantunteva vastaus, riippuen vastaajan professionaalisuuden tasosta käsiteltävän asian suhteen. Kysyttyyn kysymykseen voidaan saada myös osittainen tai täydentävä vastaus. Useasti osittaisen vastauksen mukana aiheesta voi syntyä lisäkeskustelua, ja etenkin tulkinnanvaraisuuden myötä, se on todennäköistä. Luonnollisesti vastakkaiset näkökulmat ovat mahdollisia, riippuen kyseessä olevan asian luonteesta. Virtuaaliyhteisöjen vastaajat toimivatkin näennäisesti annetun informaation ammattitaitoisina tietäjinä tai sen välittäjinä (Burnett 2000, 11-12).

Eräs virtuaaliyhteisöjen tärkeistä muodoista ovat *ohjatut ryhmäprojektit*. Ne voivat esimerkiksi liittyä poliittisten yhteisöjen, työelämään tai vaikkapa opiskeluun liittyviin projekteihin. Tällöin virtuaaliselle yhteisölle on hyvin usein luotu stabiili Web-pohjainen toimintaympäristö, jossa voi olla mukana asiaan liittyviä kokotekstitietokantoja. Toisin sanoen pysyviä tietovarantoja, jotka ovat yhteisön vapaasti käytettävissä. CMC-teknologiaan liittyviä työprojekteja virtuaaliyhteisöjen toiminnassa on myös dokumentoitu paljon, kuten esim. Oravec 1996; Turoff, Hiltz, Bieber,

Fiermestad & Rana 1999 (Burnett 2000, 12). Tampereen yliopistossa oleva oppimisympäristö Moodle, on myös verrattavissa tämänkaltaiseen ohjattuun ryhmäprojektiin, jolloin se toimii joidenkin yliopistokurssien apuvälineenä, tai ainoana kommunikoinnin ja tiedonhankinnan Web-pohjaisena toimintaympäristönä.

Kuten aikaisemman perusteella voi päätellä, virtuaaliset yhteisöt ovat tehokkaita tiedonhankinnan kanavia, ilman että kuuluisi niiden aktiiviseen ja osallistuvaan käyttäjäkuntaan. Toisin sanoen, niistä voi hakea relevanttia tietoa haluamastaan aihepiiristä, ilman eksplisiittisiä kyselyjä. Tiedontarvitsija voi valita Web:n virtuaalisien yhteisöjen laajasta kirjosta sellaisen, missä kohtaavat hänen omat ja muiden osallistujien tiedolliset intressit. Vaikka virtuaalisista yhteisöistä puuttuu kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen mukana tuomat edut, ovat ne helppo tapa lähestyä ja sosialisoitua samankaltaisten ihmisten kanssa (Burnett 2000, 12-13). Jatkossa tapahtuvan virtuaaliyhteisöjen tutkimuksen kautta tämän artikkelin typologia testataan erilaisten empiirisen tutkimuksen myötä, jota myös tässä käsiteltävä www.muusikoiden.net:n tapaustutkimus edustaa.

Tarkoitukseni on vertailla Gary Burnett:n virtuaaliyhteisöjen typologiaa www.muusikoiden.net:stä tehdyn analyysin tuloksiin. Analyysin tuloksista poimitaan keskusteluryhmän tapauksessa juuri sille tyypilliset tulokset virtuaaliyhteisöjen luonteesta, jotka tukevat Gary Burnett:n tuottamaa typologiaa. Virtuaaliyhteisöissä tapahtuvan tiedonhankintakäyttäytymisen eroavaisuudet ja samanlaisuudet riippuvat tutkittavan yhteisön ja aihealueiden ominaisuuksista. Tätä kautta virtuaaliyhteisöt heijastavat osaltaan Web:ssä tapahtuvan tiedonhankinnan sosiaalista rakentumista.

2.2.3.3. TERVEYSAIHEISEN INFORMAATION VAIHTO KESKUSTELURYHMISSÄ

Toinen opinnäytetyöni teoreettisen viitekehyksen kannalta relevantti tutkimus käsittelee terveysaiheisen informaation vaihtoa keskusteluryhmissä. Marianne Wikgren:n (2003) julkaisemassa artikkelissa: *Everyday health information exchange and citation behaviour in internet discussion groups*, tutkitaan Internetin terveysaiheisia keskusteluryhmiä, jotka keskittyvät ruokavalioon, ja ravintoterapeutisiin menetelmiin. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa sitä, minkälaisia neuvoja tutkittavana olleissa keskusteluryhmissä annetaan, ja mihin muihin paikkoihin tiedontarvitsijat ohjataan tiedontarpeiden tyydyttämiseksi. Tällä tavalla tarkoituksena on tutkia keskusteluryhmissä tapahtuvaa tiedonhankintaa, ja määritellä sen viittauskäytäntöä. Aikaisempien terveysaiheisten keskustelupalstatutkimusten mukaan, niissä tapahtuva viittaaminen kohdistuu

miltei suoraan lääketieteellisiin Web-julkaisuihin, kuten Medline:n lääketieteelliseen tietokantaan. Edellisen kaltaisissa viittauksissa on ollut kyse enemmän erikoistuneista lääketieteellisistä tiedontarpeista, joten arkipäiväisemmän terveysaiheisen tiedonhankinnan luonne on jäänyt näin ollen vähemmälle huomiolle, ja johon tässä tutkimuksessa keskityttiin (Wikgren 2003, 225-227).

Wikgren:n tutkimuksessa esille tulleita viittauskäytäntöjä verrataan myös www.muusikoiden.net:n analyysin tuloksiin. Merkittävin terveysaiheisen- ja musiikki tiedonhankinnan ero lienee niiden erilaisessa roolissa ihmisen elämässä. Musiikki tiedonhankinnan voidaan nähdä olevan perustarpeiden kannalta sekundaarisemmassa roolissa verrattaessa sitä terveysaiheiseen tiedonhankintaan. Toisin sanoen terveysaiheinen tiedonhankinta voidaan käsittää elämisen ja elämän kannalta tarpeellisemmaksi toiminnan muodoksi. Musiikki tiedonhankinta liittyy puolestaan käyttäytymiseen, jossa päämäärinä on itseilmaisun, tunteiden välitys tai ”hengen ravinto”. Erilaisten keskusteluryhmien vertailun kautta voidaan ymmärtämään niiden ominaisia piirteitä, ja sitä kautta Web:ssä tapahtuvan tiedonhankinnan rakentumista.

Informaation vaihto keskusteluryhmissä

Useiden keskusteluryhmätutkimuksien mukaan, niissä tapahtuvassa tiedonhankinnassa merkittävässä roolissa ovat itse *informaation vaihto* sekä *sosio-emotionaalien tuki*, jota siellä käytävän keskustelun kautta voidaan saavuttaa. Informaatiota vaihdetaan, sekä keskusteluryhmien sisällä, että sieltä ulospäin asianmukaisesti muihin lähteisiin. [Www.muusikoiden.net](http://www.muusikoiden.net):n keskusteluryhmän tapauksessa ulkopuoliset viittaukset kohdistuvat luonnollisesti musiikkiaiheisiin julkaisuihin.

Terveysaiheisen tiedonhankinnan nähdään olevan perustavanlaatuista tiedonhankinnallista toimintaa, johtuen sen ja ravintoon liittyvien asioiden suuresta roolista ihmisen elämässä. Erityisen tärkeäksi sen tekee esimerkiksi tilanne, jolloin on kyse liikalihavuuteen, diabetekseen tai kasvissyöntiin liittyvistä tiedontarpeista, jolloin käsitellään eräänlaisia tiedontarvitsijalle merkittäviä erikoistapauksia (Wikgren 2003, 226-227).

Keskusteluryhmät ovat myös tehokkaita tiedon levittämisen kannalta. Granovetter:n kehittämän *heikkojen sidosten teorian (weak-ties-theory)* mukaan keskustelupalstat ovat omiaan lisäämään uutta tietämystä, johtuen siitä, ettei esimerkiksi maantieteellinen etäisyys ole informaation vaihdon esteenä. Samoin epäsäännölliset sidokset ovat omiaan lisäämään tietämystä sille kuka sitä vain haluaa.. Vastakohtana näille heikoille sidoksille tai suhteille nähdään esimerkiksi perhe- tai

ystävyyssuhteet. Internetin keskusteluryhmien heikkojen sidosten kautta avautuu pääsy uuteen informaatioon, johon ei ole ennen ollut pääsyä sidosten puuttuessa kokonaan (Wikgren 2003, 227).

Viittaustavat

Keskusteluryhmissä on normatiivisia käyttäytymismalleja, kuten jokapäiväisessä elämässämmekin. Yhtenä osoituksena tästä ovat viittaustavat tai – käytännöt, jotka ovat keskusteluryhmien implisiittisiä sääntöjä. Kiinnostavaa onkin, heijastaako muodostuneet viittaustavat jotain informaatiokulttuurin luonteesta, tai siitä diskurssista, joka keskusteluryhmissä vallitsee. Tästä keskustelun tai diskurssin luonteesta kertoo myös se, miksi jotkin lähteet ovat enemmän viitattuja kuin toiset. Näin on asian laita myös terveysaiheisissa kysymyksissä, joissa usein viitataan suoraan lääketieteellisiin lähteisiin (Wikgren 2003, 227). Myöhemmin käsiteltävässä www.muusikoiden.net:n analyysissä on tarkoituksena selvittää siellä ilmenevät viittaustavat ja – käytännöt ulkopuolisten lähteiden määrän ja laadun mukaan.

Tutkimuskysymyksinä Marianne Wikgren:n terveysaiheisessa keskusteluryhmätutkimuksessa oli selvittää, *minkälaisia lähteitä terveysaiheisten kysymysten vastauksiin liitettiin? miten keskustelupalstoilla olevaa informaatiota arvioidaan ja keskustellaan osallistujien kesken? sekä, miten keskusteluryhmät toimivat terveysaiheisen informaation kanavana?* Tutkimusmenetelmänä käytettiin viittausanalyysia, jonka avulla kartoitettiin keskusteluryhmässä olevien viestiketjujen viittauksien kohteiden laatua ja sisältöä (Wikgren 2003, 227).

Tutkimusaineiston koonti ja analysointi

Tutkittavana olleeseen aineistonäytteeseen kuului yhteensä 30 viestiketjua, jotka olivat, sekä englannin - (22kpl.), että suomenkielisiä (8kpl.). Valintakriteereinä aineistonäytteessä oli: 1.) viestiketju sisältää vähintään yhden viittauksen, ja 2.) viestiketju käsittelee ravintoon liittyviä asioita, kuten vegetarismia, painonhallintaa tai diabeteksen vaatimaa ruokavaliota. Viestiketjujen pituudet vaihtelivat kolmesta 103 yksittäiseen viestiin. Keskiarvo oli tällöin 19 viestiä yksittäisissä viestiketjuissa. Aineistonäytteen viestiketjut sisälsivät yhteensä 370 viittausta, jotka edelleen luokiteltiin niiden tyyppin mukaan: Internet-aineisto, tai sen ulkopuolinen julkaisu; julkaisutyyppi(tieteelliset, tekniset tai kaupalliset artikkelit); muunlainen Internet sivusto. Kaikki viittaukset analysointiin niiden omassa asiayhteydessään, ja tallennettiin tutkimusta varten. (Wikgren 2003, 228).

Osallistujat ja heidän informaatiokäyttäytyminen

Usenet:n keskusteluryhmiin, johon kaikki aineistonäytteeseen viestiketjut kuuluivat, ovat kaikille avoimia. Noin puolet keskusteluun osallistujista lähetti keskusteluun vain yhden viestin/kirjoituksen, kun taas yhdeksän osallistujaa kirjoitti vähintään 10 tai useamman yksittäisen viestin. Näitä voi luonnehtia keskustelupalstan aktiivisiksi osallistujiksi. Kolmessakymmenessä keskusteluaiheessa oli 78 viestiä, jotka sisälsivät suoran kysymyksen, ja joka edustaa 13.5 %:a kaikista viestistä. Kahdessakymmenessä keskusteluaiheessa oli 75 suoraa kommenttia näihin kysymyksiin, joissa oli edelleen 75 viittausta muihin ulkopuolisiin lähteisiin. 36:ssa viestissä kysymyksen herättämään ongelmaan oli syntynyt keskustelua, mutta niihin ei ollut annettu viittauksia ulkopuolisiin lähteisiin. Tästä voi olettaa, että keskustelijoilla on tarjottavana asiantuntevaa tietoa kysytyihin kysymyksiin ilman välitettyä, muuta ulkopuolista lähdettä. Tällainen käytäntö ei muuten ollut tutkimusaineistossa yleistä, sillä hyvin usein keskustelijat liittivät annettuihin vastauksiin viittauksia ulkopuolisiin Web-lähteisiin (Wikgren 2003, 228-229).

Keskustelujen suhteen oli varsin yleistä, että osallistujat tunsivat toisen osapuolen edellisten keskustelujen perusteella. Myös keskustelijoiden ydinjoukko oli helposti tunnistettavissa. Tämä heijastui sitä kautta, että keskustelijat tiesivät luotettavat ja taas toisaalta epäluotettavat tai yksipuolisen informaation levittäjät keskusteluryhmän osanottajien keskuudesta. (Wikgren 2003, 229).

Viittaukset

Kolmessakymmenessä viestiketjussa, joka edusti 18 %:a koko aineistosta, havaittiin 370 viittausta ulkopuolisiin lähteisiin. ”Viittaustiheyttä” ajatellen, yli puolessa keskustelun aiheessa oli mukana yksi tai useampi ulkopuolinen viittaus. Viittausten muoto vaihteli henkilö- tai organisaatioviitteistä muodolliseen viiteluetteloon, jotka olivat pääsääntöisesti tieteellisiä viittauksia. Web-viittaukset olivat yleensä suoria linkkejä kyseessä oleviin lähteisiin, mutta muunkinlaisia viitteitä havaittiin. Viittaukset olivat myös Web:stä haettuja kokotekstiaartikkeleja tai viitetietoja kirjoista tai muista painetuista julkaisuista (Wikgren 2003, 229).

Eroavaisuudet keskusteluryhmittäin

Viittausten jakelu englanninkielisissä keskusteluryhmissä oli varsin samankaltaista toisiinsa verrattuna, vaikka keskustelun aiheina olivat yleiset tai spesifioituneet terveysaiheiset asiat. Kaksi tutkittavana ollutta suomenkielistä keskusteluryhmää erosi englanninkielisiin keskustelupalstoihin

siinä, että niissä oli enemmän viittauksia Medline:n terveysaiheeseen tietokantaan, ja yleensäkin enemmän Web-viittauksia (Wikgren 2003, 229-230).

Käytetyt lähteet

Lähteiden luokittelu jakautui kolmeen eri luokkaan. Näiden erilaisten lähteiden jakautuminen aineistonäytteessä oli seuraavanlainen: Web-lähteet (83 %), kirjallisuus ja muut lähteet, kuten televisio (9 %) ja tieteelliset, henkilö- tai organisaatiolähteet (8 %). Web-lähteet jakautuivat edelleen Medline:n viitteisiin (34.5 %), Web-sivuihin (45 %) tai Web-julkaisuihin (20.5 %). Kun tätä luokittelua lähdetään edelleen erottelemaan, on muistettava, että niiden alakategorisoinnissa on päällekkäisyyttä. Toisin sanoen sama viittaus voi kuulua useampaan kategoriaan, sen päällekkäisistä ominaisuuksista johtuen (Wikgren 2003, 230-231).

Web-sivujen yksityiskohtaisempi tarkastelu osoittaa myös sivujen jakautumisen seuraavanlaiseksi: terveysinformaatio sivustot (31 %), opetusinstituutioiden sivut (17 %), huumevalistussivut (13 %), tietokannat ja hakukoneet (9 %), henkilökohtaiset kotisivut (7 %), kirjallisuustietokannat (7 %), organisaatioiden web-sivustot (6 %), uutisryhmät (4 %), hallinnolliset web-sivut (3 %) ja muut (3 %). Edellä olevan jaottelun suhteen vaikeuksia teetti luokittelu esimerkiksi popularisoidun ja virallisten lähteiden välillä. Tarkempi erottelu esimerkiksi opetusinstituutioiden sivustojen suhteen osoitti, että ne olivat pääasiassa yliopistojen- tai akateemisia sivustoja. Yliopistojen sivuille kohdistuneet viittaukset olivat hyvin usein luentomonisteita tai tieteellisiä esseitä, jotka olivat saatavilla suoraan verkosta (*online*). Edellä mainitut tapaukset olivatkin lähes suoraan verrannollisia tieteellisiin julkaisuihin. Tietokannat, joihin tutkimuksen viestiketjuissa oli viitattu, viittasivat opetuksellisiin tai hallinnollisiin Web-sivuihin. Myös Medline-tietokantaan oli tässä kategoriassa viitattu hyvin usein (Wikgren 2003, 231).

95kpl viittauksista kategorisoitiin julkaisuiksi, jotka oli julkaistu printattuina tai Web:ssä elektronisessa muodossa. Suurin osa näistä, eli 66 % oli julkaistu Web:ssä, ja edelleen nämä edustivat kaikista Web-viitteistä yli 20 %:a. Tähän kategoriaan kuului tieteellisiä artikkeleita, organisaatioiden julkaisemia tieteellis- tai teknisaiheisia uutiskirjeitä ja verkossa olevia tutkielmia tai väitöskirjoja. Monet näistä olivat myös saatavana paperiversiona. 23 tieteellisestä artikkelista 17:sta oli saatavilla Web:ssä kokotekstiaartikkelina, mutta niihin tarvittiin asianmukainen kirjautuminen salasanoineen. Web-julkaisujen jakautuminen kokonaisuudessaan oli seuraavanlainen: Tieteelliset julkaisut (37 %), Organisaatioiden tekniset uutiskirjeet (41 %), Uutiset ja raportit (14 %) sekä tutkielmat ja väitöskirjat kokotekstinä (8 %) (Wikgren 2003, 232).

Lähdeviitteiden informaatioisältö

Kun lähdeviittauksia luokiteltiin tekijän mukaan, suurin osa, eli lähes 60 %:a tekijöistä olivat tieteellistä alkuperää. Vain 9 %:a lähteiden tekijöistä edustivat vaihtoehtoista terveydenhoitoa tai lääketiedettä. Näitä vaihtoehtoisen lääketieteen tai terveydenhoidon edustajia olivat esimerkiksi luonnontuotteiden myyjät verkossa. Kaikki tekijän mukaan tehdyt luokitukset jakautuivat seuraavanlaisesti: Medline:n viitteet (29 %), tieteelliset (30 %), populaari tiede (23 %), vaihtoehtoinen lääketiede/terveydenhoito (9 %) ja muut (9 %) (Wikgren 2003, 233).

Viitteet, jotka sijoitettiin populaariin tieteeseen, jakautuivat edelleen seuraavanlaisiin ryhmiin: Uutiset Web:ssä tai printattuina (35 %), Kirjat (25 %), Yleiset Web:n terveystaaliset (13 %), Erikoistuneet Web:n painonhallintasivustot (18 %) ja Organisaatioiden Web-sivustot (9 %) (Wikgren 2003, 233).

Se, miten kysytyihin kysymyksiin tai esiin tulleista asioista keskusteltiin, koski pääasiassa erilaisia ruokavalioon liittyviä aiheita, kuten esimerkiksi diabeteksen erikoisruokavaliota, tai kasvisruokavaliota painonhallintakeinona. Näissä keskusteluissa oli paljon sellaisia aiheita, joista ei juuri syntynyt osallistujien välistä dialogia. Huomattavaa oli myös, että erityisesti tarkasti rajatut kysymykset herättivät kaikista eniten keskustelua vastauksineen. Useissa tapauksissa annettuja viitteitä kiitettiin relevanssipalautteen kautta niiden hyödyllisyydestä ja paikkaansa pitävyydestä. Tapauksissa, joissa ilmeni vastakkaisia mielipiteitä, johtivat luonnollisesti pidemmälle vievään keskusteluun asian syy-seuraus-suhteista, jolloin mielipiteitä tai vastakkaisia näkökulmia perusteltiin aiheeseen liittyviin tutkimuksiin perustuen. Toisaalta keskustelupalstoilla tuntui olevan sellaisia osallistujia joiden viittauksiin ei luotettu, vaikka kyseisissä tapauksissa viitattiinkin tieteellisiin lähteisiin (Wikgren 2003, 234). Näitä osallistujia voi luonnehtia keskustelupalstan ”mustiksi lampaiksi”, joiden sanomisiin tai vastauksiin ei luoteta.

Päätelmiä terveysaiheisen informaation vaihdosta Web:n keskusteluryhmissä

Tutkimuksen kautta voi vetää johtopäätöksiä, minkälaisia viittauksia keskusteluryhmien terveysaiheisissa keskusteluissa käytetään, ja siitä minkälaiset aiheet synnyttävät lisäkeskustelua. Keskusteluryhmissä on luonteenomaista viitata Web-lähteisiin. Tässä tutkimuksessa Web-pohjaiset viittaukset edustivat enemmistöä, eli yli 80 %:a, ja edelleen näistä lähes 60 %:a oli viittauksia tieteellisiin lähteisiin. Ristiriitaista edellisiin tutkimuksiin nojaten oli se, että niiden perusteella ihmiset luottavat enemmän perinteisiin julkaisuihin kuin Web-lähteisiin terveysaiheisissa kysymyksissä. Kuitenkin tämä tutkimus osoitti, että Web:n tieteelliset lähteet olivat paljon viitattuja,

ja näin ollen keskustelijoiden mielestä relevantteja perusteltaessa jotain argumenttia. Tutkimuksen perusteella keskusteluryhmät voidaan nähdä tehokkaana tieteellisen tiedon jakelukanavana, ja myös sen popularisoinnin välineenä (Wikgren 2003 ,235).

Viittaukset painettuihin julkaisuihin, joita tässä tutkimuksessa havaittiin, olivat useasti ns. dieettikirjoja. Merkille pantavaa oli myös, että tässä selvityksessä havaittiin vain yksi viittaus televisio- ohjelmaan. Yleensä televisioon kohdistuvat viittaukset ovat yleisiä aikaisempien tutkimuksien mukaan, kun on selvitetty terveysaiheista keskustelua ja niissä tapahtuvaa viittauskäytäntöä (Wikgren 2003, 236).

Tärkein kysymysmerkki keskusteluryhmissä jaettavan tiedon oikeellisuudesta herättää kuitenkin tiedonlähteen asiantuntevuus ja ennen kaikkea tiedon tarkoituserät. Keskusteluryhmissä välitetään myös tietoa, jonka taustalla esiintyy kaupallisia instansseja ja intressejä. Tämä ilmenee esimerkiksi terveystuotteiden myynnin ja markkinoinnin kautta, jolloin tuotteen lopulliset terveysvaikutukset voivat olla hyvinkin kyseenalaisia. Tutkimuksen kohteena olleiden keskusteluryhmien Web-viittaukset sisälsivät 25 %:a kaupallista lähdettä, ja kaikkien viittausten kaupallisuuden osuus oli 9 %:a (Wikgren 2003, 237).

Kaiken kaikkiaan tutkimuksen keskusteluryhmät voi nähdä tehokkaana terveystiedon jakelukanavana, jossa voi saada halutessaan myös *sosio-emotionaalista tukea* mieltä askarruttavissa tilanteissa. Kun otetaan huomioon, että osa keskustelijoista oli aktiivisia dialogiin osallistujia ja osa yhden kommentin esittäjiä, terveysaiheiset keskusteluryhmät voi nähdä myös sekoituksena heikkojen- ja vahvojen sidosten rakenteita. Terveysaiheisen tiedon tehokas levittäminen heijastui myös mm. siinä, että monet jakelivat terveysaiheisia artikkeleita, joihin ei ole vapaata pääsyä ilman asianmukaisia käyttäjätunnuksia salasanoineen (Wikgren 2003, 237).

2.2.3.4. KESKUSTELURYHMIEN SOSIOLOGINEN TARKASTELU

Keskusteluryhmiä on tutkittu myös muiden kuin informaatiotutkimuksen tai tietojenkäsittelytieteiden näkökulmasta. Web:ssä olevia keskusteluryhmiä on analysoitu sosiologian ja kulttuurintutkimuksen perspektiivistä. Maantieteellisesti tarkasteltuna, eniten aihetta käsitteleviä tutkimuksia on tehty Yhdysvalloissa. Keskusteluryhmien tutkimuksessa on tärkeää kiinnittää huomiota niiden monimuotoisuuteen, jolloin erilaisten keskusteluryhmien välinen vertailu ei välttämättä ole aina mahdollista. Olennainen jaottelu on eronteko *synkronisten* ja *asynkronisten*

kommunikointimuotojen välillä. Synkronisella tarkoitetaan reaaliajassa toimivaa, chatin kaltaista Web-pohjaista keskustelupalvelua, jolloin kommunikointi tapahtuu samanaikaisesti. Asynkronisella viitataan sellaisiin keskusteluryhmiin, joissa viestien konkreettinen näkyminen saattaa kestää tunneista päiviin, jolloin keskusteluryhmien valvojat, moderaattorit, voivat ne tarkastaa asiattoman kirjoituksen varalta. Kaikissa Web-pohjaisissa keskusteluryhmissä ei ole valvojaa, eli moderaattoria (Arpo 2005, 26).

Suomessa vastaavanlainen keskusteluryhmien monitieteinen tutkimus on jäänyt vähälle, lukuun ottamatta muutamia poikkeuksia. Suurin osa tehdyistä tutkimuksista on jäänyt opinnäytetöiden tasolle. Eniten keskusteluryhmien yksityiskohtaista tutkimusta Suomessa on tehty kasvatustieteen parissa. Useissa tapauksissa keskusteluryhmiä on tutkittu suppeassa viitekehyksessä, jolloin esimerkiksi sosiaalisten suhteiden ja merkitysten välittämisen dynamiikan hahmottaminen keskusteluryhmän sisäisenä toimintana on jäänyt tekemättä. (Arpo 2005, 27).

2.2.3.5. KESKUSTELURYHMIEN TIEDONHANKINNAN JA HYÖDYLLISYYDEN MÄÄRITTELY

Reijo Savolainen on tehnyt useampia tutkimuksia (1996, 1999 & 2001) koskien keskusteluryhmiä, ja niissä esiintyvää keskustelua ja tiedonhankintaa informaatiotutkimuksen kannalta. Hänen mukaansa keskusteluryhmistä tehty tutkimus on perustunut pääasiassa määrityksiin sosiologisesta näkökulmasta, jolloin niitä on tutkittu mm. diskurssianalyysin menetelmin.

Artikkelissa ”*Living encyclopedia*” or idle talk? Seeking and providing consumer information in an Internet newsgroup, Reijo Savolainen (2001) tutkii kuluttajatietoutteen keskittyvää sf.net.kuluttajat keskusteluryhmää. Tutkimuksen päämääränä on selvittää seuraavia seikkoja: 1.) minkälaisia tiedontarpeita keskustelijat yrittävät tyydyttää? 2.) minkälaisilla kysymyksillä tiedontarpeet on ilmaistu? 3.) minkälaisia ovat vastaamatta jääneet kysymykset? 4.) minkälaisia vastauksia esitetään? 5.) minkälaisia keskusteluryhmän ulkopuolisia lähteitä ja kanavia suositellaan kysyjille? 6.) miten tiedontarvitsijat arvioivat saadun informaation soveltuvuuden, luotettavuuden ja käytettävyyden? 7.) minkälaista kysyjien ja vastaajien dialogi on informaation relevanssin kontekstissa? (Savolainen 2001, 69).

Idea elävästä tietosanakirjasta (*Living encyclopedia*) on Howard Rheingold:n (1993), jossa hän metaforisoi keskusteluryhmät tietoa sisältäväksi kaivoksi tai lähteeksi. Hänen mielestään

keskusteluryhmät toimivat hyvänä käytännön instrumenttina informaatioylikuormituksen hallitsemiseksi. Tämä johtuu siitä, että keskusteluryhmistä voi saada helposti asiantuntijoiden kertomaa tietoa tai informaatiota. Hänen mukaansa tällaiset sosiaaliset tiedon suodatinjärjestelmät ovat huomattavasti tehokkaampia verrattuna teknisiin sovellutuksiin, kuten erilaisiin tiedonhakujärjestelmiin. Myös keskusteluryhmien vaihtelevan kirjon takia jokainen voi hakeutua haluamansa tiedon lähteille (<http://www.well.com/user/hlr/vcbook/vcbook2.html>).

Savolaisen tutkimuksessa käytettiin sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä. Määrällisten menetelmien kautta analysoitiin sf.net.kuluttajat-keskusteluryhmän: sukupuolijakaumaa, viestiketjujen aiheiden jakaantumista, niiden ajallista esiintymistä, tiedontarpeiden aihejakaumaa sekä ulkopuolisten lähteisiin viittaamisen tapaa. Laadullista menetelmää käyttäen, keskusteluryhmän käyttäjille suoritettiin puhelinhaastattelu, jonka kautta saatiin käsitys sen hyödyllisyydestä (Savolainen 2001, 75-81).

Tehdyn keskusteluryhmätutkimuksen tulokset muodostuivat seuraavanlaisiksi. Sf.net.kuluttajat-keskusteluryhmän sukupuolijakauma oli miesvoittoinen. 68% kaikista keskustelijoista oli miehiä, kun taas naisten edustus jäi 8%:iin. Lopuista 24%:sta ei voitu päätellä sukupuolta, johtuen siitä, ettei heidän nimimerkistä sitä voinut päätellä. Aiheiden luokittelu tuotti hankaluuksia, johtuen yksittäisten viestiketjujen vaihtelevasta sisällöstä. Suurin osa viestiketjuista (n=100) käsitteli yksittäisten ostosten tai liiketoimien laillisuutta (28 kpl.). Seuraavaksi yleisin aihe oli yksittäisten tuotteiden ja palvelujen hinnoittelu (22 kpl.). Seuraavat aihealueet olivat lähes yhtä yleisiä: mainonta (14 kpl.), tuotteiden ja palveluiden saatavuus, kokemukset tuotteista ja palveluista sekä sekalaiset aiheet (12 kpl.). Keskusteluihin osanottaminen pysyi verrattain alhaisena. 17:sta viestiä ei saanut vastausta ollenkaan, ja suurin osa viestiketjuista (65 %) sisälsi korkeintaan neljä viestiä. Vain 11% viestiketjuista sisälsi enemmän kuin 20 viestiä. Ajallisesti tarkasteltuna keskustelut olivat keskimäärin lyhytkestoisia. 55 % keskusteluista loppui kahden vuorokauden kuluessa. Yleisin ajankohta jolloin ihmiset kirjoittivat sf.net.kuluttajat-keskusteluryhmään ajoittui arkipäiviin ja klo. 13-14 välille. Tästä voi päätellä, että keskustelua käytiin eniten työn lomassa. (Savolainen 2001, 75-78).

Sf.net.kuluttajat-keskusteluryhmä on mainosvapaata aluetta, koska sinne oli eksynyt vain muutamia kaupalliseksi luokiteltavaa mainosta. Useasti kysytyt kysymykset-osion (*FAQ= Frequently Asked Questions*) puuttuessa, keskusteluja saatettiin käydä useaan otteeseen. Merkkejä vihamielisestä käyttäytymisestä (esim. *flaming*) esiintyi vähän (4.3 %), ja nämäkin tapaukset eivät olleet yleensä

kohdistettu yksittäisiin keskustelijoihin, vaan ilmeni esimerkiksi kiroluna jonkin tuotteen kalleudesta. Hieman yli puolessa viestiketjussa (55 %) oli enemmän tai vähemmän eksplikoitu tiedontarve. Suurin osa niistä oli kysymyksiä, joissa haluttiin kuulla toisten mielipidettä jonkin tuotteen tai yleensä kuluttajuuteen liittyviin aiheisiin. Suurin osa vastauksista perusteltiin oman kokemuksen tai tietämyksen perusteella. Seuraavaksi yleisin tapa ohjata kysyjä tiedonlähteille, oli neuvoa asiantuntijan tai asiantuntijaorganisaation lähteille, kuten kuluttajaviraston sivuille. Yllättävää oli, että Web-lähteet olivat vasta neljänneksi yleisin viittaamuoto keskusteluryhmän ulkopuolisiin lähteisiin. Verrattaessa tätä aikaisemmin esiteltyyn Marianne Wikgrenin (2003) terveysaiheiseen keskustelupalstatutkimukseen, Web-lähteet olivat paljon viitattuja ulkopuolisia lähteitä. Samoin se oli jokseenkin yllättävää, että perinteiset painetut julkaisut kuten lehdet ja kirjat olivat harvoin viitattuja tiedonlähteitä. Tämänkaltainen perinteisten lähteiden viittaamattomuus oli havaittu myös Marianne Wikgrenin keskustelupalstatutkimuksessa. Puhelinhaastattelun kautta selvisi myös, että yleisin tiedonlähde, on sosiaalinen viiteryhmä (57 %), kuten ystävät ja perhe (Savolainen 2001, 78-82).

Keskustelun monimuotoisuutta ajatellen, Sf.kuluttajat.net ei saanut hyvää yleisarvosanaa, koska dialogin syntyminen keskustelijoiden välille oli harvinaista. Kyseinen ilmiö on toisaalta kummeksuttavaa, sillä esimerkiksi toisten keskustelijoiden tekstien lainaaminen ja edelleen kommentoiminen keskusteluryhmässä on helppoa. Tiedontarvitsijat antoivat myös harvoin relevanssipalautetta kysymyksiin vastanneille. Toinen keskusteluryhmän toimivuutta heikentävä ilmiö oli se, että keskustelijat pysyivät toisilleen verrattain vieraina. Sf.kuluttajat.net keskusteluryhmään ei syntynyt yhteisöllistä käyttäytymistä, jota on muiden keskusteluryhmien suhteen havaittu. Rheingoldin (1993) esittämä visio elävästä tietosanakirjasta (*”living encyclopedia”*) keskusteluryhmien suhteen ei täytynyt sf.kuluttajat.net:n kohdalla. Kyseinen keskustelupalstojen yhteisöllinen tiedon jakaminen näyttää olevan yleisempää vain eräiden aihealueiden kohdalla, kuten terveyteen ja työttömyyteen liittyvissä keskusteluryhmissä (Savolainen 2001, 85-88).

2.2.4. MUUSIKOIDEN TIEDONHANKINTA

Lähdettäessä kartoittamaan muusikoiden tiedonhankintaa, huomataan sen sijoittuvan vaihtelevasti tiedonhankinnan eri osa-alueille. Tämä siksi, että analysoitaessa muusikoiden tiedonhankintaa, havaitaan siinä olevan aineksia sekä *ammattillisesta* että *arki-elämän* tiedonhankinnan malleista. Kyseinen sijoittuminen johtuu pitkälti siitä, että musiikki ammattina sisältyy myös hyvin usein

saman henkilön harrastuksiin, jolloin rajanveto näiden kahden elämän eri osa-alueen välillä on hankalaa. ”*Muusikko ei tietoisesti hanki tietoa, vaan elää tietyissä musiikillisessa maailmassa*” (Rauhala 1994, 43). Tällöin mm. *elämäntyylin* ja *-tavan* käsittely musiikillisen tiedon hankinnan kontekstissa on tarkoituksenmukaista.

Verrattaessa kahta eri musiikillista ryhmää, klassisen- ja rockmusiikin ammattilaisia sekä harrastajia, huomataan näiden kahden ryhmän tiedonhankinta käyttäytymisessä merkittävin ero, joka perustuu kyseisten musiikkityylien soittamiseen ja oppimiseen. Klassinen musiikki on pääsääntöisesti jo olemassa olevien kappaleiden ja teosten tulkintaa sekä musiikin teorian oppimista. Populaari- ja rockmusiikki keskittyy huomattavasti enemmän uusien musiikillisten aineiden keksimiseen ja tuottamiseen, mikäli tutkittava muusikko säveltää ”uutta” musiikkia. Tietenkin rockmusiikin puolella on myös jo olemassa olevien musiikkiteosten tulkintaa, cover-kappaleiden soittamisen muodossa. Hyvin usein harrastelijälähtöinen musiikin opettelu, ja sen soittaminen on tämänkaltaista.

Edelleen tutkittaessa muusikoiden tiedonhankintaa kokonaisuutena, huomaamme siellä olevan aineksia *praktisen*, eli yksittäisen käytännön pulman selvittämistä, kuten myös *orientoivaa*, ajan tasalla pysymiseen johtavaa tiedonhankinta käyttäytymistä (vrt. kappale 2.2.2.). Praktista tiedonhankintaa havainnoi mm. yksittäisen, tietyn tai spesifin soittoteknisen ratkaisun selvittäminen, tai musiikin soittamiseen liittyvän välineistön tekniset tiedontarpeet vastauksineen. Toisaalta orientoivaa tiedonhankintaa edustaa ajanhermoilla pysyminen, mm. seuraamalla minkälaisia musiikkiteoksia tai kappaleita jossakin tietyissä musiikkigenressä julkaistaan.

Määriteltäessä lisää www.muusikoiden.net.n tapaustutkimuksen viitekehystä, relevantti tutkimusjulkaisu on myös Susanna Lampolan (1993) opinnäytetyö, jossa vertailtiin kahden eri musiikkityylin, klassisenmusiikin laulajien ja rockmusiikin soittajien tiedonhankintaa. Pääasiallisena tutkimuskysymyksenä oli selvittää näiden kahden musiikkityylin edustajien tiedonhankintaprosessi. Sitä edelleen jaoteltaessa, tutkimus kohdistui informattien käyttämien musiikkidokumenttien selvittämiseen, ja siihen mistä he niitä hankkivat. Eräs selvitettävä seikka oli myös dokumenteista riippumattoman tiedonhankinnan selvittäminen. Tällä viitataan ennenkaikkea rock- ja populaarimusiikkiin, jonka ilmenemismuoto on ensisijaisesti äänite, kun toisaalta klassinen musiikki tiedonhankinta perustuu nuottien hankkimiseen soittamisen pohjaksi. Tarkoituksena oli myös vertailla rockyhteessä ja klassista laulua opiskelevien musiikin kulutustapojen eroavaisuuksia. Edellä mainitulla musiikkityylien vertailulla on suora yhteys myös tässä opinnäytetyössä

esiteltävään tapaustutkimukseen www.muusikoiden.net:stä, jossa myös tarkastellaan ja vertaillaan keskustelyryhmässä olevien eri musiikkityylien edustajien tiedonhankinnan eroavaisuuksia. Tarkoituksena on arvioida koulutuksen tai sen puuttumisen vaikutusta keskusteluryhmän käyttöön eri musiikkityylien kohdalla.

Susanna Lampolan (1993) tutkimus suoritettiin laadullisin menetelmin puolistrukturoitujen teemahaastattelujen avulla, joista syntyneitä materiaalia käsiteltiin määrällisten esiintymien analyysinä. Haastateltavien valinnassa pyrittiin ottamaan huomioon, se että he edustivat mahdollisimman useista lähtökohdista tulevia muusikkoja. Näillä lähtökohdilla tarkoitettiin haastateltavien valinnassa seikkoja, jotta tutkimuksessa olisi edustettuina eritasoisia muusikkoja harrastajista ammattilaisiin (Lampola 1993, 22-27).

Susanna Lampolan tutkimuksessa todettiin klassisen musiikin laulajien tiedonhankinnan nojautuvan koulutuksen kautta nuottien hankkimiseen, jolloin niitä haettiin pääasiassa musiikkikirjastoista. Myös sosiaalisen viiteryhmän, kuten opiskelijakollegoja käytettiin musiikki tiedonhankinnan lähteenä hankkiessa nuotteja ja muuta materiaali, kuten äänitteitä. Klassisen musiikin laulajat eivät kuitenkaan olleet pelkästään klassisen musiikin soittajia ja kuluttajia. Usein he myös hankkivat ja soittavat populaarimusiikin kappaleita sekä nuottien, että kuulonvaraisen opettelun kautta. Kyseinen äänitteisiin perustuva soittamisen harjoittelu nousi rockmuusikkojen keskeisimmäksi musiikin soittamisen perustaksi.

Yleisesti ottaen musiikkikirjastojen populaarimusiikin nuottien tarjonta koettiin puutteelliseksi sekä klassisenmusiikin laulajien, että rockmuusikoiden osalta. Tämä heijastaa osaltaan yhteiskunnallista asennetta klassisen musiikin jonkinasteisesta ”paremmuudesta” verrattaessa sitä populaarimusiikin tuotteisiin. Klassisen musiikin laulajien konserteissa käyminen oli vähäistä, mutta esimerkiksi painettujen julkaisujen käyttö oli varsin yleistä. Klassisen musiikin laulajien usein mainitsemat painetut julkaisut olivat usein oopperalaulajien tai klassisen musiikin säveltäjien elämäkertoja (Lampola 33-44).

Haastatellut rockmuusikot soittivat tai lauloivat pääasiassa jossain kokoonpanossa. Hiedän musiikillinen koulutus oli vähäistä. Musiikin opettelu keskittyikin yhtyeen kanssa soittamisen lisäksi yksin soittamiseen, jolloin soitettiin musiikin soidessa sen ”päälle”, nuottien avulla tai ilman mitään apuvälineitä. Rockmuusikkojen nuoteista soittaminen oli vähäistä johtuen siitä, ettei niitä osattu lukea. Lähteet, joista rockmuusikot hankkivat mahdolliset nuottinsa, olivat peräisin ystäviltä

tai kirjastosta. Nuottikirjojen ostaminen oli vähäistä. Sen sijaan konserteissa käyminen oli rockmuusikkojen kohdalla yleistä, jolloin kaikki haastateltavat ilmoittivat käyvänsä niissä säännöllisesti. Leimaavaa rockmuusikkojen musiikki tiedonhankinnassa olivat myös aiheeseen liittyvät aikakauslehdet, joita seurattiin säännöllisesti. Puolet haastatelluista rockmuusikoista käytti painettuja julkaisuja, kuten bändien kertomuksia tai artistien omaelämäkertoja (Lampola 44-54).

2.2.4.1. ETNOMUSIKOLOGIIEN TIEDONHANKINTA

Musiikki tiedonhankinnan viitekehyksen kannalta relevantti tutkimusjulkaisu on myös: Chern Li Liew, Siong Ngor Ng (2006) Beyond the Notes: A Qualitative Study of the Information-Seeking Behavior of Ethnomusicologists. Tutkimuksen kohteena oli 14:sta Uusi-Seelantilaisen etnomusikologin tiedonhankinta. Tarkoituksena oli kartoittaa edellä mainitun ryhmän käyttämiä tiedonlähteitä ja -palveluita. Samalla tutkimuksessa hahmotettiin, mitä esteitä he kohtaavat tiedonhankinnassa (Li Liew & Ngor Ng 2006, 1).

Tutkimuskysymykset

Etnomusikologeja käsittelevässä tiedonhankintakäyttäytymistä käsittelevässä selvityksessä, tutkimuskysymykset olivat seuraavanlaiset:

- Mistä etnomusikologit etsivät vastauksia tiedontarpeilleen?
- Minkälaista informaatiota he etsivät?
- Minne he ohjaavat tai viittaavat ohjatessaan oppilaitaan informaation hankinnassa?
- Minkälaisia kirjasto- ja tietopalveluita akateemiset etnomusikologit käyttävät?
- Mitä palveluita he käyttävät/suosivat kirjasto- ja tietopalveluissa? (Mikä on Internetin/sähköisten kokoelmaluetteloiden käyttö?)
- Miten hyvin nämä palvelut tyydyttävät heidän tiedontarpeet?
- Mitä esteitä he kohtaavat tiedonhankinnassa?

(Li Liew & Ngor Ng 2006, 3)

Kysymysten tarkoituksena on kattaa kaikki ne instanssit, joiden kanssa ollaan tekemisissä hankittaessa etnomusikologian tutkimusalaan tarvittavaa tietoa. Näitä ovat kirjasto- ja tietopalveluiden lisäksi Internetin hakupalvelut, sekä yhteistyö tai vuoropuhelu kollegojen kanssa. Käytännön tasolla kysymysten tarkoituksena on myös selvittää seuraavanlaisia seikkoja: tietohallinnon käytännötoimenpiteet, informaation vapaan saannin tekijänoikeudelliset kysymykset ja kieltenväliset rajoitukset tiedonhankinnassa. Tällaisia vaikeuksia kohdataan esimerkiksi

tutkittavan aineiston alkuperäkielen osaamattomuuden kohdalla. Haastattelukysymyksiä laadittaessa huomioitiin myös: bibliografia eli kirjallisuusluettelot, joita haastateltavat käyttävät, sekä julkaisut, joista etsittiin taustatietoa tutkimusjulkaisuja haettaessa (Li Liew & Ngor Ng 2006, 3).

Tutkimusaineiston koonti ja analysointi

Tutkimuksen aineistona toimi 14:sta Uusiseelantilaisen etnomusikologin haastattelut. He työskentelevät Cantenbury:n – ja Wellington:n Victoria yliopistoissa, joissa he myös tutkimustyön ohella luennoivat ja toimivat tutoreina oppilailleen. Edellä mainitut työroolit ovat osaltaan määrittelemässä myös niitä vaatimuksia, jollaisiksi tutkittavien tiedontarpeet muodostuvat. Informanttien kielialueet olivat: Uusiseelantilainen alkuperäiskulttuuri, brittiläinen, amerikanenglanti ja aasialainen (Li Liew & Ngor Ng 2006, 3-4).

Haastatteluaineisto analysoitiin käyttäen apuna Karl E. Weick:n ja Richard L. Daft:n luomaa neljäosaista typologiaa, jossa tarkastellaan tiedonhakujen seuraavia ominaisuuksia: *tiedon selailu, kontrolloitu selailu sekä informaali- että formaalit tiedonhaut*. Myös Chun Wei Choo ja Christine Marton ovat olleet mukana kehittämässä kyseistä jaottelua (Li Liew & Ngor Ng 2006, 4).

Koska tutkittavan ilmiön aineistonäyte käsittää vain 14 haastateltavaa, joten tutkimuksen tulokset eivät ole suoraan yleistettävissä. Vaikka näyte käsittää pienen joukon mielipiteitä ja näkemyksiä tiedonhankinnan ominaisuuksista, voi sitä käyttää hyväksi mm. musiikillisten aineistojen kirjasto- ja tietopalveluiden kehitystyössä sekä kehitettäessä musiikin- ja musiikkitiedonhankintaa Internetissä. (Li Liew & Ngor Ng 2006, 4-5).

Tulokset

Tuloksien perusteella saatiin kokonaiskuva siitä, miten etnomusikologit etsivät informaatiota, mitä tiedonlähteitä ja -palveluita he käyttävät, mitä tietoa he kaipaavat, ja mitä esteitä he kohtaavat etsiessään haluamaansa tietoa. Aikaisemmin mainitun neljäosaisen jaottelun perusteella, neljälle erilaiselle hakutaktiikalle haettiin haastateltavien mukaan niiden luonteenomaiset piirteet ja minkälaisina toimintoina ne konkretisoituvat (Li Liew & Ngor Ng 2006, 5).

Hakutaktikat:	toiminnot	lähteet
Formaali haku	valikointi	haku kokoteksti tietokannoista
Selailu/havainnointi	hakusanojen ketjutus	kirjaston kokoelmat elektroniset lehdet Internet muut elektroniset lähteet
Informaali haku	hakusanojen muuntaminen, valikointi	tiedonhaku tilanteen mukaan
Kontrolloitu selailu	hakusanojen muuntaminen, selailu, tarkkailu	Internet linkkien seurailu
		havainnointi ja osallistuminen konserteissa

Taulukko 3. (Li Liew & Ngor Ng 2006, 5)

Etnomusikologien tiedonhankinta voi usein olla myös musiikin havainnointia ja kuuntelemista erilaisissa konserteissa tai levyjen kautta. Haastateltavat mainitsivat 26 tapauksessa tämänkaltaiset konserteissa tapahtuvat havainnoinnit tai oman osallistumisen soittamiseen ja esiintymiseen tärkeiksi tilanteiksi tiedonhankinnan välineenä. Tällainen omakohtainen osallistuminen voi liittyä läheisesti selailuun tai havainnointiin, mutta sitä ei ole luontevaa liittää perinteiseen tiedonhankintaprosessiin, jossa hakujen kohteena ovat erilaiset dokumentit (Li Liew & Ngor Ng 2006, 5).

Informaaliseen haku-kategoriaan sijoittuvat sen sijaan tiedonhankinta yleisellä tasolla tutkittavana olevasta kulttuurista tai maasta. Haastatteluissa ilmeni 24 eri mainintaa tällaisesta tiedonhankinnasta. Kontrolloitu selailu liittyi haastateltavien vastauksissa usein sellaisiin käytännön tilanteisiin, jolloin etsittiin mm. äänimateriaalia opetustilanteisiin. Myös uutiskirjeiden ja keskusteluryhmien seuraaminen sijoittui tähän kategoriaan, johon kertyi mainintoja haastateltavien vastauksissa 19 kpl. (Li Liew & Ngor Ng 2006, 6-7).

Yllä olevan neljäosaisen typologian liittäminen keskusteluryhmissä tapahtuvaan tiedonhankintaan, huomataan siihen liittyvän kaksi tiedonhakupraktiikkaa. Selailu ja havainnointi on verrattavissa keskusteluryhmien ei-osallistuvaan (*lurking*) toimintaan, jolloin etsitään omia intressejä vastaavia keskustelunaiheita. Myös kontrolloitu selailu keskusteluryhmien hyperlinkkejä seuraamalla voi tuottaa tiedonhankkijan kannalta relevantin tuloksen.

Tiedonlähteet

Seuraavassa on eritelty tutkittavien etnomusikologien mielestä keskeisimmät tiedonlähteet. Yliopiston kirjastoa pidettiin ensisijaisena tiedonlähteenä, koska niiden kokoelmia pidettiin mm. historiallisesti edustavimpina. 12:sta 14:sta käytti myös muita kuin oman yliopiston kirjastoa tiedonhankintaansa (Li Liew & Ngor Ng 2006, 6).

Myös omien kokoelmien hankkiminen ja edelleen niiden lainaaminen eteenpäin kollegoille nähtiin tärkeänä tiedonlähteenä. Esimerkiksi Mervyn Mclean:n keräämästä aineistosta on järjestetty kansainvälisestikin merkittävä kokoelma, jossa sijaitsee Maorien ja yleensä Tyynen Valtameren kulttuureita koskevaa harvinaista aineistoa. Henkilökohtaiset aineistot voivat yleensä koostua varsin monenlaisista formaateista, kuten: kirjoista, artikkeleista, videoista ja äänitallenteista. Syitä omien kokoelmien hankkimiseen listattiin seuraavanlaisiksi: 1) itsenauhoitettu materiaali, jota ei aikaisemmin ole ollut olemassa, 2) aineiston konkreettinen omistaminen nähtiin kätevimpänä, koska ne oli hankittu kaukaa, ja mm. lähinnä Web:n välityksellä, 4) kirjastoilla, tai muilla instituutioilla ei ollut saatavilla haluttua aineistoa. Museoiden rooli nähtiin tiedonhankinnan kanavana pieneenä. (Li Liew & Ngor Ng 2006, 7).

Monet haastateltavat ilmoittivat myös käyttävänsä Society of Ethnomusikologien uutiskirjeitä ja konferensseja pysyäkseen ajan tasalla tutkimusalan tapahtumien seurannassa. Kaikki haastateltavat olivat sähköpostin käyttäjiä. He näkivät sähköpostilla tapahtuvan kommunikaation kaikista merkittävimpiä tietokonevälitteisessä viestinnässä (*computer-mediated communication, CMC*). Muutenkin ystävät, kollegat ja konsultointi toisten ihmisten kanssa koettiin merkittävänä tiedonlähteenä. Tällainen sosiaalisen ympäristön käyttö tiedonlähteenä koettiin hyvänä sekä yksittäisen- että yleisemmän tason tiedonhankinnassa, johon voi kuulua muusikoita, omia oppilaita, kollegoja, tutkittavat informantit ja kysyminen kirjastosta. Tämänkaltaisen sosiaalisen havainnointi on hyvin yleistä tutkittaessa oraalisia kulttuureita, jotka ilmenevät pääosin puhutussa muodossa. Tällöin mm. tutkittavan kulttuurin ymmärtämisen kannalta on tärkeää siihen osallistuminen,

eläminen mukana, yhtenä sen jäsenenä. Osittain lähdeaineiston monimuotoisuudesta johtuu etnomusikologisen tutkimusaineiston järjestämisen haasteet (Li Liew & Ngor Ng 2006, 6).

Keskusteluryhmiä ei sen sijaan nähty kovinkaan hyödyllisenä tiedonlähteenä, vaan ennemminkin etnomusikologiaan liittyvän yleisen keskustelun seuraamisen kanavana, jonka lähes kaikki haastateltavat mainitsivat. Web:n hakukoneista Google ja Alta Vista nähtiin tehokkaina hakukoneina, ja eritoten tiedonhakujen ensimmäisenä aloituspaikkana. Tätä kautta relevanttia informaatiota ja sen sijaintia lähdettiin yleensä ensimmäisenä paikantamaan (Li Liew & Ngor Ng 2006, 6).

Vain yksi haastateltu ilmoitti olevansa hyvin luottavainen ja viisi haastateltavaa sanoi olevansa luottavainen etsiessään tietoa Internetistä. Tulevaisuudessa Internetin elektroniset aineistot tulevat varmaankin olemaan enemmän käytettyinä, johtuen moniformaattisuuden luomasta edusta suhteessa perinteisiin kokoelmiin, kuten kirjaston kokoelmiin. Tällä hetkellä aineiston järjestäminen niin, että se on helposti löydettävissä muusta informaatiotulvasta vaatii kehitystyötä (Li Liew & Ngor Ng 2006, 9).

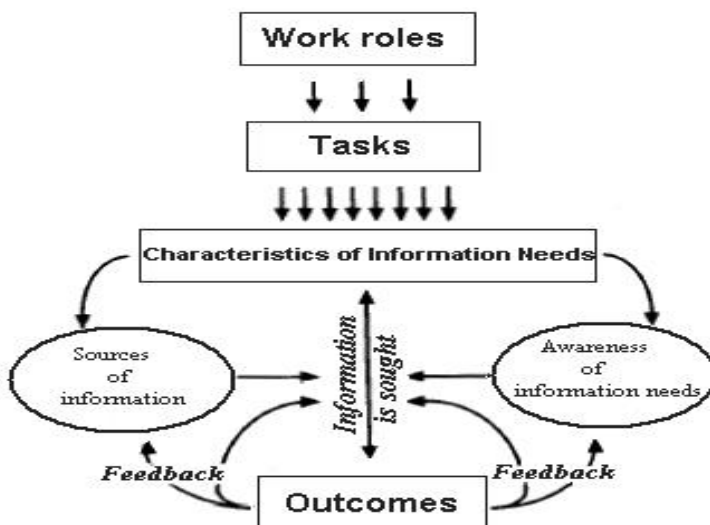
Tätä kautta myös keskusteluryhmiin liittyvä tutkimus linkittyy edellisiin tuloksiin. Aineiston lisääntymisen myötä erilaiset Web:n elektroniset musiikki tiedonhankintakanavat ja -lähteet lisäävät merkitystään. Aikaisemmin mainittu keskusteluryhmien käyttö etnomusikologiaan liittyvän yleisen keskustelun seuraamisen välineenä viittaa orientoivaan tiedonhankintaan. Keskusteluryhmien käyttö akateemisenä tiedonhankinnan kanavana on yleensä ottaen vähäistä. Akateemiseen tiedonhankintaan kuuluu olennaisena osana itsenäinen tiedonhankinta, joka osaltaan voi vaikuttaa keskusteluryhmien käytön vähyyteen. Esimerkiksi tekemällä Web-hakuja akateemisista keskusteluryhmistä tai -foorumeista, tuottaa heikon tuloksen. Tätä kautta keskusteluryhmät voidaan liittää ennen kaikkea osaksi arkielämän tiedonhankintaa, jota myös www.muusikoiden.net:n palvelu edustaa.

2.2.4.2. AMMATILLISEN TIEDONHANKINNAN YLEISMALLI MUSIIKIN KONTEKSSISSA (Leckie & Pettigrew)

Gloria Leckie:n ja Karen Pettigrew:n ammatillisen tiedonhankinnan yleismalli perustuu mm. sairaanhoitajien ja aiempien tiedonhankinta tutkimusten empiirisiin tuloksiin. Se on sananmukaisestikin ammatillisen tiedonhankinnan yleismalli, jossa tiedontarpeet ja tiedonhankinnan

syklinen rakenne virittyvät *työroolien* ja *-tehtävien* luonteesta ja sisällöstä (Haasio & Savolainen 2004).

Yhtäläisyyksiä tässä mallissa on etenkin klassisen musiikin opiskelijoiden ja ammattilaisten tiedonhankinnan rakenteisiin. Klassisen musiikin ammattilaisten työroolit ja tehtävät ovat tyypillisesti ”ennalta sovittuja” ja niillä on ominainen rakenteensa sekä yleistettävyytensä. (vrt. teosten tulkinnallisuuteen). Tämä tiedonhankinnan vakiintuneisuus liittyy klassisen musiikin teoreettiseen perinteeseen, ja se konkretisoituu klassisen musiikin koulutuksen muodossa.

Kuvio 4.) Ammatillisen tiedonhankinnan yleismalli (Leckie & Pettigrew 1997, 100).

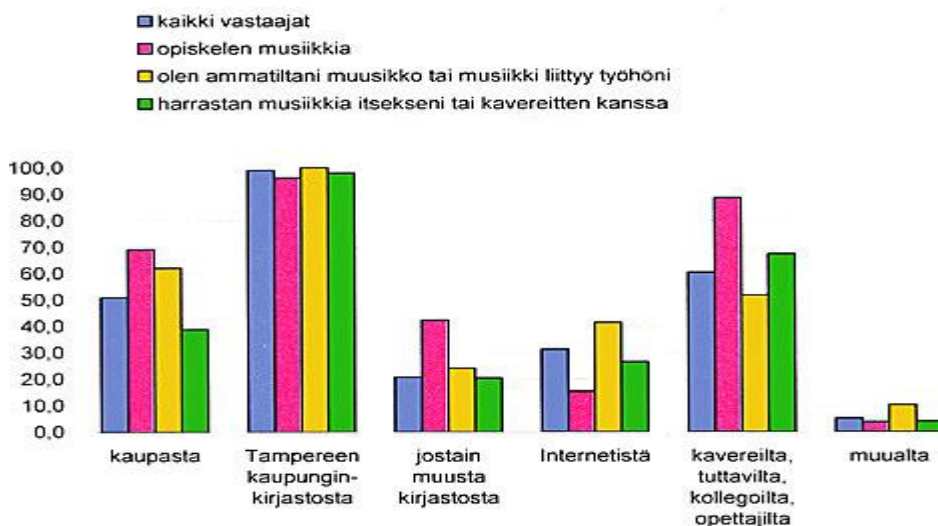
Lähdettäessä purkamaan kuvion yläosan työrooleja ja -tehtäviä, huomataan esimerkiksi sinfoniaorkesterin osalta tutkittaessa, että yhteneväisyyksiä kuvioon löytyy. Tarkasteltaessa sinfoniaorkesterin yhden soittajan roolia koko orkesterissa, huomataan sen sisältävän hyvin vakiintuneita osatekijöitä. Ne pohjautuvat klassisen musiikin teoriaan ja teostulkintaan, mutta myös toisaalta kapellimestarin näkemykseen siitä, miten kappale tulisi soittaa. Edellä mainitut vaatimukset tiedonhankinnasta suhteutuvat edelleen informaatioympäristön tietoresursseihin, sekä tietämykseen niistä. Tiedonhankkijan, joka tässä tapauksessa on klassisen musiikin soittaja, arvio hankittua informaatiota muodostaen oman relevanssipalautteen.

Ammatillisen tiedonhankinnan yleismalli on myös sovellettavissa rockmuusikon tiedonhankintaan. Mutta verrattaessa sitä klassisen musiikin soittajaan, rockmuusikon tiedonhankintaa voidaan luonnehtia enemmän itsenäisemmäksi. Tämä tiedonhankinnan itsenäisyys tai vapaavalintaisuus perustuu työroolien väljempään määrittelyyn, joiden mukaan tiedontarpeiden nähdään määrittyvän

tässä tiedonhankinnan mallissa. Rockmusiikin osalla työroolien muodostuminen voidaan nähdä esimerkiksi perustuvan soitettavan instrumentin ominaisuuksien mukaan. Mutta samanlaisia klassisen musiikin koulukunnan mukana tuomia rajoitteita ei ole samassa määrin verrattaessa sitä rockmusiikkiin.

Edelleen edetessä tiedontarpeiden luonteiden tasolle, voimme paikantaa klassisen musiikin soittajien tiedontarpeet, jotka ikään kuin ”täytetään” mm. klassisen musiikin koulutuksen piirissä. Koulutuksen rooli tiedonhankinnan kanavana ja -lähteenä onkin huomattavin tekijä tarkasteltaessa klassisen musiikin soittajien tiedonhankintaa. (Rauhala 1994, 43.)

Saavutettuaan riittävän musiikillisen kompetenssin, klassisen musiikin soittajien tiedonhankinta käyttäytymisen rakenteen muodostamisessa nousee esiin myös nuottien ja soitettavan musiikkiaineiston hankintakanavat. Pääsääntöisesti näitä kanavia ja lähteitä ovat: sosiaalinen viiteryhmä kuten; ystävät, kollegat ja opettajat, musiikkikirjastot, kaupat, sekä tänä päivänä myös enenevissä määrin Internet. Toisenlasiakin tuloksia Internetin käytön määrästä on nuottien hankinnassa havaittu. Esimerkiksi vuonna 2006 tehdyssä Tampereen kaupunginkirjaston Metson musiikkiosaston käyttäjäkyselyssä havaittiin Internetin vähäinen käyttömäärä verrattaessa sitä muihin nuottien hankintakanaviin.

Kuvio 5.) Tampereen kaupunginkirjaston käyttäjäkysely nuottien hankintalähteistä (Pirjo Hakuni 2006)

Huomattavaa edellisen käyttäjäkyselyn tuloksia analysoitaessa on, että kyseessä ovat musiikkikirjaston käyttäjät. Näin ollen tulosten yleistettävyyttä, koskien kaikkien muusikoiden

tiedonlähteitä ja -kanavia on vähintäänkin arveluttavaa. Merkille pantavaa yllä olevan kuvion kohdalla on Internetin vähäinen rooli nuottien hankinta kanavana. Käsillä olevan opinnäytetyön kannalta se on mielenkiintoinen seikka pohdittaessa musiikillisen tiedonhankinnan kanavia ja lähteitä., jotka keskittyvät Internetin keskusteluryhmiin. Tätä kautta herääkin kysymys, ovatko musiikkikirjaston käyttäjät, ja etenkin nuottien hankkijat enemmän jonkin tietyn genren edustajia verrattaessa keskusteluryhmistä ja muualta Internetistä nuotteja hankkiviin.

On myös havaittu, että saavutettuaan tietyn musiikilliseen teoriaan perustuvan kompetenssin, klassisen musiikin soittajien aktiivisuus tiedonhankinnassa laskee ajan kuluessa. Kyseinen ilmiö on myös todettu rockmusiikin soittajien kohdalla. Keskeiseksi tekijäksi musiikillisen kompetenssin kehittämisessä klassisen- että rockmuusikkojen osalta on havaittu myös *muistin* ja *kokemuksen* suuri merkitys. Toinen tunnusomainen piirre koskee käsiteltävän *musiikkitradition perinteitä*, jotka välittyvät muusikon tiedonhankinta käyttäytymiseen, ja siihen minkä tyyppistä tietoa tarvitaan. Klassinen musiikki (länsimainen taidemusiikki) on nuotinnettua, kun taas populaari- ja rockmusiikki välittyvät pääsääntöisesti kuulonvaraisesti. Esimerkiksi iskelmämusiikki on vaihtelevasti dokumentoitua. (Rauhala 1994, 43).

2.2.4.3. ELÄMÄNTAPA JA -TYYLI MUUSIKOIDEN TIEDONHANKINNASSA

Reijo Savolaisen vuonna 1995 tekemässä empiirisessä tutkimuksessa, elämäntapa tiedonhankinnassa operationalisoidaan kiinnittämällä huomiota kolmeen keskeiseen näkökohtaan. Näitä ovat *aikabudjettien tarkastelu*, määrittämällä työn, opiskelun ja vapaa-ajan osuudet. Lisäksi *mitä tuotteita kulutetaan*, tässä tapauksessa mitä musiikillista tietoa haetaan, tai mitä musiikkia kuunnellaan. Kolmas tekijä, määriteltäessä musiikillisen tiedon hankintaa elämäntavan käsitteestä käsin, on määritellä sen *musiikillisen yhteisön luonne*, jossa muusikko elää (Haasio & Savolainen 2004, 125).

Liitettäessä aikabudjettien määrittelyt muusikoiden tiedonhankintaan, huomaamme usein työn ja vapaa-ajan lomittuvan tiukasti toisiinsa. Hyvin usein muusikko ei itse huomaa etsivänsä musiikillista tietoa, vaan ennemminkin elävänsä omassa musiikillisessa todellisuudessaan. Näin ollen muusikon tiedonhankinnassa on selvästi enemmän *orientoivan tiedonhankinnan piirteitä*, kuin praktisen. (Rauhala 1994, 55).

Tarkasteltaessa mitä tiedonlähteitä ja -kanavia muusikot käyttävät, huomaamme klassisen musiikin painottuvan ensisijaisesti koulutukseen, toisin sanoen *formaaleihin kanaviin*. Rock- ja populaarimusikot ammentavat enemmän tietoa itsenäisestä musiikin kuuntelusta ja opettelusta. He käyttävät enemmän *informaaleja kanavia*, joiden tutkimus on ollut vähäistä. Myös heillä sosiaalisen viiteryhmän merkitys on suuri, kuten klassisen musiikin soittajillekin. Toinen tekijä, joka määrittää paljon tiedonhankinnan rakennetta on se, mihin *musiikilliseen yhteisöön muusikko kuuluu*. Tätä kautta muusikko sisäistää sen, mikä on kyseisessä yhteisössä tai musiikkityylissä olennaista, tai mitä sen konventioihin sisältyy. Tällä tavoin hän voi jäljentää jonkin musiikkityylin perinteitä tai ”rikkoa” niitä yhdistelemällä (*musiikkityylit ylittävä musiikin säveltäminen=crossover*), tai keksimällä jotain kokonaan uutta.

2.2.5. WEB-LÄHTEIDEN RELEVANSSI: INFORMAATION LAATU JA KOGNITIIVINEN AUKTORITEETTI

Soo Young Rieh:n (2002) tutkimusjulkaisu: Judgment of Information Quality and Cognitive Authority in the Web käsittelee empiirisen aineiston kautta Web:ssä olevan informaation relevanssia sekä *laatuarvioinnin*, että *kognitiivisen tekijyyden/auktoriteetin* tavalla lähestyttäessä. Tutkimuksen lähtöasetelmana on käyttäjälähtöinen analyysi, jossa haastateltavia havainnoidaan eri tavoilla selvitettyä niitä perusteita tai valintakriteereitä, joiden mukaan he muodostavat oman näkemyksensä tiedonhakujen täsmävydestä heidän omiin intresseihinsä nojautuen (Rieh 2002, 145).

Aiheesta tehdyn aikaisemman tutkimuksen perusteella on tehty paljon relevanssimalleja, joissa päähuomio on tiedonhakujen aiheeseen perustuvassa relevanssissa (*topical relevance*). Useat tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että relevanssia määriteltäessä myös muut tekijät, kuten informaation laatuun ja kognitiivisen tekijyyteen/auktoriteettiin liittyvät kysymykset ovat ratkaisevasti määrittelemässä sitä, kuinka hyödylliseksi haettu dokumentti koetaan (Rieh 2002, 145). Kontrolliomattomassa ympäristössä, kuten Web:ssä, informaation laatuun ja dokumentin tekijän tai sen tuottavan taustaorganisaation uskottavuus informaation paikkaansa pitävyydestä nousevat ratkaiseviksi tekijöiksi muodostettaessa kokonaiskuvaa käyttäjän relevanssiarviosta.

Kyseinen lähdekritiikki on tärkeää myös ajateltaessa musiikki tiedonhankintaa keskusteluryhmässä, kuten esimerkiksi www.muusikoiden.net:ssä. Tiedonhankkijan on arvioitava kysymykseen vastaajan ammattitaito tai professionaalisuuden aste käsillä olevan asian suhteen. Monesti se voi

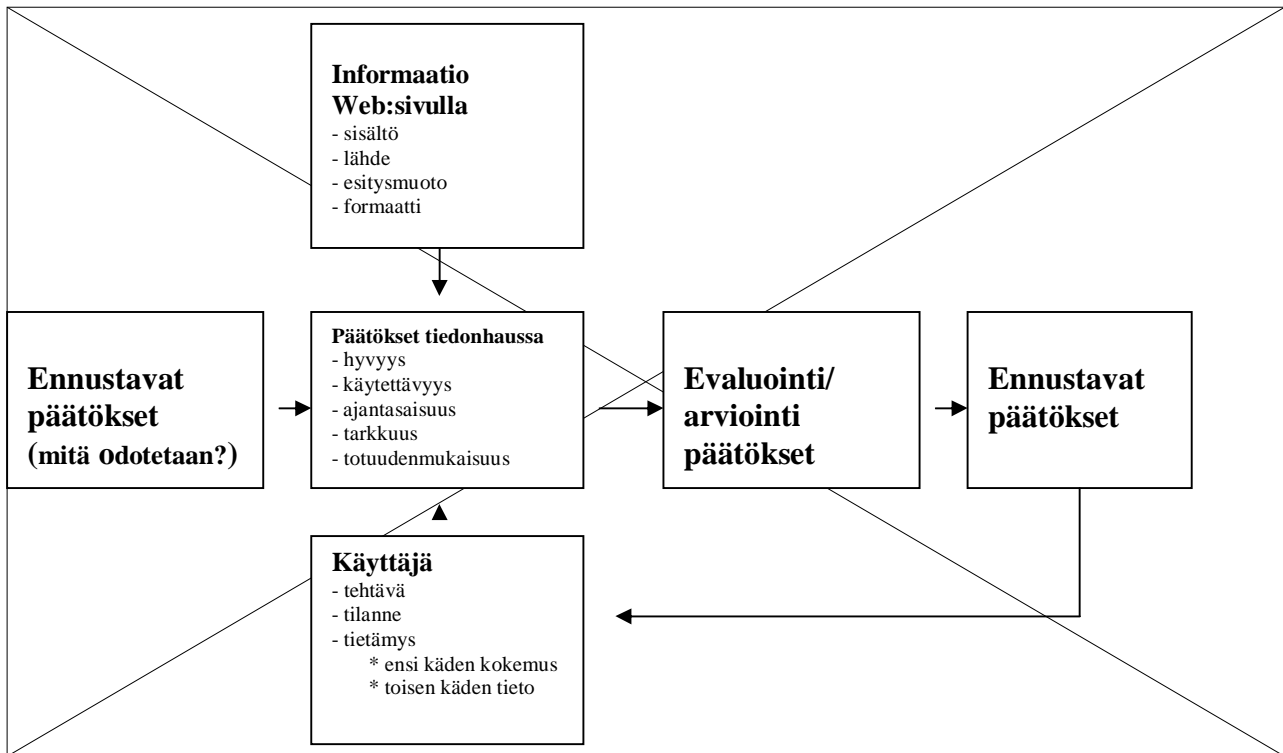
myös olla vaikeaa johtuen keskusteluryhmissä vallitsevan anonyymisyyden takia. Vastaja ei esimerkiksi tiedetä muuta kuin pelkkä nimimerkki, ja sen mitä hän kertoo itsestään tai käsillä olevasta aiheesta.

Dokumentin laatuun ja tekijyyteen perustuvat relevanssiarviointimallit eivät ole uusia. 1990-luvulla aiheesta tehtyjä tutkimuksia on verrattain paljon, tosin niissä käytetyt käsitteet dokumenttien relevanssista vaihtelevat paljon. Tällaisia ovat mm. dokumenttien validiteettiin, käytettävyyteen ja uskottavuuteen perustuvat mallit. Käytännön sovellutuksia on myös kehitetty tietojenkäsittelytieteiden saralla. Kehitystyön kohteena ovat tällöin olleet mm. informaation laatuun ja tekijyyteen perustuvat suodatinjärjestelmät, jotka käsittelevät suuren määrän haettuja relevantteja dokumentteja (Rieh 2002, 145).

Rieh:n tutkimuksen tarkoituksena ei ole tarjota yhtä, kaiken kattavaa relevanssimallia, vaan antaa operationalisoituja työkaluja, relevanssin kahden ulottuvuuden tarkasteluun. Käsitteellisellä tasolla laadullisesti relevanteista dokumenteista ilmenneet kommentit tai ajatukset käyttäjätasolla voivat liittyä dokumentin yliveraisuuteen (*excellence*), tai totuudenmukaisuuteen (*truthfulness*). Kun samainen ajattelutapa siirretään käytännön tasolle operationalisoimalla, dokumenttien laadun suhteen voimme saada tiedonhakijoilta kommentteja dokumenttien hyödyllisyydestä, kuten: ”*informaatio on käyttökelpoista, hyvää, ajantasaista tai paikkansapitävää*” (Rieh 2002, 146).

Käsitteellinen viitekehys

Seuraavalla sivulla olevan prosessikaavion mukaan voidaan rakentaa käsitteellinen kokonaisuus, koskien relevanssipäätöksiä. Se havainnoi Web-dokumenttien laadullisia ja kognitiiviseen tekijyyteen tai auktoriteettiin liittyviä ominaisuuksia. Huomion arvoista kaaviossa on tiedostaa sen syklinen luonne, jolla tarkoitetaan tiedonhankinnan uudelleen käynnistymistä. Myös jaottelu ensi käden kokemukseen ja toisen käden tietoon on kuvion ymmärtämisen kannalta olennaista. Ensi käden kokemuksella viitataan ihmisen olemassa oleviin tietämysrakenteisiin. Toisen käden tiedolla tarkoitetaan tiedonhankinnan kautta omaksuttua uutta tietämystä. Toisen käden tiedon kannalta on myös olennaista, että se koetaan relevantiksi. Syklinen toiminta ilmenee myös sitä kautta, että relevantiksi havaittu toisen käden tieto suhteutuu myös aina aikaisempiin tietämysrakenteisiin, eli ensi käden kokemukseen. Myös keskusteluryhmissä tapahtuva tiedonhankinta pohjautuu edellä kuvattuun prosessiin, jossa ratkaisevaksi nousee hankitun informaation evaluointi tiedonhankkijan kannalta.

Kuvio 6. Rieh (2002, 146) Päätöksentekoprosessi arvioitaessa dokumenttien laatua ja kognitiivista tekijyyttä

Arviointi(judgment), päätös(decision) ja valinta(choice)

Edellisellä sivulla kuvatun prosessin mukaisesti tapahtuvat myös relevanssipäätelmät. Web-lähteiden, kuten myös keskusteluryhmässä tapahtuvan tiedonhankinnan tapauksessa ensin seuraa ajatuksia siitä, mitä halutaan. Tämän jälkeen kyseessä olevan aiheen tiedonhankinnan myötä, tiedontarvitsija arvottaa haetun informaation soveltuvuutta itselleen. Tällä tavoin relevanssia koskevat päätelmät voidaan erottaa ennakoiviksi ja myöhemmin arvioiviksi. Nämä valinnat ovat analysoitavissa tutkimusta varten todellisen käyttäytymisen havainnoinnin, ja teemahaastatteluiden kautta (Rieh 2002, 146-147).

Ennakoivat päätökset perustuvat musiikin kohdalla niihin ajatuksiin siitä, minkälaista musiikkia, nuotteja tai muita musiikkia käsitteleviä dokumentteja etsitään. Tiedonhankintaprosessin edetessä, ajatukset hankittujen musiikkidokumenttien oikeellisuudesta tiedonhankkijalle itselleen tarkentuu.

Relevanssipäätökset vuorovaikutteisessa tiedonhaussa

Rieh:n prosessimalli perustuu myös Nicholas J. Belkin:n (1996) vuorovaikutteiseen tiedonhaun malliin, jossa avainkäsitteenä on tiedonhaun käsittäminen tiedonhankinnan muotona. Edelleen tarkasteltuna, tiedonhakujärjestelmät tukevat tätä tiedonhankinnan vuorovaikutusta haetun

informaation kautta. Belkin:n malliin kuuluu myös olennaisena osana seuraavat vuorovaikutuksen toiminnot: oivalluksia käsiteltäessä haettua informaatiota, samoin kuin sen organisointia, muuntamista, luomista ja informaation käyttöä. Kuten Belkin:n mallissa, tässäkin tutkimuksessa alkuoletuksena oli, että kaikessa tiedonhankintatoiminnassa, käyttäjä tarkastelee informaatiota omista intresseistä käsin, tekee päätöksiä informaation laadun ja kognitiivisen tekijyyden mukaan, sekä tulkitsee haettua informaatiota. Näissä relevanssipäätöksissä voi olla mukana hyvin useita relevanssikriteereitä. Näin osoittaa myös Bateman:n (1999) tutkimus, jossa tutkittavien 40 relevanssikriteerin joukosta osoittautui merkittäväksi 11 relevanssikriteeriä. Nämä relevanssikriteerit, jotka käsittivät haastateltavien vastauksista 48 %:a, viittasivat haetun informaation laatuun, uskottavuuteen ja täydellisyyteen (Rieh 2002, 147).

Informaation laatu ja Kognitiivinen tekijyys

Informaation laatuun perustuvia relevanssimalleja edustaa mm. Taylor:n (1996) muodostama arvonlisäys-malli, jossa tiedonhakija muodostaa haetulle informaatio-objektille sen arvon hänelle itselleen, mutta ei suhteessa muihin mahdollisesti relevantteihin dokumentteihin. Hänen mukaansa informaation laatuun kytkeytyy läheisesti myös sellaiset ominaisuudet, kuin: tarkkuus, tyhjentyvyys, ajantasaisuus, luotettavuus ja oikeellisuus. Tällöin informaation laatu viittaa niihin käyttäjän asettamiin hyötyihin mitä hän odottaa tiedonhankinnan vuorovaikutukselta (Rieh 2002, 147).

Wilson:n (1983) mukaan kognitiivisella tekijyydellä tai auktoriteetilla viitataan tekijyyden siihen puoleen, joka perustuu hakijan ensi käden kokemukseen ja toisen käden tietoon. Toisin sanoen tiedonhankkijalle muodostuu kokonaiskuva siitä, mikä on totuudenmukaista. Tällä kokonaisuudella viitataan edellä mainitun mukaisesti henkilökohtaisesti omattuun tietämykseen, ja siihen mitä on muualta omaksuttu. Huomattavaa on myös, ettei kognitiivinen auktoriteetti rajoitu pelkästään yksilön kognitiivisiin prosesseihin, vaan kyseinen ilmiö esiintyy myös kirjoissa, organisaatioissa ja instituutioissa (Rieh 2002, 147).

Mielestäni tätä voi myös verrata erilaisiin paradigmoihin, jotka vallitsevat tarkastelun alla olevien ilmiöiden suhteen. Musiikki tiedonhankinnan kohdalla informaation laatu kytkeytyy kysymykseen siitä, kuinka laadullisesti pätevänä musiikkiteos tai siitä kertova dokumentti koetaan. Keskusteluryhmien tapauksessa informaation laatuun ja kognitiiviseen auktoriteettiin liittyvät tekijät ovat yhteydessä arvotettaessa keskusteluryhmästä saatuja vastauksia esitettyihin kysymyksiin. Keskusteluryhmien anonyymisyydestä johtuen, emme voi olla esimerkiksi varmoja vastauksen antajan ammattitaidosta tai tiedollisista kyvyistä kyseessä olevaan aiheeseen. Tällöin

relevanssiarviointi informaation laadun ja kognitiivisen auktoriteetin osalta voi olla vaikeaa, johtuen tietämättömyydestä sen suhteen kuka ja minkätasoinen kysymykseen vastaaja loppujen lopuksi on. Tämän takia ihmiset panostavat laadun- ja kognitiivisen auktoriteetin tarkasteluun Web:stä haetun informaation suhteen verrattaessa sitä muihin tiedonlähteisiin.

Rieh:n tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää seuraavien kysymysten vastaukset: 1) *Mitä perusteita Web-sivuston tai hakujärjestelmän valinnassa käytettiin?* 2) *Missä laajuudessa päätökset informaation laadusta ja kognitiivisesta auktoriteetista vaikuttavat heidän päätöksiin ja käyttäytymiseen Web:ssä.* 3) *Mitkä ovat ne fasetit (merkittävät osat) informaation laadussa ja kognitiivisessa auktoriteetissa, koskien hakuja web:ssä?* 4) *Mitkä ovat ne tekijät, jotka vaikuttavat ihmisten päätöksiin koskien informaation laatua ja kognitiivista tekijyyttä/auktoriteettiä?* (Rieh 2002, 148).

Tutkimusaineiston koonti ja analysointi

Tutkimuksen kohteina oli 16.sta Rutgers University:n tutkijaa ja tohtorin-tutkinnon suorittajaa. Heidän tutkintosuuntauksensa vaihtelivat huomattavasti, jolloin he edustivat tietojenkäsittelytieteitä, kemiaa, sosiologiaa, lingvistiikkaa, tietotekniikkaa, biolääketieteellistä tekniikkaa, organisaatio psykologiaa, viestintää ja informaatiotutkimusta. Oletuksena oli, että juuri nämä ryhmät ovat kaikista eniten tekemisissä tutkittavien kysymysten suhteen, eli relevanssin määrittelystä informaation laadun ja kognitiivisen auktoriteetin suhteen. Tutkimusaineisto kerättiin kolmella tavalla: tallentamalla informanttien tekemien hakujen loki-tiedostot, videoimalla hakutilanteet (ScreemCam, joka tallentaa kaikki suoritettavat toiminnot ruudulta), nauhoittamalla hakujen aikaiset äänen ajattelut sekä haastattelemalla heitä jälkikäteen (Rieh 2002, 148).

Informanteille annettiin neljä tehtävää, joiden aiheina oli tehdä tiedonhakuja Web-lähteistä seuraavasti: 1) Etsi tämän hetkiseen tutkimusprojektiisi liittyviä uusia relevantteja dokumentteja. 2) Olet suunnittelemassa seuraavan konferenssimatkasi järjestelyä, ja haluat matkaasi liittyen tietoa hotelleista, ravintoloista ja muista asioista, jotka kiinnostavat sinua kyseisessä kaupungissa. 3) Ystävälläsi on diagnosoitu skistosomiaasi eli bilhartsia, ja haluat sairaudesta sekä siihen annettavista hoidoista lisää tietoa. 4) Olet ostamassa uutta kotitietokonetta, ja haluat etsiä rahoillesi parhaan vastineen (Rieh 2002, 149).

Haastatteluaineistojen analyysissä käytettiin sisällönanalyttistä metodia, joista edelleen muodostettiin ylä- ja alakategoriat sen mukaan, mitkä tekijät haastateltavat näkivät

relevanssikriteereiksi informaation laadun ja kognitiivisen auktoriteetin suhteen. Ennustavia/ennakoivia päätöksiä tutkittaessa, informanteilta esimerkiksi kysyttiin: ”Miksi aloitit juuri täältä sivulta?” tai edelleen: ”Miksi seurasit juuri tätä linkkiä?” Kun tutkimuksessa tarkasteltiin hakujen jälkeisiä arvioivia relevanssikriteereitä, heiltä kysyttiin esimerkiksi: ”Ajatteletko tämän olevan sinun tiedontarpeeseen hyödyllistä informaatiota, ja miksi?” (Rieh 2002, 149-150).

Perusteet Web-sivuston tai hakujärjestelmän valinnassa.

Tämän tutkimuskysymyksen kohdalla erotettiin hakuja edeltävät ennakoivat arviot Web-lähteen relevanssista, ja edelleen haun jälkeiset evaluoinnit niistä koetun relevanssin suhteen. Lähdeettäessä tekemään hakuja, aiheenmukaisuus oli ensisijainen tekijä, joka määritteli relevanssikriteereitä (43.2 %). Seuraavaksi relevanssikriteeriksi muodostui informaation odotettu laadullisuus (33.5 %) ja kognitiiviseen auktoriteettiin liittyvät tekijät muodostivat kolmanneksi yleisimmän relevanssiin vaikuttavan ryhmän (17.6 %). Tutkimuksessa huomioitiin lisäksi relevanssiin liittyvät affektiiviset tekijät, yleiset odotukset sekä ”en tiedä-osuus” (Rieh 2002, 150).

Haun jälkeisissä evaluoivassa jaottelussa informaation laatu (45.9 %) nousi ensimmäiseksi tekijäksi muodostettaessa relevanssiarviota. Toisena seurasi kognitiiviseen auktoriteettiin perustuvat relevanssiperusteet (20.4 %) ja kolmantena oli aiheenmukaisuuden kriteeri (13.3 %). Haettavana olleiden dokumenttien ennakoivat ja haun jälkeiset arviot eivät ole toisiaan poissulkevia, dikotomisia hakujen relevanssiarvioita, vaan niillä on tapana esiintyä yhdessä, ja hyvin usein niihin sisältyy myös useita elementtejä. Toisin sanoen relevanssiarviointiin voidaan liittää sekä aiheenmukaisuuteen, laatuun että kognitiiviseen auktoriteettiin liittyviä ominaisuuksia (Rieh 2002, 151).

Informaation laatu ja kognitiivinen auktoriteetti käyttäytymisen perusteena Web:ssä.

Relevanssipäätöksen osatekijöitä vaihtelivat hakutehtävän ominaisuuksien tai luonteen mukaan. Informaation aiheenmukaisuus oli yleisin tapa muodostaa haettujen dokumenttien evaluointi hakuja edeltävissä relevanssiarvioissa (40.3 %). Toiseksi yleisimpänä relevanssin muodostamisen kriteerinä tässä hakutehtävässä oli dokumenttien laatuun perustuvat tekijät (38.9 %). Kolmanneksi yleisimpänä osatekijänä tutkimustehtävään liittyvien dokumenttien arvioinnissa oli kognitiiviseen auktoriteettiin liittyvät perustelut (16.8 %). Tietokoneen hankkimiseen kohdistuvassa hakutehtävässä laatuun perustuvat dokumenttien evaluoinnit olivat yleisin tapa muodostaa relevanssiarvio (42.5 %). Toiseksi yleisimpänä relevanssitekijänä tässä hakutehtävässä oli aiheeseen liittyvät seikat (37 %). Kolmantena seurasivat kognitiiviseen auktoriteettiin liittyvät evaluoinnit

(16.4 %). Konferenssimatkan suunnitteluun pohjautuvassa hakutehtävässä aiheenmukaisuus oli yleisin (50.8 %), informaation laatuun perustuva arviointi toiseksi yleisin (23.7 %) ja kognitiiviseen auktoriteettiin perustuva tapa kolmanneksi yleisin peruste haettujen dokumenttien oikeellisuudelle (15.3 %). Lääketieteellisessä tehtävässä aiheenmukaisuus oli yleisin tapa todeta dokumentin oikeellisuus (43.1 %). Toisena seurasi informaation laatuun (30.4 %) ja kolmantena kognitiiviseen auktoriteettiin perustuvat arvioinnit (22.5 %). Affektiiviset tekijät ja yleiset odotukset dokumenteista oli marginaalisempia relevanssiarvioinnin perusteita. Niiden osuudet vaihtelivat yhdestä prosentista vajaaseen kuuteen prosenttiyksikköön. Mielenkiintoisin havainto oli, että kognitiiviseen tekijyyteen perustuvat relevanssiarviot olivat vasta kolmanneksi yleisin peruste muodostaa käsitys haetun dokumentin oikeellisuudesta. Yksi mahdollinen selvitys tällä on se, että haut kohdistuivat tieteellisiin tietokantoihin ja kirjastopalveluihin, joihin luotetaan huomattavissa määrin (Rieh 2002, 151-152).

Informaation laatu ja kognitiivinen auktoriteetti tehtäessä hakuja web:ssä.

Haun jälkeisten haastattelujen sisällönanalyysi osoitti, että informaation laatuun ja kognitiiviseen auktoriteettiin liittyvät luonnehdinnat voivat olla moniulotteisia. Tämä ilmenee sitä kautta, että niihin voidaan viitata hyvin monenlaisin ilmauksin. Kommentit haetun dokumentin hyvydestä tai huonoudesta voidaan yhdistää sekä dokumentin laatuun että kognitiiviseen auktoriteettiin. Myös hakutehtävän luonne määritteli hyvin paljon sitä, mitä pidettiin dokumentin oikeellisuuteen liittyvänä ensisijaisena relevanssikriteerinä. Esimerkiksi käytettävyys (*usefulness*), mikä tässä yhdistetään dokumentin laatuun liittyvänä evaluointitekijänä, oli matkustus- ja terveysaiheisessa hakutehtävässä yleisempi relevanssikriteeri, kuin tietokoneen ostamiseen tai tutkimusaineiston hankkimiseen liittyvässä tehtävänannossa. Huomattavaa oli myös se, että informaation hyvyys (*goodness*) oli varsin mitätön tekijä määriteltäessä lääketieteellistä informaatiota. Eräs selitys tällä voi olla, etteivät informantit olleet perillä haettavasta aiheesta skitsosomiaasista, tai yleensäkin lääketieteeseen liittyvistä seikoista. Kognitiiviseen auktoriteettiin liittyvät ilmaisut dokumentin hyvydestä olivat seuraavanlaisia: luotettava (*trustworthy*), uskottava (*credible, reliable*), tieteellinen (*scholarly*), virallinen (*official*) tai arvovaltainen (*authoritative*) (Rieh 2002, 152-153).

Relevanssipäätöksiin vaikuttavat tekijät koskien informaation laatua ja kognitiivista auktoriteettiä/tekijyyttä

Järjestelmätietämyksen kannalta informantit suosivat virallisia, tai tieteellisesti arvostettuja Web-sivuja tai tietokantoja. Tämä on varmaankin luonnollista otettaessa huomioon tutkittavien taustat, jotka sijoittuvat yliopistomaailmaan. Myös kolme tekijää nousi ylitse muiden valittaessa luotettavaa

lähde: tekijän luotettavuus, tiedonlähteen maine ja tiedonlähteen tyyppi. Vain konferenssimatkan suunnitteluun tähtäävässä hakutehtävässä tekijän luotettavuudella ei tuntunut olevan merkitystä (Rieh 2002, 153-154).

2.2.6. KÄYTTÄJÄN MÄÄRITTELEMÄ RELEVANSSI

Toinen empiirinen tutkimus relevanssin rakentumisessa tutkittaessa sitä käyttäjälähtöisestä näkökulmasta on Caron L. Barry:n (1994) julkaisema artikkeli: *User-Defined Relevance Criteria: An Exploratory Study*. Kyseisessä tutkimuksessa on päädytty myös samankaltaisiin tuloksiin relevanssin muodostumisessa kuin aiemmin esitellyssä Rieh:n (2002) tutkimusjulkaisussa. Aiheenmukaisuus edustaa suurinta relevanssikategoriaa, mutta se ei kuitenkaan ole ainoa riittävä tekijä sitä muodostettaessa. Kyseisessä tutkimuksessa haastateltaville annettiin kuviteltu tutkimusprojekti, johon liittyen he tekivät vapaita tiedonhakuja erilaisista Web-lähteistä. Haastateltavat olivat vaihtelevasti opiskelijoista aina tohtori-tason tutkimustyötä tekeviin (Barry 1994, 153-157). Tutkimuksessa havaitut relevanssiluokat alakategorioineen jakaantuivat seuraavasti.

Dokumentin sisällön aiheenmukaisuus

syvyys/laajuus(näkökulma),
objektiivinen
tarkkuus/paikkaansa
pitävyys/validiteetti,
todellisuus, **35.1 %**
tehokkuus/vaikuttavuus,
selkeys,
uutuus,

Käyttäjän aikaisempi kokemus/tietämys

tausta/kokemus,
kyky ymmärtää,
sisällön uutuus, **21.6 %**
lähteen uutuus,
reaktio dokumentin uutuudesta,

Käyttäjän uskomukset ja valinnat

subjektiivinen validiteetti/
paikkansapitävyys, **15.8 %**
affektiivisuus

Valinta muiden informaatiolähteiden tai -ympäristön suhteen

konsensus,
ulkoisen varmennus, **14.6 %**
saatavuus ympäristöön nähden,
henkilökohtainen saatavuus

Dokumentin lähteen valinta	lähteen laatu, lähteen maine/näkyvyys	7.2 %
Dokumentin valinta fyysisenä kokonaisuutena	saavutettavuus, kustannukset	2.7 %
Valintakriteerit käyttäjän tilanteessa	aikarajoitteet, suhde tekijään	3,0 %

Taulukko 7. Barry (1994), 153-157.

Kuten ylläolevasta taulukosta huomataan, relevanssin kokonaisvaltaisessa määrittelyssä tulee ottaa huomioon vaihtelevasti monenlaisia muuttujia. Aiheenmukaisuus nousi myös tässäkin tutkimuksessa ensisijaiseksi relevanssikriteeriksi. Musiikki tiedonhankinnan kohdalla se on usein yksittäisen musiikkiteoksen tai siitä kertovan dokumentin täsmävyys tiedonhankkijan tiedontarpeeseen. Seuraavat kaksi relevanssiluokkaa liittyvät tiedontarvitsijan aikaisempaan tietämykseen sekä uskomuksiin että valintoihin toimia tiedonhankintaympäristössä, joka on tämän opinnäytetyön tapauksessa www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmä. Relevanssiluokassa, johon liittyvät muut informaatiolähteet, voivat kulminoitua tekijöihin, joiden kautta jokin muu informaatioympäristö koetaan parhaimpana. Tämä liittyy niihin perusteihin, joiden mukaan esimerkiksi www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmä valitaan tiedonlähteeksi. Edettäessä kohti varsinaista analyysiosiota, huomattavaa on, ettei siinä ole tarkoituksena ottaa huomioon kaikkia mahdollisia relevanssin аспекteja. Myös käyttäjälähtöisen asetelman lähes kokonaan puuttuminen täytyy ottaa huomioon verrattaessa keskusteluryhmä analyysin relevanssiarvioinnin tuloksia muihin aiheesta aiemmin tehtyihin tutkimustuloksiin. Edellä esiteltyä Barryn relevanssijaottelua soveltaen, www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmän relevanssiarvioinnissa huomio kiinnitettiin aiheenmukaisuuden lisäksi myös arviointeihin kysyjien aikaisemmasta tietämyksen tasosta, joka mahdollisesti ilmeni tarkasteltavista keskusteluista.

3. ANALYSOITAVA AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Ensimmäisenä esitellään varsinainen tutkimuskohde www.muusikoiden.net, jossa selvitetään kyseessä olevan keskusteluryhmän taustoja, kuten esimerkiksi sen tekijöitä ja käyttäjämääriä. Tämän jälkeen edetään käytettyihin tutkimusmenetelmiin, joiden kautta analyysin tulokset on muodostettu.

3.1. TUTKIMUSASETELMA

Tutkittavana oleva www.muusikoiden.net analysoitiin tapaustutkimuksena, jonka tarkoituksena on saada tuloksia musiikki tiedonhankinnasta keskusteluryhmässä.

Kysymyksen asettelu

Mikä on keskusteluryhmän musiikkityyleihin(genret) ja edelleen aiheenmukaiseen jaotteluun perustuva rakenne?

Miten aiheet ja kysymykset vaihtelevat musiikkilajeittain?

Miten kysymysten aiheet muuttuvat viestiketjuittain?

Kuinka pitkiksi määrällisesti viestiketjut muodostuvat?

Mikä on keskustelijoiden määrä viestiketjuittain?

Minkälaisia kysymyksiä(tiedontarpeita) niissä esiintyy?

Kuinka paljon ja minkälaisiin keskustelupalstan ulkopuolisiin lähteisiin viitataan?

Miten hyödylliseksi voidaan arvioida keskusteluryhmän vastaukset käyttäjille?

3.1.1 TUTKIMUSKOHDE

www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmä on *asynkroninen*, koska siellä tapahtuva keskustelu ei tapahdu reaaliaikaisesti. Viestin ilmestyminen sinne kestää muutamasta tunnista päivään, johtuen niiden tarkastamisesta moderaattorin, eli ylläpidon toimesta. Tällä tarkastamisella on tarkoituksena suodattaa keskusteluryhmästä asiaankuulumaton keskustelu. Myös keskusteluryhmän osallistujat voivat ilmoittaa asiamattomista viesteistä helppokäyttötoiminnolla. Tosin toisinaan keskusteluryhmään eksyy asiaankuulumattomia viestejä, mutta tarkoituksena ei myöskään ole rajoittaa liikaa käytävää keskustelua.

www.muusikoiden.net on Suomen laajimpia ei-kaupallisia musiikki tiedonhankinnan Web-pohjaisia palveluita 14:sta miljoonalla kuukausittaisella sivulatauksella. Se on kahden perustajajäsenen: Juhani Paason ja Markus Petäjän ylläpitämä musiikki aiheinen portaali. Juhani Paaso on varsinaisen idean isä, joka vastaa myös sivujen ideoinnista ja ylläpidosta. Markus Petäjä toimii puolestaan sivuston ohjelmistosuunnittelijana, jolloin hänen vastuualueenaan on sen tekninen toteutus. Sivustojen ensimmäinen versio näki päivänvalonsa 14.1.2000, josta se on kehittynyt versio numeroon 3.2. (<http://muusikoiden.net/extra/info.php>).

Sivusto on toteutettu PHP-ohjelmointikielellä MySQL-tietokantaa käyttäen, ja siitä julkaistaan uusi versio noin vuoden välein. Siihen kuuluu tällä hetkellä yli 67 000 rekisteröitynyttä jäsentä, ja se on voittanut mm. vuonna 2003 Suomen suurimmassa digimedia-kilpailussa, The Big One, kultaisen pikseli-palkinnon Suomen suurimpana ei-kaupallisena verkkopalveluna. Tällä hetkellä sivustojen taustalle on syntynyt järjestö nimeltä: muusikoiden.net-ry, jonka toimintaan kuuluvat mm. vuosittaiset jäsentapaamiset (<http://muusikoiden.net/extra/info.php>).

Www.muusikoiden.net:iin kuuluu monenlaisia palveluja. Tutkimuksen aiheena olevan keskusteluryhmän lisäksi sieltä löytyvät seuraavat palvelut: 1.) haastatteluita erilaisista musiikillisista vaikuttajista, 2.) Wanted-osasto, jossa haetaan muusikkoja erilaisiin kokoonpanoihin, 3.) Tori-osio, jossa myydään, vaihdetaan ja ostetaan musiikkiin liittyvää välineistöä, 4.) Gallup, koskien erilaisia musiikillisia ilmiöitä, 5.) Keikka-ilmoitus palvelu, 6.) musiikkiaiheinen artikkelitietokanta, 7.) Demo-studio, jonne voi laittaa omia tuotoksiaan arvioitavaksi, 8.) Top-listat, äänestyksissä menestyneille artisteille, 9.) Linkkihakemiston erilaisille muille musiikkiaiheisille sivustoille, sekä 10.) Huone-palvelun, jonne voi rakentaa oman yksityisen keskustelualueen, vaikkapa oman orkesterin jäsenien väliseen kommunikointiin. 11.) Pikaviesti-palvelu, jolla voi lähettää viestejä toisille sisäänkirjautuneille jäsenille. Sivustoilla on myös olemassa oma yksinkertainen, mutta toimiva hakutoiminto. Haun kautta kaikki sivustolla esiintyvät sanat ovat haettavissa. Hakuun voidaan yhdistää useampia hakutermejä rajaamaan tulosjoukkoa. Hakutoimintoa suositellaan käyttäen ylläpidon toimesta halutun keskusteluaiheen löytämisessä, ettei samoja keskustelunaiheita luotaisi useaan kertaan (<http://muusikoiden.net/extra/info.php>).

Www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmä sisältää seuraavat 39 aihealuetta:

Yleistä keskustelua musiikista	Muut soittimet
Demostudio	Laulaminen
Rock, pop, alternative	Lyriikka
Keskustelua raskaammasta musiikista	Aloittelijat
Etno, proge, latin	Livetoiminta
Funk, soul, hip hop, reggae, r'n'b	Bänditoiminta
Tanssimusiikki	Elektroniikka ja soitinrakennus
Klassinen	Tietokoneet ja musiikkiohjelmat
Roots	Musiikin teoria ja säveltäminen
Jazz	Tuottaminen ja sovittaminen

Elektroninen ja elektroakustinen musiikki	Studiotyöskentely
Kitarat: akustinen	Työ musiikkialalla
Kitarat: soittaminen	Musiikkibisnes
Kitarat: kitarakamat	Keikkapaikat
Bassot	Konsertit, keikat, tapahtumat
Rummut: soittaminen	Pukeutuminen
Rummut: rumpukamat	Media ja viihde
Rummut: sähkörummut	Muusikoiden.net backstage
Puhaltimet	Muu yleinen keskustelu
Koskettimet	

3.1.2. TUTKIMUSKOHTTEEN VALINTA

Ratkaisevin tekijä, jonka perusteella www.muusikoiden.net valittiin tutkimuskohteeksi, on sen edustavuus sekä toimivuus musiikillisen tiedonhankinnan kanavana ja lähteenä. Osanottajien määrästä (67 000 rekisteröitynyttä käyttäjää) päätellen voi arvioida, että se edustaa varsin laajaa ja monipuolista poikkileikkausta suomalaisista musiikin harrastajista, ammattilaisista ja kuluttajista. Aihetta käsittelevän tutkimuksen vähyys oli myös osaltaan vaikuttamassa siihen, miksi www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmä valittiin tutkimuskohteeksi.

Henkilökohtaisena motiivina lähteä tekemään opinnäytetyötä musiikki tiedonhankinnasta oli se, että olen itse jonkintasoisen stoner-rock-kitaristi. Näin ollen minut voi lukea yhdeksi monista musiikki tiedonhankkijoista, sekä toimijoista musiikillisessa osakulttuurissa.

3.1.3. AINEISTON HANKINTA JA ANALYSOINTI

Aineisto valittiin *ositetun otannan* avulla, joka perustui 10 aihealueeseen. Valitut aihealueet liittyivät selvimmin musiikin soittamiseen, jota painotettiin keskusteluryhmän tiedonhankinnan määrittelyssä. Aihealueet olivat:

Kitarat: akustinen	Puhaltimet	Laulaminen
Kitarat: soittaminen	Koskettimet	Lyriikka
Bassot	Muut soittimet	Musiikin teoria ja säveltäminen
Rummut:soittaminen		

Otantamenetelmän päähuomio oli sellaisten aihealueiden valinnassa, jotka keskittyivät läheisesti musiikin soittamista käsitteleviin kysymyksiin ja sitä kautta tiedontarpeisiin. Aihealueiden valinnassa otettiin myös huomioon se, että mukana olisivat kaikki www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmässä edustettuina olevat musiikkityylit. Otantamenetelmän heikkoutena oli se, että joissakin musiikkityyli kohtaisissa aihealueissa esiintyy vähäistä keskustelua liittyen musiikin soittamiseen.

Otoksen koko oli kolme sataa viestiketjua, jotka jakaantuivat tasaisesti suhteessa koko aineisto-otokseen. Käytännössä tämä tarkoitti menetelmää, jossa jokaisesta analyysin valikoidusta aihealueesta otetaan kolmekymmentä ajallisesti ensimmäistä viestiketjua. Tämä tarkoitti sitä, että ajallisesti ensimmäiset olivat www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmän olemassaoloajan ensimmäiset viestiketjut. Ajallisesti ensimmäiset viestiketjut sijaitsivat keskustelualuiden loppupäässä, joten ensimmäisinä olevat useasti kysytyt kysymykset (*FAQ= Frequently Asked Questions*) liitettiin mukaan aineisto-otokseen. Tämän katsottiin olevan otoksen edustavuuden kannalta relevanttia, jolloin otokseen tulivat mukaan tyypillisimmät kysymykset. Useasti kysytyjen kysymyksien viestiketjut olivat kaikissa otoksen aihealueissa 2-6 kappaletta, jolloin sen ei pitäisi vääristää aihealueiden välisiä tuloksia.

Tarkoituksena on kartoittaa keskustelupalstan sisällöllinen rakenne pohjautuen sen aiheenmukaiseen jaotteluun. Lisäksi analyysin pyrkimyksenä on määrittää kyseisellä keskustelupalstalla esiintyvät tiedontarpeet ja – hankinta musiikkityyleittäin (*genre*), ja edelleen mahdollisuuksien mukaan pohtia kyseisen keskustelupalstan hyödyllisyyttä musiikillisen tiedon hankinnan kanavana ja lähteenä relevanssiarvioiden perusteella. Samalla tarkastellaan keskusteluryhmän ulkopuolisten viittausten laatua ja määrää. Tämän lisäksi mitataan viestiketjujen osallistujien sekä yksittäisten viestin määrää. Tätä kautta voidaan tehdä luonnehdintoja käydyn keskustelun määrästä sekä laadusta.

3.1.4. AINEISTON LUOKITUKSET

Keskustelupalstan sisällölliseen rakenteeseen perehtyvässä analyysissä selvitettiin **musiikkityyli**en (**genre**) määrällinen esiintyminen keskustelupalstalla. Musiikkityylijaottelu otettiin keskusteluryhmän valmiin luokituksen mukaan, joka esiintyy aineisto-otoksen ulkopuolisissa keskustelunaiheissa. Mikäli musiikkityyliä ei voitu luokitella, sai se ns. nolla-arvon. Tällöin kysyjän musiikkityyliä ei voitu luokitella. Musiikkityylin määrittelyssä käytettiin kysymyksissä esille tullutta ilmaisua omasta musiikkityylistä, tai se poimittiin esiin kysyjän profiilikuvauksessa

ilmoitetusta musiikkityylistä. Edellä mainittu keskusteluryhmän käyttäjien profiilikuvaus muodostetaan www.muusikoiden.net:iin jäseneksi kirjautumisen ohessa. Profiilia luodessa ei ole kuitenkaan pakollista määrittellä edustamaansa musiikkityyliä. Keskusteluryhmän musiikkityylit olivat:

0= Ei voi luokitella

1= Rock/Pop/Alternative

2= Metalli

3= Klassinen

4= Jazz

5= Etno/Proge/Latin,

6= Funk/soul/hip hop/rap/reggae/r'n'b

7= Tanssi-/iskelmämusiikki

8= Roots

9= Elektro/Elektroakustinen

Edellä olevien musiikkityylien osalta määriteltiin seuraavat vertailtavat *muuttujat*:

Kysymysten tyyppi: 1= tarkka(fakta), 2= laaja asiakokonaisuus, 3= mielipide tai kokemus. Kyseisen jaottelun kautta on mahdollista tehdä päätelmiä keskustelupalstalla olevien tiedontarpeiden orientoivasta tai praktisesta luonteesta.

Kysymysten/viestiketjujen aihe-jaottelu muodostettiin osittain keskusteluryhmässä esiintyvän aihejaottelun perusteella. Osaa yhdisteltiin analyysin kannalta järkeviksi kokonaisuuksiksi, kuten laulaminen ja lyriikka yhdistettiin omaksi aihealueeksi. Aihealueiden muodostuksessa alla olevan luettelon neljä ensimmäistä (1-4) muodostettiin keskustelupalstalla olevista aiheäärittelyistä. Loput kaksi aihealuetta (5-6) tarkentuivat oman harkinnan kautta analyysin edetessä omiksi kokonaisuuksiksi.

1= musiikin teoria

2= soittaminen(tekniikka, säveltäminen ja sovittaminen)

3= laulaminen ja lyriikka

4= soittimet ja välineistö(myös rakentaminen, huolto ja viritys)

5= nuotit ja soitonoppaat ja – opetus sekä harrastaminen

6= muu musiikista puhuminen(esim. kappaleet yleisellä tasolla, ”ulkomusiikilliset” aiheet, keikat, keskusteluryhmään liittyvä keskustelu, tekijänoikeudet jne.)

Relevanssiarvion avulla päätellään kysymyksiin saadun vastauksen hyödyllisyyden aste: hyödyllinen, osittainen osittain, tai ettei siihen ole saatu vastausta ollenkaan. Tilanne, ettei vastauksen relevanttiutta voi määrittellä, liitetään myös mukaan analyysiin. (1= kyllä, 2= osittain, 3= ei, 4= eos.). Relevanssiarviot perustuivat omaan harkintaan seuraavien kriteereiden perusteella. Vastauksien relevanssin määrittelyssä pääkriteeriksi muodostui niiden arviointi aiheenmukaisuuden perusteella, kysyjien kommentit saadusta vastauksesta ja jatkossa aiheesta virinnyt keskustelu. Aiheenmukaisesti relevantti vastaus tuli täsmätä aiheeltaan ja tarkastelunäkökulmaltaan tarkasti esitettyyn kysymykseen. Osittain relevanteissa vastauksissa relevanssin tason heikko laatu oli selvästi havaittavissa. Tällainen osittain relevantti vastaus ilmeni esimerkiksi niin, että se oli ”asian vierestä”, tai tiedontarvitsija oli ohjattu muille tiedonlähteille. Ei-relevantteissa vastauksissa oli selvästi havaittavissa, että se ei voi täsmätä tiedontarpeisiin. Myös pilailumielessä annetut vastaukset olivat ei-relevantteja.

Usein soittimiin ja erilaisiin äänentoistolaitteisiin keskittyvät kysymykset olivat sellaisia, joissa haluttiin kokemuksia ja mielipiteitä. Monesti tällaisten kysymysten kohdalla relevanssiarvioksi muodostui relevantti vastaus, koska kysyjät halusivat mielipiteitä, eivät objektiivisesti määriteltävissä olevaa faktatietoa. Näiden tekijöiden perusteella suoritettu relevanssiarviointi edusti enemmän järjestelmälähtöistä paradigmaa kuin käyttäjäsuuntautunutta ajattelua. Käyttäjäsuauntautuneen ajattelun mukaiset keskustelijoiden teemahaastattelut koettiin liian työlääksi oppinäytetyön vaatimuksiin suhteutettuna. Myös esimerkiksi haastateltavien maantieteellinen etäisyys olisi asettanut haastatteluille vähintäänkin teknisiä ja taloudellisia edellytyksiä.

Viestiketjujen **aiheen muuttuminen** on myös yksi muuttujista, joka sisällytetään analyysiin seuraavalla tavalla: 1= aiheen muuttuminen kokonaan, 2= aiheen muuttuminen osittain, 3= aiheen pysyminen samana. Aiheen muuttumisen arvioinnissa pääsääntönä oli, että sen muuttuminen tuli olla selvästi havaittavissa.

Viestiketjuissa olevat vastaukset, jotka **viittaavat keskustelupalstan ulkopuolisiin lähteisiin**, on analyysin muuttuja. Ulkopuolisten lähteiden määrä koodattiin numeerisesti: 0-n.

Kyseisen muuttujan suhteen on myös relevanttia tutkia näiden **ulkopuolisten lähteiden laatua**, minkä jaottelu oli seuraavanlainen: 1= Internetin musiikkitieteelliset tai -opetukselliset julkaisut, 2= harrastelijoiden/yhteisöjen ylläpitämät sivustot, 3= Internetin kaupalliset julkaisut, 4= musiikkia käsittelevä kirjallisuus, lehdet ja videot(esim. soitonoppaat). Aikaisempien keskusteluryhmätutkimuksien perusteella hypoteesina oli, että pääsääntöisesti ulkopuoliset lähteet ovat linkkejä muihin Web-lähteisiin. Kyseinen jaottelu muodostui analysoitavasta aineistosta, oman harkinnan kautta ja hyväksi käyttäen Marianne Wikgrenin (2003) terveysaiheisten keskusteluryhmien lähdeanalyysiä.

Www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmän sisällön analyysin muuttujiksi sisällytetään myös aineisto-otokseen sisältyvien viestiketjujen **osallistujien lukumäärä**, ja **viestiketjujen pituudet**. Näiden muuttujien perusteella voidaan päätellä keskusteluryhmässä olevien keskustelujen monimuotoisuutta, ja mm. tiedontarpeiden uudelleen virittymistä jatkokysymysten kautta (vrt. tiedonhankinnan syklinen luonne).

3.2. TUTKIMUSMENETELMÄT

Www.muusikoiden.net:n analyysia voi luonnehtia moni-metodiseksi, johtuen kolmen tutkimusmenetelmän käyttöä. Nämä kolme menetelmää olivat tutkittavan keskusteluryhmän keskustelujen sisällön analyysi, relevanssiarviointi ja lähdeanalyysi. Kyseiseen ratkaisuun päädyttiin monipuolisen kuvan luomiseksi keskusteluryhmässä tapahtuvasta tiedonhankinnasta. Aikaisemmissa keskusteluryhmiä koskevissa tutkimuksissa edellä mainitut kolme ovat keskeisiä tutkimusmenetelmiä, jotka antavat verrannollisia tutkimustuloksia.

3.2.1. SISÄLLÖNANALYYSI

Www.muusikoiden.net:n keskustelujen sisällönanalyysin tarkoitus on kartoittaa niiden keskeiset aihealueet määrällisesti, ja sen jälkeen kuvailla saatuja esiintymiä laadullisesti. Perustava jaottelu laadullisen sekä määrällisen sisällönanalyysin välillä perustuu seuraavanlaiseen erontekoon. Sisällönanalyysillä viitataan ensisijaisesti aineiston laadulliseen kategorisointiin, joka tapahtuu tutkittavaa tekstiä eritellen ja yhtäläisyyksiä sekä eroja etsimällä. Tätä kautta tutkittavana oleva aineisto tiivistyy kyseessä olevaan tutkimuskysymykseen tai -kysymyksiin, ja suhteutuu taustalla olevaan teoreettiseen viitekehykseen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105).

Sisällönanalyysistä puhuttaessa voidaan myös viitata tutkimusaineiston määrälliseen analyysiin, jolloin kyseessä on tarkkaan ottaen sisällön erittelystä. Sisällön erittelyllä viitataan sisältökategorioiden määrällisten esiintymien tarkastelujen kautta muodostettuihin päätelmiin (Tuomi & Sarajärvi 2002, 107-108). Tämän opinnäytön kohdalla on kyseessä edellä mainittujen sisällönanalyttisten menetelmien kombinaatiosta. Toisin sanoen analyysi alkaa www.muusikoiden.net:n määrällisellä analyysillä, jonka jälkeen saatuja tuloksia laadullistetaan, ja liitetään aikaisemmin esiteltyyn teoreettiseen viitekehykseen mahdollisuuksien mukaan.

3.2.2. RELEVANSSIARVIOINTI

Analyysissä suoritettiin www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmässä esiintyviin kysymyksiin annettujen vastauksien relevanssiarvointi. Sen määrittelyssä käytettiin neljäasteista jaottelua, jolloin vastaukset luokiteltiin relevanteiksi, osittain relevanteiksi, ei relevanteiksi tai ettei niitä voitu luokitella. Ensisijaisena relevanssiarvioinnin perusteena toimi kysyjien antama relevanssipalautte muiden keskustelijoiden antamiin vastauksiin. Kyseinen arviointiperuste edellytti riittävän monimuotoista keskustelua, sekä kysyjien, että vastaajien taholta relevanssin määrittelemiseksi. Relevanssipalautteesta arvioitiin vastauksien aiheenmukaisuutta, joka on yleisin relevanssikriteeri (Barry 1994, Rieh 2002).

Keskustelijan esittämästä kysymyksestä ja mahdollisesta relevanssipalautteesta evaluoitiin mahdollisuuksien mukaan myös kysyjän aikaisempaa tietämystä käsillä olevan asian suhteen. Tämä relevanssiulottuvuus on Barry:n tutkimuksen mukaan aiheenmukaisuuden jälkeen toiseksi yleisin arviointiperusteita tiedonhankinnan hyödyllisyydestä. Konkreettisesti ajateltuna aikaisemman tietämyksen kartoittaminen kiteytyi pohdintaan siitä, minkä tasoinen soittaja tai musiikista puhuja tiedontarvitsija on suhteessa vastaajaan. Tällä tavoin relevanssiarvioinnissa huomioitiin mahdollisuuksien mukaan, oliko annetun vastauksen informaatio hänelle uutta.

3.2.3. LÄHDEANALYYSI

[Www.muusikoiden.net](http://www.muusikoiden.net):n keskusteluryhmän lähdeanalyysin viittauksista identifioitiin seuraavat tekijät: keskusteluryhmän ulkopuolisten viittausten määrä sekä laatu. Laadulla tarkoitettiin ulkopuolisten lähteiden ominaisuuksia, kuten kaupallisuus, tieteellisyys, harrastajien ja yhteisöjen ylläpitämät sivustot, sekä perinteiset painetut julkaisut; kirjat, lehdet ja myös videot. Kyseinen ulkopuolisten lähteiden jaottelu perustui pääosin aineistosta muodostettuun kategorisointiin. Sen

muodostamisessa suuntaviivana toimi myös Marianne Wigkrenin (2003) tutkimuksessa käytetty jaottelu. Ulkopuolisten viittausten luokittelussa toimi kaksi perussääntöä. Tarkoituksena oli erotella Web-lähteet ja perinteisemmät painetut julkaisut. Toisen luokittelusäännön mukaan eroteltiin Web-tiedonlähteiden taustalla vaikuttavia tahoja, kuten kaupalliset, yksityishenkilöiden julkaisemat ja musiikinopetukselliset instanssit. Kyseiseen luokitukseen päädyttiin aineiston ensitarkastelun ohessa, jolloin huomattiin Web-viittausten huomattavasti suurempi määrä painettuihin julkaisuihin verrattuna. Tällöin katsottiin tarkoituksenmukaiseksi tarkastella eritoten Web-lähteiden laatua.

Keskusteluryhmässä olevat viittaukset sen sisällä oleviin muihin lähteisiin eivät sisällyneet mukaan analyysiin, koska tarkoituksena on nimenmukaisesti tutkia ulkopuolisten lähteiden määrää ja laatua. Tällä tavoin saatuja tuloksia on tarkoitus verrata aikaisempiin keskusteluryhmistä tehtyihin tutkimuksiin, joiden tuloksina on huomattu keskusteluryhmissä esiintyvien viittausten kohdistuvan suurimmaksi osaksi Web-lähteisiin. Nämä tutkimustulokset ovat ilmenneet aiemmin esitellyissä Gary Burnett:n (2000) ja Marianne Wigkrenin (2003) keskusteluryhmien ja virtuaalisyhteisöjen tutkimustuloksissa.

4. TULOKSET

Seuraavaksi esittelen www.muusikoiden.net:n tapaustutkimuksen tulokset, joissa on käytetty määrällisiä ja laadullisia menetelmiä.

4.1. KESKUSTELUN AIHEET JA KYSYMYSTYYPIT

Seuraavassa esitetään aineiston jakautuminen aihepiireittäin.

Taulukko 8. Aiheiden jakautuminen (%)

Aihepiirit	(N=300)
soittimet & välineistö	43
musiikin soittaminen	18
laulaminen & lyriikka	12
nuotit, soitonoppaat ja opetus	10
muut aiheet	9
musiikin teoria	8

Soittimiin ja välineistöön kohdistuvat kysymykset ja keskustelunaiheet (43 %) (Taulukko 8.) kattoivat suurimman osan kysymyksistä. Välineistökeskustelu hallitsee kysymyksiä itse soittamiseen liittyvän aihepiirin jäädessä vähemmälle. Hyvin usein viestiketjut olivat tiedusteluja jonkin soittimen tai niihin liittyvien laitteiden suhteen. Tällöin kysymysten esittäjät peräänkuuluttivat niitä koskevia mielipiteitä ja kokemuksia käytöstä, laadusta tai toimivuudesta jonkin tietyn tyyppisen musiikkityylin konventioihin.

Seuraavaksi yleisin aihealue käsitteli tiedontarpeita, jotka liittyivät itse soittamista käsitteleviin kysymyksiin tai keskusteluun (18 %). Yllä olevan taulukon mukaisesti www.muusikoiden.net:ä voi luonnehtia suurelta osin laitteistoja tai soittimia käsittelevää keskustelua painottavaksi keskusteluryhmäksi. Merkille pantavaa oli myös luokkaan muut aiheet kuuluneet keskustelut (9 %), johon sisältyi paljon pohdintaa siitä, miten www.muusikoiden.net:ä voisi kehittää. Hyvin usein tämä ilmeni määrittelyillä, mihin paikkaan jokin aihe keskusteluryhmän aihejaotteluissa kuului. Tällaista yhteistä tarkentamista voi verrata kulttuureissa yleensäkin ilmenevään, ja vuorovaikutuksessa tapahtuvaan kielen diskursiiviseen määrittelyyn.

Aihepiirien muutokset

Pääsääntöisesti (87%) aineisto-otoksen viestiketjujen aiheet pysyivät samana (Taulukko 9). Toisinaan ne kuitenkin lähtivät ”polveilemaan” uuteen suuntaan. Aihepiirien muuttumiseen oli käytetty jonkinlaisia yhdistäviä tekijöitä, vaikka ne eivät aina olleetkaan loogisia. Ne olivat usein ”aasinsiltoja”, aihepiiriä vaihtavan keskustelijan assosiaatiota asiasta toiseen.

Taulukko 9. Aihepiirien muutokset keskusteluissa (%)

Aiheen muuntuminen	(N=300)
aihe pysyi samana	83
aihe muuttui osittain	15
aihe muuttui kokonaan	2
yhteensä	100

Aiheen muuttumista osittain (15 %) ilmentää seuraavanlainen esimerkki. 25 viestiä sisältävän viestiketjun aiheena oli kitaran soittamisen tarkoituksellisuuden huomioiminen. Toisin sanoen ensimmäisessä viestiketjussa annettiin omakohtaisia neuvoja siitä, miten kitaran soittaminen pysyy helpoimmin ”kasassa”, ja annettuun listaan toivottiin eksplisiittisesti mielipiteitä:

”-Mulla on ollut jo pitkään sellainen filosofia kitaransoittoon, että en yritä olla maailman nopein tai paras kepittäjä, vaan sellainen soittaja, jonka soiton tunnistaa ja jonka joka ikinen soitettu sävel kuulostaa tarkkaan harkitulta ja ”hyvältä”.

-Joka sävelellä on merkitys, joka venytys kuulostaa mahdollisimman hyvältä ja oikealta tai tarpeen tullen niin väärältä kuin mahdollista. Pieni alavire tuo bluesin sävyä, juuri oikea vire pitää homman enemmän hallittuna(esim melodia, joissa ei SAA improvisoida),ylävire onyleensä out.

-Tätä tarkoituksellista soittoa(parempaan termin puutteessa) voi treenata esim pitkän delayn kanssa.

Tämän jälkeen kirjoittaja oli lisännyt kahdeksan-osaisen listan, millä tavalla kitaran soiton saa selkeän kuuloiseksi mm. efektien tietynlaisten asetusten avulla. Keskustelunavauksen loppuun oli lisätty lyhyesti, ja ytimekkäästi:

”Mielipiteitä?”

Seuraavien 23:n kirjoituksen aikana aihe pysyi samankaltaisena kitaran soiton tarkoituksellisuuden avaintekijöiden määrittelyssä toisia keskustelijoita lainaten ja henkilökohtaisia mielipiteitä esittäen. Näiden kirjoitusten jälkeen keskustelunluonne ja -aihe muuttui enemmän puheeksi eräiden artistien paremmuudesta, joka kirjoittajan mielestä kyseisessä keskusteluryhmässä usein vallitsee:

”Näitä keskusteluita luettaessa noin joka toinen väittää asioiden niin olevan. Yngwie on parempi ku Clapton, koska se on nopeempi etc. Naurettavaahan se on, mutta yleinen mielipide tällä foorumilla. Niin, Coldplay ja Dream Theater on molemmat kovia bändejä”

Seuraavan ja viimeisen viestiketjun kirjoittaja ei ollut enää varma keskustelun todellisesta aiheesta. Kirjoittaja mietiskeli, onko tarkoitus puhua jonkin artistin paremmuudesta kitaran soiton

tarkoituksellisuuden suhteen, keskustella yleensä artistien paremmuudesta vai musiikin säveltämisestä yleisellä tasolla:

” Tässähän on kyse vaan siitä, että kaikki _muut_ on tyhmiä, kun eivät ymmärrä kuinka hyvää sen kitaristin musa (tai taidot) on, eivätkä halua soittaa sen kans. Ja kyllähän kitaristi voi olla hyvä vaikkei kykenisikään tuottamaan hyvää musiikkia. En tiedä tarkotitko tuossa nyt sitten luomaan uutta hyvää musiikkia vai soittamaan yleensäkin.”

Viestiketjuja, joissa aihepiiri muuttui kokonaan, oli vähän suhteessa koko aineisto-otokseen (2 %). Nämä harvat tapaukset liittyivät useasti kysytyjen kysymyksien (FAQ) viestiketjuihin, joissa uusien lisäkysymysten kautta aiheet vaihtuivat. Tämä on ymmärrettävää, koska loogista yhteyttä ei välttämättä tarvita. Aihepiirin muuttuminen ratkaisevasti johtui myös viestiketjun laajan aiheajauksen takia.

Kysymystyytit

Taulukko 10. Kysymystyyppien jakaantuminen keskusteluissa (%)

Kysymystyytit	(N=300)
kokemus tai mielipide	48
tarkka faktakysymys	41
laaja asiakokonaisuus	11
yhteensä	100

Www.muusikoiden.net:n kysymystyyppien (Taulukko 10.) jakautumisen osalta havaitaan edellisten esimerkkien kohdalla mainittu soittimien kokemus-/mielipidekysymysten yleisyys (48 %). Myös tarkkojen, faktamuotoisten kysymysten osuus oli merkittävä (41 %). Pienin ryhmä muodostui laajojen asiakokonaisuuksien kysymyksistä (11 %). Laajat asiakokonaisuudet liittyivät usein kysytyihin kysymyksiin (FAQ). Tämänkin jaottelun osalta on muistettava jonkinasteinen tulkinnanvaraisuus. Joidenkin kysymysten aihealueiden kategorioimisessa voitiin törmätä tilanteeseen, jolloin kysymys saattoi kuulua sekä tarkaksi fakta kysymykseksi, tai kokemukseen

liittyvään mielipidekysymykseen. Tarkoituksena oli tällöin erottaa puhtaasti kokemukselliset, ja samalla subjektiiviset tiedontarpeet, enemmän objektiivis-luonteisista tiedontarpeista. Luokittelu kokemukselliseksi tiedontarpeeksi tuli olla selvästi havaittavissa kysymyksenasettelussa.

4.2. VIESTIKETJUJEN PITUUDET JA KESKUSTELIJAT

Yksittäisten viestiketjujen pituudet jakaantuivat seuraavan sivun taulukon 11 mukaisesti. 1-4 viestin mittaiset viestiketjut olivat yleisimpiä (44 %), jonka jälkeen niiden pituudet alkoivat tasaisesti lyhentyä. Kaikista pisimmät viestiketjut sijoittuivat viimeiseen luokkaan, jossa oli 37 tai sitä enemmän yksittäistä viestiä (11 %). Tähän luokkaan kuuluivat yleensä www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmän aihealueet, jotka oli liitetty usein kysytyiksi kysymyksiksi (*FAQ= Frequently Asked Questions*). Keskustelun monimuotoisuutta voi luonnehtia keskimääräiseksi, koska kysymyksiä, joihin ei tullut ainuttakaan vastausta, oli vain muutamia. Monipuoliseen keskusteluun viittaa myöhemmin esiteltävä keskustelijoiden määrät kohden yksittäisiä viestiketjuja. Lähes kaikkiin kysymyksiin oli vastattu, jolloin Howard Rheigold:n ajatus elävästä sanakirjasta (*Living encyclopedia*) toteutui ainakin jossain määrin.

Taulukko 11. Viestiketjujen pituudet keskusteluissa (%)

Viestiketjujen 4 kpl:n luokat	N.	%.
1-4	132	44
5-8	62	21
9-12	23	8
13-16	14	5
17-20	10	3
21-24	11	4
25-28	9	3
29-32	2	1
33-36	4	1
37 tai enemmän	33	11
yhteensä	300	100

Verrattaessa www.muusikoiden.net:ä Reijo Savolaisen (2001) tutkimukseen sf.net.kuluttajat sivustosta, saa www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmä paremman arvosanan tiedonhankintakanavana. Käsillä olevan tutkimuksen aineisto-otoksen viestiketjuista vain kuusi kappaletta ei saanut vastausta ollenkaan. Tarkasteltaessa kysymyksiin annettujen vastauksien määrää yleisellä tasolla, www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmä sisälsi enemmän viestejä verrattuna sf.net.kuluttajan vastaavaan tulokseen. Syitä eroihin saattaa olla useita. Esimerkiksi musiikki tiedonhankintaa harjoittavat keskustelijat ovat yhteisöllisesti tiiviimpi joukko verrattaessa kuluttajiin. Ryhmittymäksi nimeltä kuluttajat voidaan määritellä joissain olosuhteissa esimerkiksi kaikki länsimaiset ihmiset. Tätä kautta tiivis yhteisöllisyys voi houkuttaa vastaamaan aktiivisemmin keskusteluryhmän kysymyksiin.

Toisaalta myös ajallista eroa ajatellen, keskusteluryhmissä tapahtuva tiedonhankinta voi olla lisääntynyt vertailtavien keskusteluryhmätutkimuksien suorittamishetkellä. Kyseinen oletamus perustuu Internetin käytön ja käyttäjämäärien kasvamiseen tarkastelun alla olevalla aikavälillä. [Sf.net](http://sf.net).kuluttaja keskusteluryhmätutkimus tehtiin vuoteen 2001 mennessä, kun www.muusikoiden.net:n analyysi suoritettiin vuoden 2008 aikana. Kyseinen oletus voi siis juontua yleisellä tasolla Web:n käytön ja siellä tapahtuvan tiedonhankinnan lisääntymisestä viime vuosien aikana.

Keskustelijoiden määrät yksittäisissä viestiketjuissa

Tarkasteltaessa seuraavan sivun taulukkoa 12, huomataan 1-4 keskustelijan viestiketjut (54 %) yleisimmiksi. Valtaosa keskusteluista tapahtuu siis hyvin pienessä piirissä. Yli yhdeksän keskustelijaa sisältäviä viestiketjuja on ainoastaan yli 27 %. Vaikka 1-4 keskustelijaa on tyypillisin, voi keskustelijoiden määrää luonnehtia kuitenkin runsaaksi viestiketjuittain. Tämä siksi, koska lähes loput (45%) aineisto-otoksen viestiketjuista sisältää huomattavasti enemmän keskustelijoita viestiketjuittain. Keskustelijoiden runsas määrä on yhteydessä siihen, että www.muusikoiden.net lukeutuu Suomen suurimpiin ei-kaupallisiin keskustelufoorumeihin.

Taulukko 12. Osallistujien määrät yksittäisissä viestiketjuissa (%.)

Osallistujien 4 hlö. ryhmät	N.	%.
1-4	163	54
5-8	58	19
9-12	23	8
13-16	13	4
17-20	13	4
21-24	7	2
25-28	2	1
29-32	3	1
33-36	2	1
37 tai enemmän	16	5
yhteensä	300	99

Merkittävän osallistumisalttiuden myötä käytyjä keskusteluja voi luonnehtia monipuoliseksi. Tämä monipuolisuus voi johtua mielipidekysymyksien suuresta määrästä, joka näin ollen herättää elävää keskustelua. Monen osallistujan kautta edustettuina voi myös olla useampi näkökulma käytyihin keskusteluihin, sekä samalla esitettyihin kysymyksiin. Myös tilanteessa, jolloin joku on esittänyt disinformaatiota vastauksessaan, on todennäköisempää, että joku on korjannut väärän olettamuksen tai väittämän.

4.3. MUUSIKOIDEN.NET:N ULKOPUOLISET VIITTAUKSET

Www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmä sisälsi viittauksia ulkopuolisiin lähteisiin taulukko 13 esittämällä tavalla.

Taulukko 13. Keskusteluryhmien ulkopuolisten viittausten kohteet (%)

Ulkopuoliset viittaukset	(N=110)
kaupalliset Web-sivustot	67
harrastelijoiden ja yhteisöjen Web-sivustot	16
Web:n musiikkitieteelliset ja opetukselliset sivustot	13
kirjallisuus, lehdet ja videot (mm. painetut julkaisut)	4
yhteensä	100

Suurin osa keskusteluryhmän ulkopuolisista viittauksista suuntautui kaupallisiin Web-sivustoihin (67 %). Leimaavin piirre keskusteluryhmän ulkopuolisissa viittauksissa oli mielipide tai kokemuksekysymykset erilaisista soittimista, tai äänentoistoon liittyvistä laitteista. Monesti käytetty kysymysmuoto oli laittaa linkki suoraan erään pitkät perinteet omaavan Saksalaisen musiikkitarvikkeita postimyynnin kautta myyvän liikkeen sivuille, ja suoraan kyseiseen instrumenttiin tai välineistöön, josta haluttiin muiden keskustelijoiden kokemuksia tai mielipiteitä:

*”Moi foorumin väki! :D Haluaisin opetella vähän kitaran soittoa, en mitenkään HIRVEÄN vakavasti, mutta jotenkuten. Katsoo myöhemmin jos rupeaa kiinnostamaan, niin satsaan enemmän rahaa. Niin olisko tollanen kitara alkuun hyvä?
(internet-osoite)
toi ylempi kitara on sitte laminoitu et...huono juttu. mut entäs tälläne: (internet-osoite)
Mitä tuo 4/4 tarkoittaa..? Mitä väliä sillä loppujenlopuksi on, onko halpa vai kallis kitara?Laatu, soundi..(?)”*

Ulkopuoliset viittaukset suunnattiin pääasiassa Web-sivustoihin. Tällaisia tuloksia oli myös Marianne Wikgren saanut analysoidessaan terveysaiheisia keskusteluryhmiä. Kyseinen viittaustapa on yleistä, johtuen Web-linkkien vaivattomasta käytöstä, ja niiden kautta tavoitettavan informaation helppoudesta ja käytettävyydestä. Kyseiseen ilmiöön liittyvät myös luonnehdinnat George K. Zipfin (1949) kehittämästä vähimmän vaivan periaateesta, jonka ajatellaan huomattavalta osin määrittelevän ihmisten tiedonhankinta käyttäytymistä.

Seuraavaksi yleisemmin viitattiin harrastelijoiden ja yhteisöjen Web-sivustoihin (16 %). Yleinen muoto tämänkaltaisesta viittauksesta, oli linkki Web:ssä olevaan musiikinäytteeseen. Usein tällainen viittaus keskusteluryhmän ulkopuoliseen musiikinäytteeseen oli liitetty tilanteessa, jolloin haluttiin havainnoida jonkin kappaleen tai sen osan soittamista käytännössä.

*”Tässäpä tämmöstä hempeilyä:
http://koti.mbnet.fi/jukeb0x/musat/taustat/Em_slovari_120.mp3
Lisää nössötystä: http://koti.mbnet.fi/jukeb0x/musat/taustat/nyyhky_Dm_170.mp3 ”*

Kolmanneksi yleisimpänä viittausmuotona olivat Web:n musiikkitieteelliset ja opetukselliset sivustot (13 %) Näihin sivustoihin kuului mm. viittauksia oppilaitoksen musiikkiaiheisiin

sivustoihin. Ulkopuoliset viittaukset kohdistuivat myös usein erilaisten organisaatioiden Web-sivuille, joissa voi merkitä omat musiikkikappaleet nuoteiksi, tai tulostaa kappaleiden nuotteja:

” <http://www.blanksheetmusic.net/> tuota on itsekin tullut katseltua. Hieno lista! Plussaa!”

Vähiten viitatuin ryhmä olivat painetut julkaisut, kuten musiikin teoriaa ja –soittamista käsittelevät kirjat ja lehdet (4 %). Muutamia neuvoja tiedontarvitsijalle oli myös ilmaistu muodossa, että jokin musiikin teoriaan tai -soittamiseen liittyvä kirja löytyy mahdollisesti kirjastosta, ja edelleen kyseisestä kirjasta oli ilmoitettu sen nimeke ja tekijä:

”Haepä esim. näitä kirjoja kirjastosta, niillä pääsee alkuun, kunhan teorit on aika hyvin hallussa: Wegelius, Martin/Linnala, Eino: Kenraalibasso (vanha kirja, mutta jos ei välitä tekstin vanhahtavuudesta ja nykyään tahattomasta koomisuudesta, kannattaa tutustua)

Murto, Matti: Soivat Soinnut

Kontunen, Jorma: Harmonia 1

Salmenhaara, Erkki: Soinnutus

Muitakin löytyy, mutta Kontusen kirja on ehkä selkein aluksi, sen jälkeen voi tsekkaila noita muitakin. Murron kirja keskittyy ehkä enemmän myös vapaan säestyksen puolelle, mutta samoja juttuja siinäkin käsitellään. Salmenhaaran kirja taas on jo sitten itse soinnutusta, johon kannattaa siirtyä vasta sitten, kun kenraalibasson (nyk. harmoniaopin) jutut on kunnolla selvillä.”

4.4. MUUSIKOIDEN.NET:N VASTAUSTEN RELEVANSSIARVIO

Vastausten jakauma relevanssitasoittain käy ilmi taulukosta 14.

Taulukko 14. Keskusteluryhmän relevanssiarviointi (%)

Relevanssitaso	(N=300)
relevantti vastaus	55
ei relevanttia vastausta	18
osittain relevantti vastaus	15
ei määrittelyä	12
yhteensä	100

Kysymyksiin saatiin varsin paljon relevantteja vastauksia (55 %). Muistettavaa kuitenkin on, että ollenkaan näin hyvää relevanttien vastauksien määrää ei välttämättä olisi saatu, mikäli tiedontarvitsijoiden tiedonhankintatilanteet olisi kartoitettu empiirisesti laadullisin menetelmin, kuten teemahaastatteluiden kautta. Suurin tekijä, mikä todennäköisesti nosti relevanssin määrää oli kokemus- ja mielipidekysymyste suuri osuus analysoitavassa aineistossa. Toinen tekijä mikä saattoi vaikuttaa tulokseen, oli positiivisen relevanssipalautteen antaminen kohteliaisuus-syistä. Seuraavassa esimerkki arvioidusta relevantista vastauksesta kysyjän tiedontarpeeseen:

”Ostin tuossa jokin aika sitten halavan jamahan ja siinä on hirvuihin särinäongelma. Resonoi niin pahasti, ettei tahdo soida kunnolla. Ongelma on pahin vireestä riippuen siinä f#:n tai g:n kohdilla, ala-e ja d-kielillä. Särinä esiintyy myös muualla kaulalla, muttei niin pahasti. Voisiko kitarassa olla jokin asia joka resonoi tietyllä taajuudella voimakkaasti? Halpa peli tuo on, F-310, joten voisi helpostikin olla vaikka valmistusvirhe... Onko ehdotuksia jatkoon suhteen? Mielelläni en huoltoon veisi kun olen niin varaton...?”

Tähän oli annettu vuorostaan seuraavanlainen käytännön korjaustoimenpide vastauksena. Merkille pantavaa keskustelun sävyssä on alun jonkinasteinen syyttävä asenne halvan soittimen ostamisesta. Tämänkaltainen muusikkostatuksen korostaminen oli yleistä käydyissä keskusteluissa.

*”Ensin miksi ostit epäkuntoisen kitaran vaika olikin halapa?
Särinä vaikuttaisi irronneelta rimalta. Kun kerran kitara oli halpa niin sen voi itse korjata. Liimaa riman alle ja puristuksiin. Tallaluu kannattaa tehdä myös uusiksi jos se kerran on väljä. Kustannukset limaukselle ja tallaluulle alle 10€ jos itse tekee.”*

Kyseinen korjaustoimenpide oli onnistunut, johon kysymyksen esittäjä oli kommentoinut seuraavanlaisesti.

*”...On tiukalla. Ja resonointi tulee aivan toisesta päästä kitaraa. Tai siis tuli. Liimasin huonosti liimatun riman paremmin ja ongelma korjaantui... Sinänsä kyllä ihan totta, että parempihan se olisi tarkkaan tutkailla ennen ostopäätöstä....
Ja paljon kiitoksia neuvoista.”*

Sovellettaessa Barry:n (1994) relevanssiluokitusta, edellisen esimerkin aiheenmukaisuus toteutuu. Tiedontarvitsijan aikaisemman tietämyksen kohdalla havaitaan vastaajan oletettu korkeampi tietämyksen taso konkreettisen ja onnistuneen korjaustoimenpiteen kautta.

Seuraavaksi yleisimpiä olivat ei-relevantit vastaukset (18 %). Tähän kategoriaan kuului usein sellaiset tilanteet jolloin kysymykseen ei saanut vastausta ollenkaan. Vastaus oli selvästi pääteltävissä, ettei se aiheenmukaisuudeltaan voinut täsmätä kysyjän tiedontarpeeseen. Kun kysymys ja vastaus oli aiheenmukaisuudeltaan selvästi ristiriidassa, relevanssiarvio oli negatiivinen. Tällaisiin ei-relevantteihin tapauksiin saattoi sisältyä myös alatyylisiä vastauksia, jotka edustivat koko aineisto-otoksen suhteen pientä määrää.

Ajatellessa www.muusikoiden.net:n keskusteluntasoa yleensä, kysymyksiin vastattiin pääosin informatiivisesti. Toisaalta toisten keskustelijoiden hiillostamista eli fleimausta (*flaming*), esiintyi säännöllisesti. Keskustelijat saattoivat haukkua toisten mielipiteitä, tai vastata keskustelun kulkuun toisia loukkaavalla tavalla. Myös vihamielisempääkin käyttäytymistä (*trolling*) havaittiin muutamia kertoja. Näissä tapauksissa muut keskustelijat reagoivat usein epäasialliseen keskusteluun toimien keskustelupalstan kontrolloivana voimana. Oli myös tilanteita, jolloin asiaankuulumaton kommentti tai mielipide lopetti keskustelun kokonaan.

Kolmanneksi yleisin relevanssiarviokategoria oli osittain relevantit vastaukset (15 %). Tässä relevanssiarviointikategoriassa käytettiin myös pääsääntöisesti analyysin tekijän omaa henkilökohtaista tulkintaa. Osittain relevantti vastaus kysymykseen oli esimerkiksi tapaus, jossa tiedontarvitsija ohjattiin keskustelupalstalla toiseen aihealueeseen.

”Olisi tarkoitus tehdä täysin omaa musiikkia ja rumpukoneelle löytyisi käyttöä joten mikä rumpukone hinta luokalla 120-270 € olisi hyvä?”

Tähän annettu osittain relevantti vastaus oli seuraavanlainen.

”Kokeilepa tuolta ”muut soittimet” -palstalta. Täältä tuskin löytyy apuja...2

Viimeisenä relevanssiarviokategoriana olivat sellaiset viestiketjut vastauksineen joihin ei voitu tehdä relevanssiarviota ollenkaan (12 %). Syynä tällaisiin viestiketjuihin oli se, ettei vastauksen relevanttiutta voinut päätellä. Kysymyksen luonne saattoi olla sen verran monitahoinen, että annetun

vastauksen relevanttiutta oli mahdotonta arvioida ennenkaikkea kysyjän kannalta. Relevanssiarvioinnin puuttumiseen saattoi myös vaikuttaa se, ettei viestiketjussa esiintynyt tiedontarpeita. Tällöin viestiketjut olivat yleistä keskustelua musiikista tai sen soittamisesta. Tunnuslukujen kuvaavuuden kannalta on myös syytä muistaa, että poistettaessa ei määritellyt kysymys-vastausparien relevanssiarviot koko määrästä, arvioitujen vastauksien relevanssiosuudet olisivat jonkin verran suuremmat

4.1.5. MUSIIKKITYYLIEN VERTAILUA

Taulukossa 15 on tutkittavan www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmästä otetun aineisto-otoksen musiikkityyllinen frekvenssijakauma.

Taulukko 15. Keskusteluryhmän musiikkityylien jakaantuminen (%)

Musiikkityylit	(N=300)
ei voi luokitella	48
rock, pop ja alternative	25
metallimusiikki	11
jazz	5
etno-, proge- ja latinomusiikki	3
klassinen musiikki	2
funk, soul, hip hop, rap, reggae ja r&m-musiikki	2
tanssi- ja iskelmämusiikki	2
elektro- ja elektroakustinen musiikki	1
roots	1
yhteensä	100

Taulukosta huomataan että, yleisin (25 %) musiikkityyli oli rock-, pop- ja alternativemusiikkia edustavat keskustelijat ja sitä kautta heidän tiedontarpeensa. Seuraavaksi yleisin musiikkityyli oli metallimusiikin edustajat (11 %). Näiden musiikkityylien esiintyvyyden perusteella, www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmää voi kuvata musiikin soittamiseen liittyvän tiedonhankinnan osalta olevan merkittävästi enemmän populaarimusiikin kuin perinteisemmän klassisen- (2 %) tai jazzmusiikin (5 %) soittamiseen liittyvän tiedonhankinnan foorumi. Tämän kyseisen ilmiön muodostumiseen liittyy todennäköisesti yhteiskunnallisesti tuetun musiikkikoulutuksen mukana tuoma vaikutus, joka liittyy esimerkiksi klassisen musiikin

koulutukseen. Tällöin populaarimusiikin tiedonhankinta keskittyy informaaleihin kanaviin, kuten arkielämän tiedonhankinta kanavaa edustavaan www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmään.

Taulukko 16. Aihepiirin jakaantuminen musiikkityyleittäin (N)

	ei voi luok.	rock, pop alt.	metalli	klas.	jazz	etno, proge latin	funk, soul hip hop...	tanssi, iskelmä	roots	elektro elektr. akust.	yhteensä
musiikin teoria	12	7	3	0	1	1	0	0	0	0	24
musiikin soittaminen	28	12	5	1	5	2	1	0	0	0	54
laulaminen & lyriikka	14	11	7	0	0	1	0	1	0	1	35
soittimet & väl.	67	33	15	0	5	3	3	2	1	2	131
nuotit & opetus	13	8	1	2	2	1	1	1	0	0	29
muut aiheet	13	4	2	3	1	0	1	2	1	0	27
yhteensä	147	75	33	6	14	8	6	6	2	3	300

Tarkasteltaessa aiheiden jakautumista musiikkityyleittäin (Taulukko 16.), huomaamme saman ilmiön kuin aikaisemminkin. Suurin osa www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmän analyysiotoksen tiedontarpeista (33 kpl.) käsittelee soittimiin ja välineistöön liittyviä kysymyksiä, joiden taustalla ovat rock, pop & alternative-musiikkityylin edustajat. Seuraavaksi yleisin musiikkityyli soittimiin ja välineistöön liittyvissä tiedontarpeista tulee metallimusiikin edustajien taholta (15 kpl.). Kolmanneksi yleisimpänä ryhmänä soittimiin ja välineisiin liittyvissä tiedontarpeissa olivat jazz-musiikin soittajat. Seuraavaksi yleisimpänä aihealueena olivat varsinaiseen musiikin soittamiseen liittyvät kysymykset, jolloin musiikkityylien yleisyys seurasi edellä mainittua järjestystä. Ajateltaessa analyysissä muodostunutta kokonaiskuvaa www.muusikoiden.net:stä, piirtyy se soittimiin ja niihin liittyvien laitteiden keskustelufoorumina, jonka ulkopuoliset viittaukset keskittyvät kaupallisiin lähteisiin. On muistettava, ettei kaupallisuus ole peräisin itse kaupallisista instansseista, vaan toisilta keskustelijoilta. Tästä johtuen keskusteluryhmästä saa puolueettomia, toisin sanoen ei-kaupallisia mielipiteitä esitettyihin kysymyksiin.

5. LOPUKSI

Www.muusikoiden.net:n tapaustutkimuksena analysoitua keskusteluryhmää voi luonnehtia toimivaksi musiikki tiedonhankintakanavaksi. Sen musiikin soittamiseen liittyvä keskustelu painottui populaarimusiikin genreihin, kuten pop-, rock-, alternative- ja metallimusiikkiin. Yhteiskunnallisesti tuettujen musiikkityylien, kuten klassisen musiikin tiedonhankinta tapahtuu pääasiassa saadun koulutuksen kautta, mikä heijastui tapaustutkimuksen tuloksiin. Keskusteluryhmä näyttäytyi arkielämän tiedonhankinnan foorumina, jossa oli pääasiassa musiikkilaitteistoon liittyvää tiedonhankintaa varsinaisen musiikin soittamiseen liittyvän keskustelun lisäksi. Musiikkilaitteistoon liittyvä tiedonhankinta voidaan liittää osaksi praktista tiedonhankinnan osa-aluetta. Laitteistokeskustelu oli yleensä faktamuotoisiin kysymyksiin perustuvaa tiedonhankintaa, jota leimasi vahva kokemuksellinen luonne. Orientoivan tiedonhankinnan piirteitä keskusteluryhmien käytössä edustaa niiden tarkkailu (*lurking*), jolloin niitä katsellaan selailen mielenkiintoisten aiheiden löytämiseksi. Orientoivaan tiedonhankintaan kuuluu osana myös sen rutiininomainen toistuvuus, jota on vaikeampi todeta tutkimuksellisiin tarkoituksiin keskusteluryhmien osalta. Sen kartoittamiseen tarvittaisiin keskusteluryhmien käyttäjien haastatteluja heidän viikottaisista vierailuajoista keskusteluryhmissä.

Www.muusikoiden.net on Suomen suurimpia ei-kaupallisia Web-palveluita, mikä heijastui siihen, että sen keskusteluryhmässä tapahtuva keskustelu on aktiivista runsaan osallistumisen kautta. Verrattuna aikaisempiin tutkimuksiin, (mm. Savolainen, 2001) saa www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmä mielestäni jonkin verran paremman arvosanan tiedonhankintakanavana, kuin esimerkiksi sf.kuluttajat.net:n keskusteluryhmä. Esitettyihin kysymyksiin tuli lähes kaikissa tapauksissa relevantteja vastauksia kysyjän kannalta arvioituna. Sf.kuluttajat.net:n aineisto-otoksen vastaamattomien kysymysten määrän ollessa 17 kappaletta. Rheingold:n ajatus käsittää keskusteluryhmät elävänä sanakirjana täyttyy ainakin osittain liitettäessä se www.muusikoiden.net:n keskusteluryhmästä tehtyyn analyysiin.

Keskusteluryhmän lieveilmiöitä, kuten toisten keskustelijoiden herjaamista (*flaming, trolling*) oli havaittavissa, mutta toisaalta kyseistä käyttäytymistä ei esiintynyt häiritsevän paljon. Tuskin negatiivista, ei-informatiivista käyttäytymistä saa koskaan keskusteluryhmistä kitkettä. Onhan kyseessä aina ihmisten välinen vuorovaikutus, johon kuuluu valitettavasti aina edellisen kaltaista käyttäytymistä. Keskusteluryhmien anonyymisyys saattaa sitä useissa tapauksissa jopa lisätä entuudestaan, verrattaessa kasvokkaiseen vuorovaikutukseen. Ajateltaessa www.muusikoiden.net:n

keskustelua, liittyy siellä vallitsevaan muusikkodiskurssiin olennaisena osana tietynlainen ”ronskius” ja huumorintaju. Tehdyn analyysin perusteella se ei kuitenkaan häirinnyt varsinaista tiedonhankintaa tutkittavassa keskusteluryhmässä. Pikimmiten päinvastoin, koen kyseisen keskusteluryhmän tiiviinä yhteisönä, jossa tiedontarjoajina toimivat usein musiikkialan ammattilaiset. Tämä heijastuu esimerkiksi sitä kautta, että eräiden keskusteluaiheiden vastaajina toimi Sibelius-Akatemian opiskelijoita ja henkilökuntaa, pitkän linjan muusikoita tietenkään unohtamatta. Eräiden keskustelijoiden ja kysymyksiin vastaajien rooliksi muodostuikin eräänlainen musiikkipedagogin status.

Huomattavaa on, että tehty tutkimus tapahtui tarkkailemalla (*lurking*). Tällöin kokonaisvaltaisemman kuvan keskusteluryhmästä saatujen vastausten hyödyllisyydestä olisi saanut käyttäjiä konkreettisesti haastatteleamalla. Erityisesti kyseinen laadullinen menetelmä olisi olennainen keskustelupalstan relevanssin eri ulottuvuuksien, kuten affektiivisten tekijöiden määrittelyssä. Tehty analyysi myös vahvisti aikaisempia tutkimuksia esimerkiksi viittauskäytäntöjen osalta. Marianne Wikgren:n (2003) tutkimuksessa oli havaittu terveysaiheisten keskusteluryhmien viittauksista kohdistuvan pääosin toisiin lääketieteellisiin Web-lähteisiin. Terveysaiheisissa keskusteluryhmissä olennaisena ilmiönä oli myös sosio-emotionaalisen tuen saaminen. Tämänkaltaiseen tiedonhankintaan liittyvä tutkimus ei kuitenkaan ole olennaista tarkasteltaessa musiikkiaiheista keskustelua.

Marianne Wikgren:n tutkimuksiin verraten, samankaltainen tulos havaittiin myös www.muusikoiden.net:n osalta. Ulkopuoliset lähteet olivat pääasiassa viittauksia kaupallisiin sivustoihin. Nämä kaupalliset sivustot keskittyivät soittimiin ja niihin liittyviin laitteisiin. Tärkeää on huomata, ettei näiden viittauksien taustalla ollut kaupalliset intressit, vaan aikaisemmin mainittu laitteistoon keskittynyt tiedonhankinta. Tässä laitteistokeskustelusta ja -tiedonhankinnassa oli ominaista mielipidekysymysten esittäminen ja niihin vastaaminen. Tämän todettiin synnyttävän monipuolista keskustelua niiden ominaisuuksista. Musiikillisiin ilmiöihin liittyvä vahva yksilösidonnainen ja kokemuksellinen luonne näkyi myös edellä mainitussa laitteistokeskustelussa, jolloin sitä kautta tapahtuvaa tiedonhankintaa voi luonnehtia yritykseksi ”löytää yhteinen sävel”.

Jatkossa tehtävää keskusteluryhmätutkimusta ajatellen, olisi relevanttia suorittaa www.muusikoiden.net:n käyttäjille suunnattu teemahaastattelu. Tätä kautta pystyttäisiin tekemään kokonaisvaltaisempia päätöksiä keskustelijoiden kokemasta relevanssista, huomioiden yksilösidonnaisia tekijöitä suoritettuun musiikki tiedonhankintaan. Huomionarvoista on, että

maantieteellisten etäisyyksien takia ne jouduttaisiin tekemään puhelimitse. Tämä edellyttäisi tarvittavia teknisiä edellytyksiä puhelujen nauhotuksien suhteen, jotta haastattelut olisi litteroitavissa edelleen tarkempaa analyysiä varten.

Mietittäessä tarkemmin www.muusikoiden.net:ä musiikki tiedonhankinnan kanavana, voidaan sille antaa kiitettävä arvosana. Koko portaali on järjestelmällisen tietoteknisen toteutuksen tulos, eikä koko palvelussa ilmennyt vakavia puutteita. Tämä näkyy esimerkiksi käyttöliittymän helppoudessa ja toimivuudessa. Tähän toimivuuteen viittaa vahvasti myös www.muusikoiden.net:n vuonna 2003 voittama palkinto Suomen parhaimpana ei-kaupallisena Web-palveluna. Monipuolisten palvelujen kautta se on kaikenlaisten ja kaikäntasoisten musiikin ammattilaisten ja harrastelijoiden virtuaalinen keskustelu- ja kohtaamisfoorumi.

LÄHTEET

Arpo, Robert (2005) Internetin Keskustelukulttuurit. Tutkimus Internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 39. Joensuun yliopistopaino 2005.

Barry, Carol L (1994) User-Defined Relevance Criteria: An Exploratory Study. *Journal of the American Society for Information Science*. April 1994.

Burnett, Gary (2000) Information exchange in virtual communities: a typology. *Information Research*. 5(4). saatavissa osoitteesta: <http://informationr.net/ir/5-4/paper82.html> (tarkistettu 13.3.2008)

Cosijn, Erica & Bothma, Theo (2005) Contexts of relevance for information retrieval system desing. *South African Libraries & Info Science*. Department of Information Science. School of Information Technology. University of Pretoria. (27-34).

Haasio, Ari & Savolainen Reijo (2004) Tiedonhankintatutkimuksen perusteet. BTJ Kirjastopalvelu Oy. Helsinki.

Hakuni, Pirjo (2006) Tampereen musiikkiosaston kysely lainaajille 2006. *Intervalli* 2006/3: 11-12. saatavissa osoitteesta: http://www.kaapeli.fi/~^musakir/interval/Intervalli_2006_nro_3.pdf (tarkistettu 13.3.2008)

Lampola, Susanna (1993) Musiikillisen tiedon hankinta: kahden musiikkiharrastaja ryhmän vertailua. Pro gradu-tutkielma. Informaatiotutkimuksen laitos. Tampereen yliopisto.

Leckie, Gloria J. & Pettigrew, Karen E. (1997) A general Model of the information seeking of Professional: role theory through the back door? *Teoksessa: Information seeking in context. Proceedings of an International Conference on Research in Information Needs, Seeking and Use in Different Contexts, 14-16 August 1996, Tampere, Finland*. Ed. by Pertti Vakkari & Reijo Savolainen & Brenda Dervin. London: Taylor Graham.

Li Liew, Chern & Ngor Ng, Siong (2006) Beyond the Notes: A Qualitative Study of the Information-Seeking Behaviour of Ethnomusicologists. *The Journal of Academic Librarianship*. Vol 32, Issue 1, January 2006, s. 60-68.

Muusikoiden.net-ry. Ei päivystä. Muusikoiden.net keskusteluryhmä. [www-dokumentti]. <http://muusikoiden.net/keskustelu/conferences.php?> (tarkistettu 13.5.2008)

Rauhala, Elina (1994) Kirjastot musiikkitarjonnan verkostossa. Tutkimuksia käyttäjän musiikkikirjastosta. Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen julkaisusarja 29. Helsinki.

Rheingold, Howard (1993) *The Virtual Community: The Table of Contents*. [www-dokumentti]. <http://www.well.com/user/hlr/vcbook/vcbook2.html>. (tarkistettu 14.5.2008)

Riec, Soo Young (2002) Judgment of Information Quality and Cognitive Authority in the Web. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. 53(2), s.145-161

Saunio, Ilpo (1982) Mitä on etnomusiikologia? Julkaisussa: *Musiikki ja yhteisö*. Toim. Airi Mäki-Kulmala. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos. Sarja B 34/1982.

Sariola, Raimo (1990) Sellonsoiton kognitiiviset prosessit. Teoksessa: *Näkökulmia musiikkiin*. Toim: Kari Kurkela. Sibelius-Akatemia – Musiikintutkimuksen laitos. Valtion painatuskeskus. Helsinki 1990.

Savolainen, Reijo (1993) *Elämäntapa, elämänhallinta ja tiedonhankinta*. Arkielämän ei-ammattillisen tiedon hankinnan tutkimuksen viitekehyksen hahmottelua. Tampereen yliopisto. Jäljennepalvelu. Tampere 1993.

Savolainen, Reijo (2001) "Living encyclopedia" or idle talk? Seeking and providing consumer information in an Internet newsgroup. *Library & Information Science Research*. 23 (2001) s. 67-90.

Serafine, Mary Louise (1988) *Music as cognition: the development of thought in sound*. New York: Columbia University Press. 1988.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. s. 105-108.

Wikgren, Marianne (2003). Everyday health information exchange and citation behaviour in internet discussion groups. The Review of Information Behaviour Research.

Wikipedia.org. Ei päiväystä. Wikipedian Nettislangi. [www-dokumentti]. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Nettislangi> (tarkistettu 15.4.2008)

Wilson, T. D. (1994) Information needs and uses: 50 years of progress? In Vickery, B.C. (toim.) Fifty years of information progress: a Journal of Documentation Review, (s. 15-51) Lontoo: Aslib 1994. saatavissa osoitteesta: <http://informationr.net/tdw/publ/papers/1994JDocRev.html#ref93> (tarkistettu 13.3.2008)